ВІСТІ КОМБАТАНТА

3

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2001

ВІСТІ
КОМБАТАНТА
Рік 2001 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 3 (228)

ЗМІСТ

ст.

(Закінчення на ст. 96)

ВІСТІ КОМБАТАНТА

3

2001

РЕДАКТОР: Д-р Мирослав Малецький

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків І-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Леви Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody-Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

AUFC — H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

Англія:
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch
COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
Toronto • St Catharines • Buffalo
1-800-216-9136

Коментар

Мирослав МАЛЕЦЬКИЙ

ТЕРОР ІДЕОЛОГІЙ ДВАДЦЯТОГО СТОЛІТТЯ

Глянувши в історію далеко взад, не можна не завважити, що людська спільнота стало в русі. Таке вже життя, що обставини й умовини людства безупинно міняються. Життя на земному подолі раніше все ж було легше. Тому вже від віків, ті, що попали у проводи людських груп, а в пізніших часах–організованих народів і держав, завжди старалися шукати, вправді з невеликим успіхом, засобів покращати життєві умовини своїх громадян. Частинно вдавалося це релігійним, віруючим організаціям.

В новійших часах взялися за це діло світські люди, які уважали себе філософами, вченими, політиками, з твердим переконанням, що вони покликані розробляти ці питання, згідно із своїми переконаннями. Цей спосіб властиво не був би злим, коли б до нього не вкралися люди некомпетентні, слабого знання, які пробували компенсувати недостачі своєї особовости великими, але ніяк неоправданими, амбіціями. Вони свої, якслід не продумані, а ще в практиці не випробувані теорії ширили при помочі наскрізь демагогічних кличів і фраз серед народів, і в деяких випадках знайшли вчасне попертя окремих груп. Найдивніше, що знайшли стале і певне опертя в західній гемісфері в університетах і деяких їх професорів.

Кінець 18-го і майже ціле 19-те століття стало часом їх розвитку і, з дуже незначними спробами, їх практичного провірення. В цьому часі постають ідеологічні організації, з котрих тільки декілька заслуговують на згадку. Основою їх вчення стали поняття „вільність і рівність". Вправді, до цього ще додавалося „братерство", але цей вислів, не знайшовши відголосу, скоро почав забуватися. Оба перші поняття–вільність і рівність–довго гуляли по друкованих виданнях, у виборчих запальних словах політиків, стали популярними в теорії, але майже ніколи в практиці. Ці два поняття собі суперечать, бо де є вільність–нема рівности, і де рівність, там нема свободи. Розвиваючи дальше, на жаль, приходиться ствердити, що навіть в суспільстві, утвердженім державами, не все в порядку із справедливстю. Скільки разів-то (не має докладних правдивих статистик) невинних засуджують, а винних звільняють. А рівність перед судом–одна з головних вимог справедливости.

Повертаючи до ідеологій і слідкуючи за їх практичним осягом, слід ствердити, що 19-те століття–це їх розквіт, щонайменше в тео-

рії, 20-те століття–це їх компромітуюча загибель.

Чому воно так? З самого початку ідеології творили і оформлювали люди невідповідні, а між ними знайшлося багато життєвих невдах, яких дорога на верхи народної еліти була дуже утруднена. Їх пристрасні амбіції викликали в них бунт проти пануючого режиму, отже, треба його підкопати і знищити, щоб таки дістатися на верхи, а там доступ до влади і матеріяльних ресурсів. Матеріяльні ресурси–це гроші і вони устелюють дорогу до влади. Щоб вдержатися при владі, провідним ідеологам, яким вдалося деякий час дістатися на верхи, за браком їх успіхів, довелося або міняти доктрину конкретної ідеології, або попросту брехати–засобом, яким часто послуговуються, називаючи–це, що зле, добрим, а що добре–це вороже, протирежимне, тому це треба нищити. В цій ділянці ідеологій „заслужилися" дві доктрини–комунізм, який часом прибирав різні назви, як приклад, науковий соціялізм, і німецький націонал-соціялізм. Деякі журналісти думають, що майже кожна ідеологія, якої назва кінчається на „ізм", є відразу підозріла на всі злочини, які ці рухи поповнили супроти людства, а зокрема для своїх народів; для прикладу, комун-ізм, націонал-соціял-ізм, а поіменно: сталін-ізм, ленін-ізм.

Сам комунізм вимордував понад 90 мільйонів в ім'я догми Маркса. Ще в половині 19-го століття російський письменник Алексaндер Ґерцен передбачив, що росіяни в майбутності випродукують російського „Ґінгіс-хана з телефоном". І дійсно, 70 років пізніше появилися Ленін і Сталін, які з насолодою мордували мільйони людей. Роздумуючи про 20-те століття, Роберт Конквест уважає, що оці міжнародні рухи-ідеології спричинили великі катастрофи у тому ж столітті. Ще інший професор Н. Когн (Cohn) думає, що оці доктрини створили й оформили інтернаціональний терор. Тільки вони і ті, що в них вірять, правильні, бо, згідно з засадою: хто не з ними, той проти них.

Пригадується фільм, який представляє не найкращого адвоката, який виграє у судах всі справи, навіть ті, що наглядними доказами повинен був програти. Помагає йому в тому старший пан. Цей пан при кінці виявляє себе як діявол і конечно хоче підопічного адвоката зробити своїм наступником, заявляючи йому: нехай візьме під розвагу, що 20-те століття належало йому–діяволові. Адвокат відкидає пропозицію і з розпуки стріляє себе. І в дійсності виглядає так неначе б важливішими подіями і діями інтернаціональних ідеологій кермував сам антипко.

Торонто, 12 серпня 2001 р.

Богдан ЯКИМОВИЧ
д-р, доцент Львівського національного університету

ДИВІЗІЯ „ГАЛИЧИНА”
ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ І СУЧАСНА ОЦІНКА

На початку 1943 р. військово-стратегічна ситуація склалася явно не на користь німців. Наступ держав осі зупинено. 2 лютого під Сталінградом капітулювала 6 армія Паулюса. Продуманими і рішучими ударами генерала Монтгомері з Єгипту та генерала Айзенговера з Алжиру розгромлено німецько-італійську армію генерала Роммеля. Йшло до того, що союзники перехоплять ініціятиву на усіх фронтах і вестимуть війну до повної капітуляції держав осі.

Безглузда з точки зору людської логіки німецька політика на окупованих землях, зокрема в Україні, вела до того, що під ногами окупантів почала горіти земля. Творилася Українська Повстанська Армії, саботажні акції паралізували запілля, з Білорусі розпочали рейди більшовицькі партизани.

Німецька військова машина працювала на повні оберти, важка ситуація на фронтах потребувала гарматного м’яса, натомість людські ресурси райху невпинно зменшувалися. Щоб не зупинити виробництва, розпочато масовий вивіз на каторжні роботи зі Сходу–з Польщі, України, Білорусі, окупованої частини Росії. Через систематичні масовані налети на Німеччину потрібно було зміцнити протилітаковий захист–до зенітної артилерії в частини, розміщені на території райху, набирали підлітків 12-15 років.

У цій ситуації набула поширення ідея СС–оберґруппенфюрера Ґ. Берґера, який став „хрещеним батьком” творення у рамках військ СС чужинецьких дивізій. Розпочали в т. зв. ґерманських країнах, пізніше в країнах Балтики. Формування військ СС налічували 17 дивізій, тобто 50% усього особового складу війська СС.

Як відомо, ідея створення дивізії з галицьких українців належала губернаторові Ґаличини О. Вехтеру. У березні 1943 р. з власної ініціятиви провівши переговори з шефом гауптамту Берґером та райхсфюрером Гіммлером, Вехтер отримав згоду на створення військової формації з галицьких українців в рамках військ СС.

Не противлячись генеральній лінії нацистської верхівки, Вехтер все ж, на відміну від Е. Коха, був набагато кращим політиком, який мислив реаліями, умів змінювати тактику, демонстративно симпатизував українцям. Та щодо доцільности створення дивізії він не збирався радитися з українцями. Коли у березні 1943 р. К. Пань-

ківського, голову Українського крайового комітету–складової частини Українського центрального комітету, що був єдиною леґальною організацією українців Галичини під час німецької окупації, покликано на розмову до губернатора, стало зрозуміло: „Нас не питають, хочемо ми чи не хочемо дивізії, а лише в чемній формі була поставлена вимога про співпрацю".

К. Паньківський, правда, переконав губернатора, що це питання має розглянути не УКК, а УЦК, але це якогось принципового значення не мало.

Отже, ідея дивізії належала німцям, і вони реалізували би її незалежно від позиції УЦК чи будь-якої іншої структури.

Йдучи на співпрацю з німцями у справі творення дивізії, голова УЦК В. Кубійович висловив такі арґументи:

1. Ми будемо включені в боротьбу з більшовизмом не як безіменні.
2. Ми входимо на політичну арену і навіть на европейську, на світову, хоча і в скромній формі.
3. Ми рятуємо себе фізично, ми творимо зав'язок армії.
4. Це може бути точка виходу для дальших плянів.
5. Лише в цей спосіб можемо творити під проводом українських старшин військову школу.

Чи була така співпраця коляборанством галичан, їх проводу в особі УЦК? Висловлю тільки кілька думок з цього приводу. Якщо йти за логікою визначення колабораціонізму, то коляборантами можна назвати усіх тих, хто під час Другої світової війни співпрацював зі сталінським режимом, воював у Червоній армії–голодомор 1932-33 років, репресії з розстрілами безневинних людей принесли Україні жертви, співмірні з втратами у війні. Інша справа, що коли у 1941 р. українці ще мали надію, що німці стануть їх союзниками у боротьбі з більшовизмом, дадуть можливість відтворити державу, то такі ілюзії вже мали би повністю розвіятися у 1942 р. –Німеччина зовсім не хотіла мати українців за своїх партнерів. Сподіватися на те, що німецька лінія зміниться після перемоги на фронтах 1943 р., також було важко, бо такі німецькі керівники, як Е. Кох, це підтверджували щоденно.

І мабуть, чи не найголовнішою причиною тодішнього кроку УЦК було те, що В. Кубійович та його прихильники, бачили дві німецькі лінії–Е. Коха і О. Вехтера–плекали надію, що лінія останнього переможе. Отже, тоді, коли у 1943 р. про засади збройної боротьби з будь-яким окупантом заявила Українська Повстанська Армія, то Український центральний комітет на чолі з В. Кубійо-

вичем вірив, що німці продовжують бути союзниками українців, і що було майже аксіомою у 1941 р.

Про чистий колябораціонізм взагалі не йдеться–ті державні утворення, до яких входили частини українських територій, були ворожі супроти ідеї Української незалежної держави. Отже, йдеться про певні ілюзії у щирості намірів союзника, який у черговий раз хотів використати українців у своїх інтересах.

Слід нагадати, що це була не лише думка провідників УЦК. Як відомо, дивізію „Галичина" підтримали діячі українського національного табору–В. Курманович, Р. Сушко, Я. Барановський, А. Лівицький. А відомий бойовий генерал часів Визвольних змагань М. Омелянович-Павленко скерував до організаторів дивізії палке звернення.

Як згадує В. Кубійович, він ходив на консультації з приводу організації дивізії до митрополита Андрея Шептицького. Митрополит не висловився ні за, ні проти, лише повторив свою знамениту фразу „Немає майже ціни, яку не треба б дати за створення української армії", але дуже застерігав від німецької підступности.

Як відомо, українці домоглися створення в дивізії інституту капелянства–нечуваний досі факт у німецьких збройних формуваннях, а успіхові набору до дивізій сприяв авторитет тих, хто туди пішов за душпастирів, насамперед ідеться про відомого церковного діяча, в минулому активного учасника Визвольних змагань, поліглота, професора Богословської академії у Львові о. Василя Лабу. Різко проти концепції створення дивізії заявила Організація Українських Націоналістів–революційна (фактичний керівник підпілля і формацій УПА Роман Шухевич)–про це йшлося в статті «Довкруги СС Дивізії „Галичина"», опублікованій у підпільному бюлетені організації (ч. 11, 1943). У розповсюджених ОУН-Р листівках (травень 1943) однозначно зформульовано вороже ставлення до ідей спільної боротьби з німцями проти більшовизму і розцінено цю позицію „як капітуляцію пред німцями".

Відночас ОУН-Р зайняла невтральну позицію щодо організаційних заходів і не проводила бойкоту набору. Вирішено скерувати до дивізії своїх людей, а деякі члени ОУН отримували від генерала Чупринки наказ йти в дивізію і бути зв'язковими старшинами між Проводом ОУН і підпіллям.

Чому ж старша генерація підтримала ідею творення дивізії? На мій погляд, тут є кілька причин:

1. Серед українців витала ідея аналогії зі створенням леґіону Українських Січових Стрільців у складі австрійської армії в 1914 р. і його подальшу виняткову ролю як ядра українського війська в 1918 р.

Це був нічим не виправданий, але традиційний романтизм українців.

2. Старша генерація жила ідеями про створення реґулярної армії, вона не розуміла і боялася партизанської боротьби.

3. Жах сталінського терору 1939-1941 рр., масових розстрілів у Західній Україні у червні 1941 р. був такий могутній, що той, хто отримав у руки зброю, так просто своє життя не віддасть.

Цим, звичайно, не вичерпується перелік факторів, які впливали на ставлення до дивізії з боку певних груп громадськости краю. Нагадаю ще раз, до цього дуже спричинилася лояльна щодо українців позиція губернатора О. Вехтера, а також уміла політика адміністрації–як тільки оголошено вербунок до дивізії, водночас розпочався масовий вивіз на примусові роботи до Німеччини, в табори „Бавдінст". Отже, в дивізії опинилося багато з тих, хто просто змушений був утікати від німецького насильства. Але, мабуть, найбільшим феноменом в історії створення дивізії „Галичина" був і залишиться незаперечним факт–українці йшли до дивізії тоді, коли німецька карта бука практично повністю бита, йшли супроти логіки подій, коли союзник не тільки не давав ніяких ґарантій на майбутнє українського народу (це мало, за словами чільних німецьких осіб, вирішуватися після війни), але цей союзник явно програвав. Спрацювала „залізна" українська логіка–якось воно буде. А сталося так, як того хотіли ті, хто мав у руках силу і владу.

Незважаючи на різні політичні оцінки факту створення дивізії „Галичина", її історія–це частка історії українських військових формацій XX ст. І хоч проти творців та учасників дивізії списано гори паперу, опоненти уникають відповіді на засадниче запитання–дивізійники брали в руки зброю для поневолення чи визволення рідного краю? Очевидно, що саме визволення України, зав'язок творення власного національного війська переслідували всі, хто створював це військове формування. Тим паче, що дивізія брала участь у боях з Червоною армією у складі бойових з'єднань німецьких збройних сил і не мала ніякого відношення до каральних операцій СС, нищення мирного населення, ксенофобії, інших злочинних дій нациму. А раз дивізійники не мають злочинів супроти людства, не воювали супроти України, то чи можна їх вважати військовими злочинцями, ворогами українського народу, як це робили і роблять вороги української державности?

Після війни режим доклав усіх зусиль, щоб домогтися видачі дивізійників для розправи над ними. Одначе цього їм зробити не вдалося. До більшовицьких рук потрапили лише ті, кого полонили під Бродами. І якщо їм пощастило врятуватися там від розстрілу на місці, вони стали на довгі роки в'язнями сталінських концетраційних таборів.

Слід відзначити, що жодна з компетентних державних комісій країн Заходу, проводячи ретельні розслідування, не знайшла ніяких дій з боку вояків дивізії „Галичина", які б відповідали визначенню „військовий злочин". Це було констатовано ще у 1947 р. Комісія Д. Портера в Англії дійшла висновку, що дивізійники за духом були взагалі антинацистами. Комісія Дешена, створена урядом Канади у 1980 роках встановила, що серед українців–громадян Канади, нема військових злочинців, що дивізійники не брали участи у боротьбі націй, проти людей лише за приналежністю до певного етносу.

Отже, дивізійники не злочинці, ні в кого не має бути сьогодні ніякого сумніву.

Чи була потреба творення військового з'єднання на боці німецьких окупантів, і чи не була ця ідея злочином супроти власного народу? Тут напрошуються такі висновки:

1. Українці отримували леґальний доступ до зброї і набували військового вишколу.

2. Частина вишколених вояків перейшла в ряди Української Повстанської Армії, що посилило бойові можливості повстанців–за підрахунками історика Л. Шанковського, їх число складало бл. 1000 осіб.

3. Частково уникнуто страшної більшовицької мобілізації до Червоної армії, коли невишколених і неозброєних галичан посилали спеціяльно на явну смерть проти добре озброєного противника. Завдяки переходу до англійської зони окупації, а пізніше виїзду до країн Заходу, багато юнаків врятували собі життя, пропаґували ідею української державности у краях поселення.

Разом з тим треба констатувати і такі неґативні тенденції:

1. Усі надії на аналогічність ситуації 1914 р. (створення леґіону Українських Січових Стрільців у складі австрійської армії) та 1943 р. (створення дивізії „Галичина" у складі збройних сил Німеччини) були хибними. Обставивши дивізію німецьким старшинським складом і призначивши її командиром нациста Ф. Фрайтаґа, німці не дали можливости використати з'єднання в інтересах українського народу. Перетворення у квітні 1945 р. дивізії „Галичина" у Першу дивізію Української Національної Армії відбулося дуже пізно й істотної ролі не відіграло.

2. Дивізія стала картою у більшовицькій пропаґанді, дала можливість московському окупантові поглиблювати антиукраїнську і особливо антигалицьку пропаґанду, образно кажучи, копати новий духовний Збруч між Західною і Наддніпрянською Україною.

3. Політичний провід в особі проф. В. Кубійовича не зумів та й

не міг у тодішніх умовах використати ідею творення дивізії для пропаганди у світі ідей української державности.

Отже, з політичного боку творення дивізії „Галичина" навряд чи було доцільним, але цього передбачити у 1943 р. було практично неможливо, а усунутися від леґального володіння зброєю було нерозумно. Врешті усі події треба вміти співміряти. Тих кілька десятків тисяч осіб, що пройшли через ряди дивізії „Галичина"–мізерне число порівняно з кількістю росіян, які воювали в німецьких структурах. За підрахунками окремих дослідників, їх число складало 1,2 млн. осіб. Великі кількісно були військові частини, зформовані на Кавказі, відомі калмицькі ескадрони, формування кримських татар тощо. Але більшовицька пропаґанда на явному коляборанстві росіян старалася не загострювати уваги.

Ми можемо по-різному оцінювати дії політичного проводу галицьких українців часів німецької окупації, можемо вишукувати різні помилки і нерозуміння ситуації, але не можемо не врахувати одного–члени проводу були справжніми українськими патріотами і думали про краще майбутнє свого народу. Натомість вояки дивізії „Галичина"до політичних прорахунків взагалі не мають ніякого відношення. Їх треба трактувати як учасників Другої світової війни, вони заслуговують на пошану. І це мусить зрозуміти й усвідомити кожен українець, на законодавчому рівні це має визнати наша держава. Це має бути відомим усім чесним людям світу.

Ярослав СТЕХ

ПАМ'ЯТЬ ПРО 57 РІЧНИЦЮ ТРАГІЧНОЇ БИТВИ ПІД БРОДАМИ

„Важко навалені на землю кості воїнів–шануйте ці кості,
Бо більше їх на землі лежить, ніж по землі живих ходить,
і лежать вони, щоб онуки живі були"
(з книжки Т. Руденка „Слава України")

Минула 57 річниця трагічної битви під Бродами, яка відбулася 14-22 липня 1944 року. Її значення в тому, що це вперше від 1-ї світової війни в Европі виступила реґулярна бойова формація українських збройних сил, яка у брідському кітлі понад тиждень несла тягар завзятих боїв, спиняючи большевицький наступ. Пам'ять про ті страшні дні, про всенародне горе, яке нагадує нам, якою дорогою ціною ми платили за те, щоб звільнитися від московсько-большевицької імперії. Кожного року в цю смутну річницю відбуваються там, де живуть українці, богослуження за упокій впавших воїнів Дивізії „Галичина".

Цього року, 19 липня, в церкві св. Отця Миколая відправлено

Панахиду в намірені впавших воїнів Дивізії „Галичина", яка згодом стала 1-ою Українською Дивізією Української Національної Армії. Панахиду правили о. д-р Мирон Стасів, о. д-р Роман Лобай, о. митр. Петро Стецюк і о. митр. Дмитро Паньків, в супроводі прапорів українських комбатантських організацій. На панахиду прибули бувші воїни Дивізії з своїми родинами, бувші воїни УПА та численні вірні з Торонта і околиць. Співав відомий і славний хор дивізійників „Бурлака", під диригуванням маестро Квітки Зорич-Кондрацької, а проповідь релігійно-історичну виголосив о. д-р М. Стасів.

Вдумуючись в цю змістовну проповідь, перед моїми очима, немов стрічка з фільму панорамічно почала показувати образи нашої землі і долю України у 2-ій світовій війні–наскільки це була складна ситуація, в якій важко розібратися і професійним історикам. Багато ведеться дискусій про умови створення Дивізії „Галичина". Коли це питання виринає, то мені, тоді десятирічному хлопцеві, пригадується, що на клич: „Всі–до дивізії!" протягом місяця до неї зголосилося понад 80 тисяч, як подає Ярослав Грицак у своїй книзі „Нарис історії України". Відомо, що губернатор Отто Вехтер висунув ідею створення Дивізії, а цю ідею підтримав проф. В. Кубійович–голова Українського Центрального Комітету. Проти цього проєкту виступила ОУН-б, яка вже в тому часі активно організувала УПА. Однак різко проти цієї ініціятиви не виступав генерал Роман Шухевич, який знав про потребу військового вишколу. За оцінкою Лева Шанковського, в УПА воювало біля 1000 старшин, підстаршин і бійців, які, здобувши вишкіл в Дивізії, становили в УПА найбільш боєздатне ядро. Після розбиття під Бродами, частина подалася в ряди УПА, а з решти новозформовано дивізію і перешколено її на Словаччині у вересні-грудні 1944 року, яка нараховувала біля 18 тисяч вояків. В березні 1945 року було її включено в УНА під командуванням ген. П. Шандрука. До капітуляції Німеччини 8 травня 1945 року, Дивізія вела оборонні бої, після капітуляції відступила в зону західних альянтів і була інтернована англійцями й американцями.

В час творення Дивізії Україна знову стогнала в ярмі комуністичного тоталітаризму й своїми грудьми ці молоді добровольці хотіли унеможливити поворот кривавого сталінізму, який, відступаючи під напором німців, залив наші землі кров'ю нашого народу. Хто пережив страхіття „перших совітів", для того сталінізм здавався значно більшим злом, ніж німецька окупація. Сталінізм був причиною великого голоду 1932-33 років і був смертельною загрозою цілої української нації. Розстріляв тисячі поетів, мистців і мислителів. Тисячі запроторено в сибірські табори на неминучу загибель.

Російсько-большевицька імперія вдарила по серці України так сильно, що кожен, навіть ворожий „союзник", який боровся проти цього большевицького фашизму, був приятелем.

Ще живі були спогади серед народу про геройські чини УСС, які відіграли значну ролю у визвольних змаганнях, збудивши в народі визвольний вогонь, що живе вічно в свідомості народу. І, врешті, пригадуються слова Митрополита Андрея Шептицького, який сказав: „Немає такої ціни, якої не варто заплатити, щоб було українське військо". Дивізія мала на думку організаторів стати ядром для створення української національної армії. Отже, за словами Христа: „Дійсно пізнаймо правду, і правда визволить нас".

На жаль, історія пишеться переможцями. А один із переможців був СССР, який зфальсифікував правду про Дивізію. І це всі ми повинні собі добре усвідомити. В книзі Володимира Косика „Україна в Другій Світовій Війні", Львів, 1997 рік, у вступній статті сказано: „Мусимо знати свою історію. Адже ж без знання історії важко розуміти сучасність, а ще важче будувати майбутнє".

Наша пам'ять про дивізійників, а, зокрема, про битву під Бродами, про участь дивізійників в УПА, живе у серцях українців і передається від покоління до покоління. Ніколи народ не забуде великого подвигу наших героїв, які, часом в різних мундирах, боролися за незалежну Україну. Дивізійники виявили у боях мужність і патріотизм та довели світові незборимість і прагнення нашого народу жити вільним життям. З цього ясно випливає, що українці-дивізійники йшли воювати не за інтереси Німеччини, а за рідну землю і за Україну. Навіть німець Вольф-Дітріх Гайке у своїх спогадах про Дивізію пише: „Українські вояки взяли в руки меч з доброю вірою і без ганьби боролися за шляхетну ідею свободи і незалежности".

Режим московської імперії ціле вістря пропаґанди спрямував на спотворення правдивих намірів учасників Дивізії „Галичина". Видавано книжки, заанґажовано засоби масової інформації, щоб цю військову формацію представити у фальшивому світлі. Навіть підчас судового процесу над Іваном Дем'янюком у провідних західних газетах чи телевізійних програмах („Потворне лице свободи") показувано Дивізію як нацистську військову формацію. Навіть на початку цього року деякі телевізійні програми і окремі часописи очорнювали ім'я дивізійників. Біда в тому, що космополітична братія при стерні керівництва незалежної Української держави, за своєю старою комуністичною навичкою, до Дивізії далі ставиться також неприхильно. Антиукраїнство під виглядом „колябораціонізму" патріотів-українців єднають з нацистською Німеччиною, на-

віть і тих, які перебували в німецьких концтаборах.

Як подає Ярослав Грицик у своїй книзі „Нарис Історії України", 1996 рік на сторінці 235, що: „Гітлер про існування Української Дивізії дізнався щойно весною 1945 р., а таких чужинецьких формацій під кінець війни було: три угорські, дві російські і дві латишські, а також сербська, хорватська, албанська, чеська, естонська, італійська, фінська, датська, норвежська, боснійських мусульман і французька–вони представляли майже усі окуповані землі і народи". (Було навіть намагання створити британську частину з полонених). Їхні держави визнають їх як ветеранів 2-ої світової війни.

Чимало цінних праць і наукових досліджень появилося в західній українській діяспорі, їх перевидається і популяризується в Україні, між ними твори д-ра Василя Вериги.

Ми, як і кожен народ, маємо не лише законне право, а й обов'язок, боронити тих, які згинули геройською смертю і тих, які чудом пережили і доживають свого віку. Іншими словами: наш святий обов'язок сказати слово історичної правди, до якої не можуть піднятися вчорашні номенклятурники, які сидять в кріслах правителів в незалежній Україні. Не якась нажива, але глибока любов до рідного народу надихнув наших молодих вояків в ряди Дивізії „Галичина". Як сказав о. д-р М. Стасів у своїй проповіді, наводячи слова Самого Ісуса Христа: „Немає більшої любови від тієї хто за друзів своїх покладе своє життя". І саме таку любов виявили наші дивізійники в ім'я свого народу. Бо їхня смерть дає безсмертя народові, а героїзм золотими літерами вписався на сторінки у велику книгу визвольних змагань. Стояли вони проти смерти, бо їх об'єднувала українська нація, за яку проливали свою кров. „Від віків велася боротьба,–говорив о. д-р М. Стасів,–за волю України, йде битва десятками поколінь, йде битва зброєю, словом, і ділом. І сьогодні вона продовжується...Благаймо Бога, щоб прийняв наші гарячі моливи за поляглих всіх українських воїнів, які вмирали за Україну, і за тих, які живуть, перед ними хилимо наші голови... "

При схилених прапорах, співаючи „Вічную пам'ять", думки нас переносять в ці страшні дні. Їхня любов до Батьківщини була, є і буде прикладом до наслідування. З величчю людської гідности хочеться доземно уклонити тим, які перед 57 роками проходили тяжкими дорогами кривавої війни, через неймовірні випробування, через втрату своїх друзів, через полон. Хочу від себе і, можливо, від чисельних читачів сердечно привітати і побажати їм всім міцного здоров'я і глибокої віри в краще майбутнє нашого народу. Нехай в повазі, шані і любові Всевишній пошле Вам многа, многа літ!

ВІДКИДАЄМО НАКЛЕПИ УКРАЇНОФОБІВ НА ДИВІЗІЮ «ГАЛИЧИНА»

У часописі «День», Київ, ч. 123, 14 липня 2001 р. ст. 5, поміщено статтю Джуліана Генді п. н. «Група есесівців «Галичини»–далеко вся Україна». Ця стаття має повно, м'яко кажучи, неточностей.

Про поведінку українських вояків у Словаччині п. Генді взяв з писання у злободенній нотатці-донесенні, непідписаній й невідомо до кого зверненій, що було пов'язане з творенням Українського Національного Комітету, під проводом ген. Павла Шандрука. Це все непідтверджені наклепи.[1] Дивує, що словацькі селяни воліли «більш людяних» угорських вояків, які відомі були з жорстоких актів проти цивільного населення в Галичині під час 1-ої світової війни, стаціонування на Станіславівщині під час 2-ої[2] та під час окупації Карпатської України. За часів Австро-Угорщини вони переслідували словаків. Словацьке населення приязно ставилося до українських вояків дивізії, що стверджує німецький начальник операцій дивізії майор Вольф-Дітріх Гайке у своїх споминах.[3] Гробами похованих дивізійників опікувалися цивільні люди навіть за комуністичної влади, наприклад, гріб стрільця О. Лабовки на цвинтарі Вєлька Битча. У повоєнній Австрії могилами полеглих дивізійників на сімох цвинтарях в околиці Фельдбаху опікується Чорний Хрест, а австрійські ветерани, урядові чинники та громада щорічно беруть участь у церковних відправах. А бійці переможної Червоної Армії поховані у спільній могилі, якою ніхто не піклується...

Пан Генді не подає окремих випадків, про які згадує у статті, однак слід зазначити, що в той час у Словаччині діяла штрафна штурмбриґада Дірлеванґера, яка допускалася численних злочинів, а вину спихала на українську дивізію, що зазначує Вольф-Дітріх Гайке.[4] Теж діяла Einsatzkommando 14, що могло конфузити при ідентифікаціях частин.

Про «особисте збагачення» є мова в одному звіті про проф. В. Кубійовича. Однак це був зовсім безпідставний наклеп.[5]

В якому письмі командир дивізії ген. Фрайтаґ «просив про підкріплення, щоб розстрілювати його людей без суду»? Це нонсенс. Фрайтаґ просив у Верховного судді правління військ СС, щоб йому особисто дати повновласті на суди й затвердження вироків супроти українців у дивізії. (У деяких пипадках він мусив чекати на затвердження вироку від вищих чинників). Тому він загальниково, без конкретних даних, представляє у листі перебільшено неґативну поведінку українських вояків, однак далеко не так, як представляє п. Генді.[6]

Слід зазначити, що ген. Фрайтаґ був нацист, не призначував українських офіцерів на командні позиції й не хотів був командувати українською дивізією, але погодився на наказ Гіммлера. Фрайтаґ два рази резиґнував з своєї позиції у критичних ситуаціях–раз у боях під Бродами, а другий раз–під Фельдбахом. Під час капітуляції він застрелився. Ці

факти кидають світло на його характер.

Покликатися на Соль Літмана з Канади, надто ризиковна справа. У листі, що Літтман розсилає до жертводавців пишеться, що «члени СС-Дивізії включають деяких, котрі вбивали євреїв у погромах і облавах у Львові, Одесі, Пінську й інших єврейських скупчень в Україні й Польщі»... І далі: «У наступі німців на Росію в 1941 році, Україна попала під німецьку контролю. Німці відразу звільнили всіх в'язнів з кожної тюрми в Україні. З цих звільнених вбивців і непоправних кримінальників, котрі допускалися злочинів кожного можливого уявлення, було створено 14 Waffen S.S. Grenadier Division...».[7] Чи треба будь-яких коментарів? І у статті п. Генді пише: «...військовослужбовці Чотирнадцятої дивізії СС *могли* коїти військові злочини...(?)». Що це значить?

Щодо участи в «злочинах» групи Wittenmayer в Нижній Боці, у документі, на який покликається п. Генді, подано, що «група Віттенмаєра» вступає у с. Нижня Боца 26 жовтня 1944 року, а на пам'ятнику жертвам написано, що вони згинули вночі 24 жовтня.[8] Хай п. Генді опублікує дослівно повне інтерв'ю з жінками-свідками, які в зарекордованому інтерв'ю проф. Мушинці заперечилй, а заявили, що це були німці з членами Глінкової ґвардії, а не українці. Не була група Віттен маєра єдиною у цій околиці, як твердить п. Генді, а були підрозділи Abwehrgruppe 218, Edelweiss, Einsatzkommando 14, Kommando zur besonderen Verwendung–Zb V 27, Sonderkommando 7, Глінкова ґвардія та інші.[9] Дж. Генді теж пише: «Група Wittenmayer, без сумніву, була підрозділом Чотирнадцятої дивізії СС «Галичина» і носила есесівську форму». Але на цій формі були дивізійні відзнаки–леви–жовтий на синьому щитику на рукаві та срібний–на комірі, а не відзнаки «СС», і їх легко було ідентифікувати. Вони теж говорили українською мовою. Отже, це «псевдологічна еквілібристика» п. Генді для непоінформоваих читачів.

Як «переконливо» п. Генді «показав, що деякі з підрозділів «Галичина» брали участь у жахливих звірствах у Бродах (щось нове!), у Польщі та Словаччині»? Він не показав, а у коментарях інсинуював. Він також з контексту вибрав йому «підхожі» частини інтерв'ю, щоб створити неґативний образ у глядача, навіть з інтерв'ю близького співробітника, на котрого покликається у фільмі–Майкела Мельника. М. Мельник згодом запротестував проти цього й від себе вислав пресовий пипуск з його спростуваннями.[10]

Він теж повинен подавати інформації про документи та цитати з них, а не узагальнювати, пропускаючи йому небажані частини. Наприклад, п. Генді у фільмі покликаєтся на «Хроніку Дивізії 'Галичина'» про участь у Гуті Пеняцькій, але промовчує, що в тій же «Хроніці» написано, що це село спацифікувала німецька частина.[11] (У Гуті Пеняцькій участи не брала Дивізія «Галичина», а тільки один підрозділ 4-го галицького добровoлчого полка, який вишколювала Порядкова поліція, що взагалі не була під конандуванням дивізії. (Заввага: п. Генді називає вояків дивізії

«есесівцями». Так вони себе не називали й не мали права називати.[12]

Так можна б коментувати майже кожне твердження п. Генді...

Врешті п. Генді сам собі противорічить, стверджуючи наприкінці статті: ...«заперечення цих свідчень і захист невеликої групи злочинців-есесівців»... і т. д. То чому п. Генді витратив стільки часу й грошей на фільм і широку акцію у мас-медіях по цілому світі, оскаржуючи 1.500 кол. дивізійників, які живуть у Великобританії, таку малу групу «по відношенні до мільйонів українців, які дійсно потерпали(?) від рук нацистів»? Забув він про більше мільйонів, що потерпіли від рук більшовиків?

Запитання: з якою метою він це все зробив і далі робить? З турботливости за потерпілий український народ? Чи, може, щоб у ще не зовсім сконсолідованому українському суспільстві ширити контроверсійні протистояння з далекого минулого? І живити ворожнечу в інших народів, особливо, поляків, до українців?

Очевидно, винних у злочинах треба покарати у леґальних судах, а не у засобах масової інформації загально оскаржувати навіть малу групу, як це виходило із звідомлень у мас-медіях, основаних на пресових випусках п. Генді. Досі не притягнено до судової відповідальности ані одного ветерана за його службу в дивізії, не зважаючи на тривалі слідства за воєнними злочинцями в США й Канаді. (В Австралії та Великобританії такі слідства припинено).

Як не дивно, але сьогоднішні масові злочини проти людства в Африці, на Балканах, Близькому Сході, Азії, Чечні не дуже цікавлять телевізійних продуцентів Заходу.

---

[1] Betraff: Ukrainer. 16. Januar 1945.

[2] Дмитро Ферkуняк. Спомини. Ст. 17-23. (Архів Б-ва).

[3] Вольф-Дітріх Гайке. *Українська дивізія «Галичина».* Записки Наукового Товариства ім. Шевченка, том 188, Торонто–Париж–Мюнхен, 1970. (Спомини вийшли також німецькою і англійською мовами).

[4] Там же, ст. 132-133

[5] An das Reichssicherheitshauptamt. Berlin. Gez. Dr. Witiska. Tgb. Nr. 93/44 g.

[6] An den Richter beim Reichführer-SS. Gez. Freitag. den 7. Dezember 1944.

[7] "To: Concerned Citizens of Canada." Simon Wiesenthal Centre. (Без дати)

[8] *Відкидаємо наклепи українофобів на дивізію «Галичина».* Збірник документів. Б-во кол. вояків 1-ої УД УНА, 2001. ст. 98.

[9] Там же, ст. 64-85.

[10] Там же, ст. 115-120.

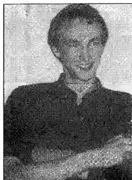
[11] Там же, ст. 99.

[12] Там же, ст. 102.

Головна Управа Братства
кол. вояків 1-ої УД УНА

„ДИВІЗІЯ ГАЛИЧИНА"

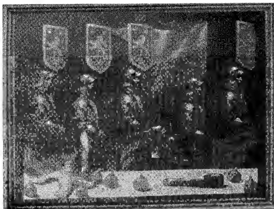
Малярський проєкт львівського художника Володимира Костирка

Тільки впродовж одного тижня львів'янам та гостям міста випала унікальна нагода пережити справжнє потрясіння від авторського проєкту Володимира Костирка під гаслом „Минуле Галичини не дозволяє майбутньому стати абияким" у мистецькій галереї „Ґердан".

Основним експонатом цієї виставки, яка, до речі, стала для декого справжнім шоком, є створена художником торік картина „Dyvizija Halyczyna". Спершу в директора галереї „Ґердан" Юрія Бойка була навіть думка виставити тільки цей один твір–так актуалізував його минулорічний світовий резонанс довкола стрічки англійських документалістів, у якій у викривленому світлі було подано історичну місію дивізії „Галичина". Виставка однієї картини передбачала не тільки експонування символічно потрактованої Володимиром Костирком дивізії „Галичина", а й видання поштівки із репродукцією твору, збір підписів під відозвою про надання дивізійникам такого ж статусу, який мають інші учасники Другої світової війни, та проведення пресконференції.

Однак початковий задум зазнав деяких змін. Насамперед експозицію не обмежили тільки одним полотном. До п'яти картин Володимира Костирка, що в той чи інакший спосіб торкаються проблем

"Dyvizija Halyczyna"

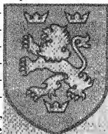

Personifikacija Halychyny

утвердження галицької державности та її символіки, додалися ще й різноманітні публікації на цю ж тематику. А от від ідеї збирати підписи під зверненням відмовилися. Поперше, тому, що апелювати, по суті, немає до кого. А, по-друге, для правдивих галичан ця дивізія не потребує якоїсь додаткової реабілітації.

У роботах В. Костирка відсутня напруга між творчістю та політикою. Його малюнки сполітизовані, а присутня в них політика умистецтчена.

Пропаґандистська ужитковість висунула на перший плян проблему, пов'язану з формою. Характерний для нашої культури синтез форм й, зокрема, притаманний культурі та мистецтву Львова, в іронічній манері зведено Костирком до вигляду колажу. У цьому колажі мистець поєднав Візантійське з Західним, афішу з картиною, ієрархію і традицію, монархізм, консерватизм і плюралізм.

На прес-конференції, присвяченій виставці Володимир Костирко сказав: „За кожною мистецькою витівкою стоїть усвідомлене, може, й не у всіх, але глибоко вкорінне переконання, що першим обов'язком мистця є вираження самого себе. Навіть–коли декларується інша мета, на зразок пізнавальної чи суспільної, або якоїсь там ще. На здоровий глузд, категорія самовираження є зовсім не важлива, адже кожен твір виражає особу мистця незалежно від автора. Звичайно, можна поставити питання, чи в даному творі мистець виразив своє „я" достатньо й чи успішно? Проте глядача це взагалі не повинно обходити, тому що це все ніяк не стосується естетичного сприйняття. Думаю, якщо Щось не є зрозумілим, то це Щось нічого не означає–крім, звичайно, того, що не є зрозумілим. Адже щоб побачити Щось, мусимо знати, чим це Щось є."

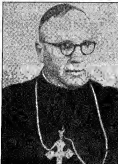
Довідка: *Володимир Костирко народився в 1967 році у Львові. 1987 року закінчив Львівське училище прикладного та декоративного мистецтва. В 1995 р. закінчив відділ історії мистецтва Католицького університету, Люблін (Польща). Учасник багатьох виставок в Україні та поза її межами. На даний час працює дизайнером у львівській газеті „Поступ".*

М. Г., „Поступ"

Богдан КРИВ'ЯК

АРХИПАСТИР СКИТАЛЬЦІВ

У 110-річчя від дня народження Архиєпископа Івана Бучка

Архиєпископ Іван Бучко–один з видатних українських греко-католицьких владик XX століття, був не лише палким патріотом України і нашої Церкви, але й науковцем-богословом, добрим душпастирем й архипастирем, опікуном скитальців у роки 2-ої світової війни і післявоєнний період. Усе своє життя він присвятив праці для кращого майбутнього українського народу й нашої Церкви.

Народився Іван Бучко 1 жовтня 1891 року в с. Германові (тепер с. Тарасівка) Львівського повіту, в селянській родині Григорія й Агрипини Бучко. Його батько був дяком. Мати відзначалася великою побожністю. Після закінчення народної школи в рідному селі батьки віддали здібного до навчання сина до Академічної гімназії у Львові. У 1910 році він з відзнакою склав іспити зрілости й як один з найздібніших учнів виїхав на філософсько-богословські студії до Риму. Тут його і застала 1-ша світова війна. Іван Бучко встиг закінчити навчання, але вже не мав змоги скласти іспити, необхідні для здобуття академічного ступеня.

21 грудня 1913 року в Римі він був висвячений на піддиякона, а в наступному році–26 квітня 1914 року–на диякона. 21 лютого 1915 року одержав свячення з рук болгарського єпископа Лазара Младенова, який тоді проживав у Римі. Але зразу ж після оголошення війни між Італією та Австрією, як австрійський громадянин, змушений був покинути італійську територію. Разом з іншими богословами о. Іван Бучко переїхав до Кромєжа (Моравія), де став настоятелем у тодішній українській духовній семінарії. Цю семінарію було відкрито завдяки старанням о. прелата д-ра А. Стояна (згодом Оломунецького архиєпископа, великого натхненника і покровителя унійної справи), о. П. Філяса, ЧСВВ, генерального вікарія для українців-католиків Галичини в Австрії, та багатьох інших.

Восени 1916 року, зразу ж після звільнення Львова від російських військ, о. Іван Бучко повернувся у рідне місто. Тут його призначено помічником настоятеля собору св. Юра, віце-ректором Духовної семінарії та опікуном і ректором Інституту св. Йосафата (бурси для гімназійних учнів). Отець Іван був організатором і пер-

шим ректором Малої семінарії у Львові.

У 1921 році о. Іван виїхав до Риму для завершення своїх студій. І вже у 1922 році у Папському Григоріянському університеті одержав звання доктора богословія. Повернувшись з Риму, о. Бучко став викладачем основної догматики у духовній семінарії, а пізніше і в Богословській академії. Крім цього, він опікувався Малою (хлоп'ячою) семінарією.

16 вересня 1929 року відбулася його номінація на єпископа, а 20 жовтня в храмі св. Сергія і Вакха у Римі він був висвячений на єпископа митрополитом Андреєм Шептицьким і владиками Йосафатом Коциловським та Григорієм Хомишиним. Інтронізація на єпископа-помічника відбулася у соборі Св. Юра на празник св. Михаїла. 24 листопада нововисвячений владика відправив свою першу Архиєрейську Службу Божу в рідному Германові.

Виконуючи обов'язки єпископа-помічника владика Іван розпочав якраз у часи переслідування нашої Церкви і народу польською владою. Саме в цей час у Галичині відбувалося насильне перетягування українців на римо-католицький обряд, тривало переслідування українського церковного, культурного та економічного життя, ліквідація українських шкіл, арешти, знущання, накладання несправедливих кар на невинне українське населення, а врешті, й пацифікація з спалюванням і нищенням церков, з биттям і тортурами беззахисного населення, в тому числі, навіть, і священиків. У часи пацифікації владика Іван об'їздив усі закутки Галичини. Він намагався донести до людей слова потіхи і розради. Владика Іван Бучко надсилав матеріяли про польську пацифікацію і знущання поляків над українським населенням і установами в Галичині Євгенові Онацькому, який використовував їх на форумі Ліґи Націй.

Саме про цей період діяльности владики Івана згадує о. Я. Чемеринський у „Споминах про „пацифікацію" з 1930-го року": „Я наочний свідок цього, об'їздив яко капелян із Преосвященним Кир Іваном села, навіщені карними експедиціями, що „замирюють" населення з приводу саботажів і тероризують перед виборами українських виборців, щоб заломити одноцільний фронт і терором скріпити урядовий блок... Преосвященний Іван бажав дуже людям дати слова потіхи. Спішив і до хат побитих людей, кріпив їх цілющим словом і прикладами Христа Спасителя..."

Підтвердженням активної діяльности владики Бучка в справі захисту українського населення під час пацифікації є повідомлення галицьких газет. „Всі краєві часописи подали мунулого тижня відомість про те, що другого дня Великодних свят закралися до мешкання о. д-

ра Івана Бучка у Львові невідомі справники і, відкривши усі шафи і шуфляди, забрали з них секретні акти, а саме: 1)переписку Преосвященного з усіми греко-католицькими єпископами (переписку з римо-католицькими єпископами залишили); 2)урядові донесення і звідомлення з цілого краю в справі пацифікації; 3)акти, що дотичать Земельного Банку у Львові; 4)переписку митрополичого Ординаріяту з папським нунцієм у Варшаві; 5)тайні протоколи та записки з приводу засідань та конференцій; 6)проєкти проповідей та промов; 7)записки у зв'язку з розмовами з визначними українськими політичними діячами; 8)лист Преосвященного Гр. Хомишина в справі його останнього пастирського послання; 9)записки та документи, що послужили до зладження спільного пастирського листа усіх греко-католицьких Епископів в часі пацифікації; 10)цілий ряд приватного листування Преосвященного Івана Бучка. Грошей та взагалі предметів, що представляють вартість для звичайного злодія, не заб-рано. Виходило би, що крадіж мала політичну ціль. Годиться згадати, що подібна крадіж трапилася давнішими роками в Українськім Товаристві Допомоги політичним еміґрантам у Львові, і досі цеї загадки поліція не розглядала. Полція по донесенням преси довідалась про крадіж у Преосвященного І. Бучка щойно з газет." („Бескид", ч. 2 за 26 квітня 1931 р.).

Саме в період праці єпископом-помічником владика Іван організував п'ять релігійних прощ: три до Риму (1925; 1929; 1931 рр.), одну–до Люрду у 1930 році й одну на євхаристійний конґрес до Будапешту в 1938 році.

Крім цього, владика Бучко був ініціятором проведення величавого свята „Українська молодь Христові". В чудові весняні дні 6-7 травня 1933 року тисячі представників української молоді Галичини прибули у Львів, щоб дати доказ вірности Христові у 1900-ліття смерти й воскресіння нашого Спасителя. На цьому святі єпископ Іван Бучко виголосив зворушливу проповідь, під час якої закликав усіх до присяги на вірність Христові.

Під час своєї єпископської діяльности владика Бучко присвячував чимало часу й науковій діяльності. В 1930-1935 роках на доручення єпископату та за згодою Апостольської Столиці він очолював міжєпархіяльну літургічну комісію для перевірки наших літургічних книг, в якій брали участь представники дев'яти наших єпископів: з Галичини, Закарпаття, Юґославії, Канади та США. Засідання цієї комісії відбувалися щомісяця у Львові, а її праці владика Бучко відсилав до Риму. Саме на підставі документів засідання комісій і було ухвалено нове видання літургічних книг для нашої Церкви. Був він також і головою комісії для видання катехизму, який

появився під назвою „Божа наука", що був схвалений усіма галицькими ординаріятами й двічі виданий.

У 1939 році Папа Пій XII призначив єпископа Бучка візитатором українських місійних станиць у країнах Південної Америки. З цього призначення розпочинається друге десятиліття священичої праці єпископа Івана Бучка. Це призначення відкрило перед ним широке міжконентальне поле праці для спасіння людських душ, для блага Церкви. А вже 21 липня 1939 року українська газета в Бразилії „Праця" (ч. 28) повідомила про призначення Преосвященного Івана Бучка Апостольським Візитатором для українців-католиків Південної Америки та про його майбутній приїзд до Бразилії. 15 серпня 1939 року владика Іван разом із о. Р. Лотоцьким прибув у порт Ріо-де-Женейро. Після візитації громад греко-католиків в Південній Америці владика Іван виїхав до США.

29 квітня 1940 року владика Іван прибув до Північної Америки. Продовж короткого часу він працював на посаді генерального вікарія і пароха храму Св. Юра в Нью-Йорку. Але через півтора року він залишив Америку і в кінці листопада 1941 року прибув до Риму.

В часи воєнного лихоліття Владика Іван заопікувався жертвами війни, скитальцями, яких було дуже і дуже багато. Для рятування хворих, інвалідів, бездомних, утікачів, студіюючої молоді і полонених вояків дивізії „Галичина" в Ріміні „Архипастир скитальців" заснував 31 травня 1945 року у Римі Український Допомоговий Комітет. У ці роки особа владики Івана Бучка була загальновідомою. Він став провідником великої родини скитальців, які після закінчення 2-ої світової війни змушені були залишитися на чужині, стати еміґрантами.

Після закінчення 2-ої світової війни і ув'язнення усіх єпископів УГКЦ на батьківщині, владика Іван Бучко залишився одиноким представником нашої Церкви у вільному світі. Цей невтомний пастир доклав чимало зусиль і праці, щоб у важких післявоєнних часах організувати наше церковне життя в країнах нового поселення. З цією метою у 1945 році Папа призначив єпископа Бучка екзархом і Апостольським візитатором для всіх українців у Західній Европі. У післявоєнні роки Преосвященний владика не раз вирушав у подорож по країнах Західної Европи. Він відвідував українських скитальців у Франції, Люксембурзі, Швайцарії, Бельгії, Голляндії, Данії, Англії й інших країнах. Продовж 1946-49 років владика Іван відбув п'ять подорожей по країнах Західної Европи, де знаходилися великі скупчення українців-еміґрантів. Він засновував нові душпастирства, здобував стипендії для студентів, допомагав скитальцям з виїздом у різні країни західного світу.

Саме владиці Іванові Бучкові завдячує своєму порятунку Українська Галицька Дивізія, яку західні союзники затримали (хоч за дротами) після війни перед насильницьким вивозом „на родіну". Своїм порятунком завдячують також і цивільні особи, яких він також не дав вивезти радянським представникам.

У таборах для полонених владика заснував гімназію, в якій учні могли закінчити навчання та продовжити студії у західних університетах.

На еміґрації єпископ Бучко продовжував історичні традиції владик Української Греко-Католицької Церкви. Він прикладав усі зусилля, щоб плекати в народі християнські чесноти, християнські вартості.

У 1951 році за його діяльність і заслуги в організації Церкви Римський Архиєрей наділив єпископа Бучка гідністю асистента Папського престола і титулом Римського ґрафа. До сану архиєпископа владика Іван був піднесений 27 квітня 1953 року.

З приводу смерти Архипастиря Скитальців в українській пресі не появилося статті-оцінки життя і діяльности владики Бучка. В якійсь мірі, це зрозуміло, бо у своїй останній волі (заповіт написаний 18 лютого 1973 року) він цього не бажав. Владика Іван хотів, щоб на його могилі стояв „простий дерев'яний хрест з українським написом: «Тут спочиває український католицький єпископ Іван Бучко й просить у добрих людей ласкавої згоди у святих молитвах».

„Прошу, щоб на моїм похороні не було ніяких промов-панегіриків, а якщо в часописах мала б бути поміщена якась інформація, то вона–поза датою моїх уродин і моєї смерти–не сміє виявляти з мойого життя нічого більше, як тільки оцю мою заяву, яку я бажав заєдно повторювати, а зокрема в годині смерти: „Передусім заявляю торжественно перед Богом і перед світом, що моя остання воля є вмерти в святій католицькій вірі, у повній відданості й в послусі для кожночасного Святого Отця Папи Римського, якого вважаю моїм Найвищим Настоятелем і Непомильним Учителем цілої Христової Церкви, правдивим Наслідником св. Апостола Петра й дійсним Намісником Ісуса Христа на землі".

22 вересня 1974 року перестало битися серце великого сина України й Української Греко-Католицької Церкви архиєпископа Івана Бучка. Похований він у підземеллі Св. Софії 26 вересня. Панахиду відслужили Патріярх Йосиф Сліпий, митрополити Амврозій Сенишин і Максим Ґерманюк, єпископи Лостен, Шмондюк, Кривий, Прашко, Корниляк, Маланчук та ін. Прощальне слово виголосив митрополит Ґерманюк.

Василь ПЛЮЩ

У СВІТЛІ ВІЗИТИ ПАПИ РИМСЬКОГО

„Я не прибув з наміром прозелітизму, але для того, щоб свідчити Христа разом з усіма Християнами кожної Церкви й кожної церковної спільноти..." – сказав Папа у Києві.

Останній тиждень червня увінчався для нас подією, яка, без жодних сумнівів, сколихнула всю країну, привернула до нашої молодої держави увагу всього світу. Йдеться про п'ятиденний візит в Україну Папи Римського Івана Павла II–не просто як глави держави Ватікану чи глави католицької церкви, що об'єднує понад один мільярд мешканців планети Земля, а насамперед як видатного громадського та релігійного діяча, котрий поклав своє життя на олтар служіння добру й миру і тим здобув собі високий авторитет у світі.

Великий гуманіст, реформатор церкви, філософ, поет, врешті-решт, високоосвічена людина–таким знають в усіх усюдах Кароля Войтилу, котрий за двадцять з гаком літ свого понтифікату відвідав з миротворчою місією понад сто країн. На цьому шляху Україна–четверта держава (після Румунії, Грузії, Греції), де серед населення превалює православ'я, і в цьому ще одна особлива прикмета історичного візиту. Ну як тут не погодитися зі словами заступника Голови Верховної Ради України С. Гавриша: „Візита в Україну Папи Римського–це знак для всіх: інвесторів, політиків, громадян. Він

свідчить, що Україна є державою з усталеними демократичними порядками, з якою можна мати справу..."

Але не тільки в цьому аспекті (з політичним присмаком, так би мовити) слід розглядати візит Папи Івана Павла II в Україну. Він став глибинним струсом для всього українського суспільства–тисячі й тисячі наших співвітчизників тепер зовсім по-іншому поглянуть на довколишній світ і на себе в ньому, кожен замислиться над повсякденним буттям і власною дорогою до Храму. Адже то до них звернувся високий гість у Борисполі, вперше ступивши на благословенну українську землю: „Я прийшов до вас, дорогі громадяни України, як друг вашого шляхетного народу. Я прийшов як брат за вірою, щоб обняти всіх християн, які у найтяжчих умовах зберегли свою вірність Христу... Вітаю всіх громадян України, незалежно від релігії та культури–всі ви маєте спільну історію, спільні розчарування та надії, через які пройшли... На превеликий жаль, були в нашій історії сумні часи, коли лик Христової любові було затьмарено. Схиляючись перед нашим Господом, давайте визнаємо свої провини. Як ми просимо пробачення за наші помилки, зроблені у далекому й недалекому минулому, так ми маємо пробачити всі ті несправедливості, що випали на нашу долю. Найбільшим бажанням мого серця є те, щоб помилки минулого не повторювалися у майбутньому. Нехай пам'ять про помилки не стане перешкодою на шляху взаєморозуміння, яке є джерелом братства та співпраці".

Погодьтеся, хіба ж не цього прагнемо, коли розбудовуємо, долаючи тяжкі наслідки багатовікової бездержавности, свою рідну Україну, коли хочемо бачити її демократичною, справедливою, заможною, могутньою?..

Не будемо переповідати всі події цієї знаменної для України п'ятиденки–і велелюдні зустрічі Папи Римського у Києві та Львові, і чотири літургії–по дві за латинським та візантійським обрядами–на київському летовищі „Чайка" та львівському іподромі, і всі зупин-

ЕМБЛЕМА ПАСТОРАЛЬНОЇ ВІЗИТИ ПАПИ В УКРАЇНУ
23-27 червня 2001 р.

Емблему затвердили 9 квітня 2001 року Глава Української Греко-католицької Церкви Кардинал Любомир Гузар та Кардинал Римо-католицької Церкви в Україні Мар'ян Яворський. Автори емблеми: Андрій Гречило і Вітольд Єрмолович.

ки спеціяльного „папамобіля”–чи то біля Аскольдової могили, де Понтифік молився перед чудотворною іконою Божої Матері із села Зарваниці Тернопільської области, чи в Биківнянському лісі, де впокоїлися останки жертв сталінських репресій, чи то в Бабиному Яру, де від фашистських куль склали голови понад сто тисяч невинних людей, переважно євреїв, чи то у Вірменській церкві у Львові–транслювалися Першим національним телеканалом у прямому ефірі, причому не лише на всю соборну Україну, а й ще на сто країн світу, звіти про перебування Святійшого вітця вміщували всі щоденні газети. Зупинимося лише на деяких деталях, якими повнилися сторінки багатьох ЗМІ, як до, так і під час візиту, і які постали зовсім в іншому світлі після Папських відвідин України.

Перший–і безперечний–висновок: приїзд Папи Римського на наші терени щиро вітала переважна більшість громадян України. Поганьблені ті „доморощені пророки”, які віщували візиті ледь не „повний провал”, спалахи „протистояння” між католиками й православними, ба навіть страшні „природні катаклізми”. Тепер оті „віщуни” втішаються хіба що тим, що спорткомплекс „Чайка”, розрахований на триста п'ятдесят тисяч глядачів, під час обох літургій був заповнений лиш наполовину.

А ось римо-католицькі священики цілком задоволені відвідуваністю богослужінь, бо знали, що переважна більшість римо- та греко-католиків живуть не на Київщині, а на Львівщині, і саме там чекали найповнішої авдиторії. Дехто пояснював незаповненість „Чайки” відстанню від центру столиці, а найперше–надзвичайними запобіжними заходами безпеки, вжитими правоохоронними органами. Так, заходи справді були надзвичайними (хоча, пригадаймо, хіба не вдавалися до цього американські спецслужби під час візити Білла Клінтона до Києва, хоча виступи Президента США біля національного університету та Михайлівського Золотоверхого монастиря збирали набагато меншу авдиторію, та й паломники з усіх кінців світу за ним не їздили?). Але ж не забуваймо, що спроби замахів на життя Папи учинялися 23 рази за роки його понтифікату, а одна з них навіть вдалася, коли Кароля Войтилу тяжко поранив турецький терорист...

До того ж протягом усього процесу підготовки цього візиту неабияк нагнітали атмосферу представники УПЦ Московського патріярхату та їхні господарі з „білокам'яної”. Грізні заяви-застереження Патріярха Московського і всієї Русі Алексія II, листи-попередження до Ватікану його вірного слуги митрополита Володимира Сабодана, де висувалися претенсії щодо того, що „греко-католики за-

хопили більше тисячі храмів у Західній Україні" (з цього приводу зробив свою заяву навіть лідер далекої від церкви, але близької до політики КПУ П. Симоненко, хоча жодним словом не обмовився про причетність компартії до масового винищення тих же греко-католиків та руйнування їхніх храмів у повоєнні роки), погрози влаштувати масові „хресні походи", „мітинґи протесту" та нічні молебні, як перед „нашестям ворога"–ось далеко не повний арсенал протидії візитові, застосований московськими „церковниками" від політики. Додайте до цього безпрецедентні ультиматуми: якщо Папа тільки захоче відвідати Софійський або Успенський собори... Так, ніби ці державні (!) заповідники уже належать Московській патріярхії...

Нетерпимість у релігійному житті, непримиренність, гідна кращого застосування, сформована ще ідеологічними настановами часів тоталітаризму, середньовічна замкнутість і хуторянська обмеженість–ось чим віє від затятої позиції УПЦ Московського патріярхату, чиї провідники такими діями поставили свою українську паству в невигідне становище самоізоляції, в опозицію не тільки до влади, а й до більшої частини суспільства (адже, як свідчать численні соціологічні опитування, тільки 5% українців були налаштовані проти візити Папи), більше того–самі спростували власні ж твердження про „автокефальність" конфесії, про незалежність її від Московської патріярхії, з якою їх буцімто єднають тільки „традиційні канонічні узи"...

Відмовившись від запрошення Президента Л. Кучми відвідати Україну, Патріярх Московський Алексій II (очевидячки, з метою створити для своєї пастви „ефект присутности") здійснює екстерний вояж (інакше це й не назвеш, насампаред з огляду на його заяву в Бресті про те, що візита Папи не сприятиме поліпшенню „російсько-українських взаємин", хоча, втім, є й таким висловлюванням назва: втручання у внутрішні справи сусідньої держави) по Білорусі, та не по „глибинній", так би мовити, а саме вздовж кордонів України.

А тим часом його підлеглий (ієрархічно, чи як там–не будемо заглиблюватися в тонкощі) Володимир Сабодан, замкнувшись у Лаврі, навідріз відмовився взяти участь у зустрічі Всеукраїнської ради церков з високим гостем у національній філармонії... На цьому тлі ще виразніше було підкреслено мудрість і світлий розум, миротворчу сутність і дипломатичний такт Понтифіка, котрий з однаковою увагою й повагою спілкувався під час тієї зустічі з представниками різних конфесій–і з православними, і з іюдеями, закликаючи до „відкритого, терпимого й чесного діялогу", побажавши їм „знайти відповідні розв'язки проблем, завжди зберігаючи атмос-

феру щирої толерантности й активного співробітництва заради спільного добра". І порівняйте його доброзичливу промову з ультимативним листом до Ватікану митрополита Володимира Сабодана (цитуємо мовою оригіналу): „Если в ходе Вашего визита Ваша Святость встретится с кем-нибудь из лидеров раскольников, например, с псевдопатриархом Филаретом, это будет означать, что Ватикан игнорирует принципы канонических отношений между нами!" Ось так... Не злякався Святійший отець: зустрівся і з Філаретом, і прийняв його привітання, і вислухав розважливе слово. А тим самим принагідно спростував ще одне твердження Москви про те, що він їде в Україну ледь не силоміць „об'єднувати конфесії"...

Так склалося, що візит цей розпочався одразу після того, як Україна відзначила День скорботи і пам'яти–60-річчя від початку „Великої Вітчизняної війни" 1941-45 років. І вже у своїй промові на летовищі в Борисполі Папа Римський схилих голову перед пам'яттю мільйонів жертв протиборства двох тиранів–нацистського та більшовицького. Мимоволі пригадалося, як напередодні в сесійній залі Верховної Ради на спеціяльному засіданні з нагоди 60-річчя початку війни деякі нардепи (зокрема Анастасьєв та „іже з ним"), розкидаючись із трибуни закостенілими штампами „культівських" часів, воздавали хвалу „батькові всіх народів", „вождю", котрий „виявився на висоті", „очолив народ" і „привів до перемоги", і негучний, але чесний голос І. Юхновського потонув у вигуках із сектору, де розміщується фракція комуністів... Хіба це не урок для наших нардепів, котрі всіма засобами прагнуть затягнути власний народ у „світле минуле"? Як, до речі, й те, що з однаковою шанобою схилив голову Понтифік у Биківні перед жертвами сталінських репресій–і в Бабиному Яру перед жертвами гітлерівського геноциду...

І ще один урок Папи Римського для наших народних обранців не можемо обійти увагою. Як чули ми під час прямих трансляцій, як чули ще в ста країнах світу, свої промови й молитви він виголошував українською мовою. Деінде тепер можемо прочитати: у нього, мовляв, є коріння українське, мати з Лемківщини... Хай так, але

ХУДОЖНЯ МАРКА З НАГОДИ ВІЗИТИ В УКРАЇНУ ПАПИ ІВАНА ПАВЛА II

З нагоди візити в Україну Івана Павла II буде випущено поштову марку. Саме з такою пропозицією до редакційно-художньої Ради з питань видання знаків поштової оплати в Україні при Державному комітеті зв'язку та інформатизації України звернувся Львівський міський голова Василь Куйбіда. Рада ухвалила таку пропозицію, і незабаром усі бажаючі зможуть придбати художню марку та художній немаркований конверт, приурочений візиті до нашої держави Папи Римського.

ж це не применшує, а тільки примножує його достоїнства. Виріс у Польщі, майже все своє свідоме життя прослужив у Римі, а материнської мови, бачте, не забув. Крім того, це засвідчує і його освіченість, і високу внутрішню культуру, і, найголовніше, щиру повагу до України та її народу. А що ж наші нардепи (говоримо, звісно, не про весь парлямент)–де вони розгубили своє коріння і чому так затято (як доблесть якусь, чи що?) зневажають материнську мову?..

Ось такий вигляд маємо у світлі візити Папи Римського до України, ось такі уроки, гадаємо, годились би винести кожному з нас із його відвідин.

(Літературна Україна)

Із Звернення Єпископів Української Греко-Католицької Церкви до вірних синів і дочок українського народу з нагоди паломництва Вселенського Архиєрея Івана Павла II в Україну та Синодальних нарад

Львів, 1-5 липня 2001 р. Б.

Улюблений у Господі Український Народе! (...)

Святіший Отець закликає нас будувати відкрите, толерантне й солідарне суспільство. Тільки в такому суспільстві немає місця для насильства і наруги над людиною, а панує пошана до людських прав. Лише єдність та злагода несуть справжній мир та стабільність соціяльного проґресу для українського народу. Бог напевно поблагословить наші зусилля, якщо ми спрямуємо наше життя на великодушне служіння християнської родини і суспільства. Ми хочемо жити як вільні діти Божі, але свобода вимагає сильного, відповідального і зрілого сумління. Нам необхідно каятись, постити і віддалятись від усякого гріха і корупції, яка притемнює наш розум, ослаблює волю та спотворює у нас образ і подобу Божу.

Щоб допомогти нам в цьому християнському подвизі, Святіший Отець проголосив блаженними двадцять сім мучеників нашої Української Греко-Католицької Церкви та преподобну мати Йосафату, які мають бути для нас прикладом для наслідування, бо вони жили, працювали серед нас. Вони страждали, терпіли по тюрмах, казематах, таборах далекого Сибіру і віддали своє життя, засвідчивши непохитну віру в Христа, його Євангеліє та Церкву. (...)

Саме над втіленням і зростом зерна Божого Слова, що засіяв Папа Іван Павло II на родючу ниву сердець синів і дочок України, зосередився Синод Єпископів УГКЦ разом зі своїм Главою і Батьком в Архикатедральному Соборі Святого Юра у Львові.

Дорогі вірні! Ми віримо, що під проводом Пресвятої Богородиці, завдяки заступництві мучеників та ісповідників віри нашої Церкви, настане день миру і взаємної любови в нашій любій Україні.

Благословення Всемогутнього Бога Отця, Сина і Святого Духа, нехай зійде на Вас усіх і перебуває з Вами тепер та кожного дня Вашого життя!

Єпископи Української Греко-Католицької Церкви

Василь ФЕДОРОВИЧ

ЯКИЙ ШЛЯХ ВИБЕРЕ УКРАЇНА?

Виглядає, що загальна ситуація в сучасній Україні складна і невтішна. На десятому році незалежности внутрішні негаразди не тільки що не зникли, але ще більше поширилися й охопили всі сфери життя. В останніх місяцях зайшли в Україні події, що сколихнули громадську опінію внутрі, а, крім того, деякі з них знайшли живий відгомін у світовій публічній опінії.

Найбільш замітні з них:

Таємниче й недосліджене вбивство незалежного чи радше опозиційного журналіста Ґеоргія Ґонґадзе та пов'язаний з тим „касетний скандал" Миколи Мельниченка, що поставив президента Кучму в прикре положення як причетного до того злочину.

Зчерги на початку липня ц. р. в Слов'янську Донецької области вбито журналіста Ігора Александрова, який провадив незалежні розслідування корупції та організованої злочинности. На Заході Парляментська асамблея ОБСЕ–Організації безпеки та співпраці в Европі–відзначила, що за останніх 5 років вбито в Україні 11 журналістів (до речі найбільш відомих, бо взагалі за роки української незалежности загинуло їх понад 40). Не дивно, що Україні буде важко доказати західним урядам, що влада дбає про свободу преси й серйозно бореться проти її переслідування. До того секретар НАТО Джордж Робертсон під час своєї візити в Києві в розмові з президентом Кучмою порушив питання свободи преси і підкреслив, що свобода слова є одним із стандартів, за якими на Заході оцінюють Україну.

Звільнення Віктора Ющенка з посту прем'єр-міністра при кінці квітня ц. р. викликало внутрі України загальне обурення, а на Заході, головно в США, здивування, бо там його вважали найспосібнішим прем'єром за час незалежности України. Цей факт викликав в Україні деяке протверезіння серед правих партій, які тепер постановили при наступних президентських виборах іти спільним фронтом і попирати кандидатуру Ющенка.

Візита Папи Римського при кінці червня ц. р. була без сумніву найбільшою подією, яка піднесла престиж України в цілому світі.

Заговорив про Україну також президент США Дж. Буш під час своєї поїздки по Европі. Спершу в Ґотебурґу (Швеція) на спільному засіданні з провідниками Европейського Союзу виступив з зая-

вою, в якій висловив підтримку незалежній Україні та підкреслив її тісні зв'язки з трансатлянтичною спільнотою, хоч одночасно виявив занепокоєння її внутрішніми економічними реформами та деякими політичними акціями, що спинюють її демократичні та вільноринкові реформи. Всі учасники конференції підтримали українських керівників у їх змаганнях до реформ і закликали, не завертати з обраного шляху, бо реформи в результаті забезпечать Україні світле майбутнє.

Під час візити в Польщі (15 червня) президент Буш у Варшаві заявив, що Европа мусить включати теж Україну, яка тепер бореться з травмою перебудови. Україна заслуговує на попертя США, а Польща й інші европейські держави повинні з нею співпрацювати та допомогти їй зробити правильне рішення і вибір на майбутнє. З другого боку, Україна має стати на принципі демократії, забезпечити в себе свободу слова і преси та створити відкриті ринки так, як це зробила Польща.

В другій половині червня побувала в США урядова делеґація України під проводом голови президентської адміністрації Володимира Литвина. Ця візита була немов відповіддю на візиту міністра оборони США Дональда Рамсфелда, який раніше відвідав Київ з делеґацією американських конґресменів. В Вашинґтоні українська делеґація мала зустріч, між іншим, з конґресменом Куртом Велдоном, який заявив, що має намір започаткувати новий „Плян Маршала" для України, яка заслуговує на більшу увагу й підтримку з боку американської законодавчої і виконавчої влади, бо вона важлива для США не тільки як держава, що відіграє статегічну ролю в Центральній і Східній Европі, але ще й тому, що США й Україна мають спільні інтереси в східноевропейській політиці. Він теж уважає помилкою, що впродовж тривалого часу американська адміністрація (має на думці Клінтона?) не приділяла Україні належної уваги, зосереджуючись в основному на Росії як правонаслідниці СРСР. (До речі, Буш також підкреслює, що США будуть провадити приязну політику супроти Роаії так, що Україна надалі буде займати периферійну позицію).

Україна й Европейський Союз плянують поглибити енерґетичну співпрацю. Взагалі, енерґетика є одним із пріоритетів тієї співпраці, при чому,–як зазначив прем'єр А. Кінах,–Евросоюз готовий дати Україні кошти для технічного обладнання її західного кордону. На спільному засіданні в Люксембурґу обговорювалося теж питання свободи слова та захисту прав людини в Україні.

Безпосередньо після від'їзду Папи зі Львова (27 червня) прези-

дент Кучма поїхав до Польщі на зустріч з президентом Квасьнєвським. На спільній нараді в резиденції „Остоя", біля Ряшева, оба президенти розглядали проблеми співпраці в трикутнику США–Польща–Україна. Зустріч була відкрита і пройшла в доброму настрої. Кваснєвський, між іншим, зазначив, що візита Папи в Україні була історичною і мала великий моральний і політичний успіх.

Варто ще згадати поїздку голови Верховної Ради Івана Плюща до Швайцарії. Тут він мав зустріч з делеґатами Федеральних Зборів і запевнив їх, що в останніх роках Україна осягнула значний економічний проґрес у всіх сферах життя, хоч, очевидно, не дійшла ще до европейського рівня, бо на це треба довшого часу. Велика тут заслуга тодішнього прем'єр-міністра Ющенка, який за час свого урядування зумів зрівноважити бюджет, піднести ріст продукції на 6%, зліквідувати заборговані пенсії і вирівняти зарплати та вреґулювати сплату державних боргів. Плющ зауважив, що побудувати за 10 років державу, яка відповідала б рівню европейських країн, практично неможливо. Він тоді поставився теж критично до „вичікувальної" позиції Европи, що призвело до зниження масштабів економічної співпраці.

На окрему увагу заслуговують взаємини України з Росією, яка не хоче випустити її зі своїх рук. Зустріч президентів Кучми й Путіна в Дніпропетровську та підписання договору про російські інвестиції в українській промисловості викликали гостру реакцію свідомих українських політиків, які вважають цей договір ганебною капітуляцією перед Росією.

Промовистим в тому контексті є теж призначення Віктора Черномирдіна новим амбасадором Росії в Україні, того самого Черномирдіна, який свого часу як прем'єр Росії відкрито заявив, що не допустить до того, щоб хтось забив хоч один кілок на українсько-російському кордоні. Крім амбасадорських функцій, Путін доручив йому ще спеціяльні обов'язки розвинути торговельно-економічні зв'язки між Україною і Росією. Експерти в Москві розцінюють таке призначення Чорномирдіна як спробу зупинити „відхід України в бік Заходу", бо Росія,–на їх думку,–в останньому часі почала „втрачати Україну". Сам Черномирдін вдоволений з нового призначення, він знає Україну, зрештою його дружина,–як він вже раніше згадував,–українка.

Російські політики не вважають Черномирдіна дипломатом, а радше політичною фігурою, а це корисне для Росії, бо вона таким чином за допомогою економічних інтересів забезпечить собі домінантну позицію в Україні.

З уваги на невідрадні обставини становище України є щоправда вяжке, але не безнадійне.

Україна є під постійним економічним і політичним тиском деяких „приязних" держав. Крім того, внутрі є неполадки, що руйнують молоду державу. Перш за все, немає в Україні правдивого українського уряду, який дбав би про добро держави й народу. Вся влада є в руках „номенклятурників", що зросли й виховалися в комуністичному режимі й вірно служили Москві. Сьогодно їм трудно перебороти успадковану ментальність і служити чесно Україні. Вони дбають більше про власні вигоди й користі. Звідси в урядах загальна корупція і хабарництво.

Владні особи, виховані в тоталітарному режимі назовні, захопилися модною сьогодні демократією і публічно проголошують демократичні гасла, а на ділі залишаються вірними давній тоталітарній ідеології, бо ж їм неможливо „за одну ніч" стати демократами. Саму демократію вони здебільшого розуміють фальшиво як свободу робити все, що подобається. Тому зрозуміло, що після совєтської системи, де була дозволена тільки одна комуністична партія, вони тепер, користаючи з демократичної свободи, натворили понад сотню партій, які тільки шкодять Україні.

Політична ситуація в Україні скомплікована, безперервне вагання між Сходом і Заходом без рішення, куди йти. Та непевність є наслідком довгої неволі (царської, а потім більшовицької), яка притупила в народі почуття національної гордости й викликала комплекс меншевартости так, що люди відвикли від самостійного думання й діяльности й мимоволі оглядаються на Москву за вказівками та наказами, що і як треба робити.

Пред Україною тепер два вибори: західній, тобто европейський, і східний або слов'янський, тобто проросійський. В тому відношенні погляди політиків і населення поділені. Східна Україна, де населення більше зрусифіковане й політичну перевагу мають комуністи і соціялісти, схильна до слов'янського вибору, який загрожує самостійності України, бо змагає до об'єднання трьох слов'янських народів (росіян, білорусів і українців) в одну політичну одиницю під диктатом Росії (отже, „єдина неділима"). Західні області України бачать своє спасення в европейському виборі.

Яке становище Сходу і Заходу до України?

Схід, тобто фактично Росія, радо прийме Україну в свої обійми й обіцяє їй всякі блага. Захід натомість ставиться до України з резервою і, не зважаючи на свої голословні запевнення й обіцянки, не радо йде їй назустріч. Взагалі, західні держави–як це спостеріг

Плющ в часі своєї візити у Швайцарію–займають „вичікувальне" становище супроти України і не спішаться приймати її до свого кола. Тут, без сумніву, позакулісний вплив Москви, яка хоче затримати Україну в слов'янській сім'ї. А Захід очевидно рахується з Москвою як великою потугою. У висліді деякі національно свідомі українські політики рішені зрезиґнувати з лявірувань між Сходом і Заходом, а спертися на власні сили, тобто на „український вибір", і на тій підставі розбудувати демократичну українську державу.

Звичайно, до того потрібні нові кадри, люди з молодшої ґенерації, без стиґми номенклятури, з патріотичним українським почуттям, що готові совісно працювати для української держави. А такі вже є.

На передвиборчому горизонті заблистіли два політичні „світила": Віктор Ющенко і Юлія Тимошенко. Вже тепер підготовляються пляни до виборчої кампанії на 2002-ий рік. Хочемо вірити, що ті світочі усвідомлять собі свою відповідальність за долю батьківщини і підуть до виборів об'єднаним національним фронтом, щоб рятувати Україну від проросійських кандидатів.

Є всі ознаки на те, що наступні вибори покажуть позитивні результати і принесуть Україні користі.

Торонто, 28 липня 2001

Володимир МОЛОДЕЦЬКИЙ

РОСІЙСЬКА ТАКТИЧНА ЯДЕРНА ЗБРОЯ

Ще десять років тому виглядало, що тактична ядерна зброя перестає відігравати вагому ролю в арміях двох світових надпотуг США і, тоді ще, СРСР. Восени 1991 року американська державна адміністрація проголосила цілий ряд односторонніх рішень відносно скорочення, розгорнення і знищення різних видів тактичної ядерної зброї. Тиждень пізніше Михаїл Ґорбачов заявив, що Радянський Союз розмонтує всі ядерні міни до року 1998, всі артилерійські стрільна до року 2000 і половину ядерних бомб тактичного літунства. Пізніше, президент Російської Федерації, Борис Єльцин, зобов'язався продовжувати ініціятиву Ґорбачова. В 1997 році один з науковців Заходу сказав, що знищення всієї тактичної зброї обома надпотугами виглядає логічним наступним заходом. Але рівночасно перестеріг, що пляни експансії НАТО на схід примушують російських військових лідерів задумуватися над практичністю рішень Ґорбачова і Єльцина, й серйозно думати ті рішення змінити.

Кампанія НАТО у Косово серйозно погіршила відносини між Америкою і Росією, і російські стратеги серйозно почали роздумувати над тим, чи ера по холодній війні, в якій обидві держави проголосили стратегічне партнерство, кінчається, а натомість починається ера, в якій головним стає не уникнення війни, а радше підготовка до війни. В умах російських військовиків ідея поновного розгорнення тактичної ядерної зброї пов'язалася з поширенням НАТО на схід.

Другим чинником, попихаючим російських стратегів у напрямі тактичної ядерної зброї, є спроба збалянсувати при її помочі швидко загибаючу боєву спроможність російських конвенційних збройних сил. В дискусіях на цю тему вони припускають, що НАТО і США є потенційними і правдоподібними ворогами. Вони твердять, що концепція стратегічного відстрашування (deterrence) в ситуації політичної кризи не здала іспиту. В кризі, яка довела до війни у Косово, вона не мала ніякого впливу на американські рішення. Стало ясним, що принцип стратегічного відстрашування може запобігти вжиття стратегічної ядерної зброї противником у війні, але як важіль у політичній грі він не відіграє великої ролі.

Ще у 1997 році міністер оборони Російської Федерації ген. Ігор Родіонов перестеріг західні держави, що експансія НАТО на схід

примусить Росію збільшити і розгорнути російську тактичну ядерну зброю на російських західних кордонах. Його наступник ген. Іґор Сєрґєєв, командир стратегічних ракетних сил Росії, зосередився натомість на реорганізації російських стратегічних сил, що довело до „Головного начерку російської політики відносно принципу стратегічного відстрашування". Здавалося, що пляни Родіонова щодо тактичної ядерної зброї знову призабуті. Але війна у Косово дала противникам Сєрґєєва нову амуніцію.

В першу чергу, вони підкреслювали непридатність стратегічного відстрашування, коли конфлікт поза границями Росії не доведе до ґльобальної війни. По-друге, вони знову почали обговорювати можливість у відповідній ситуації вжиття американської точної „мудрої" зброї проти об'єктів на російській території. Російська публічна опінія вважала кампанію НАТО у Косово ненормальною і, як посередньо, небезпеку для Росії. Беручи до уваги конфлікт у Чечні та зростаюче заінтересування американцями Каспійським морем з його багатством нафти і натурального газу, російські стратеги повернулися до ідеї відстрашування не на стратегічному, але радше на тактичному рівні, тобто на можливості стримати переважаючі ворожі армії на полі бою при помочі тактичної ядерної зброї, уникаючи ґльобального ядерного „голокосту".

Вживання тактичної ядерної зброї в льокальних або реґіональних конфліктах, як у Чечні, російські стратеги називають „деескаляцією військової дії". Сам цей термін звучить як так звана совєтська „дезінформація". До тої „деескальції" застосовується тактичну ядерну зброю, до якої росіяни зараховують: оперативне літунство, літаки приналежні до морських сил, літаки повітряної оборони, ракети й артилерійські комплекси сухопутніх військ, стрільна і торпеди конвенційних морських сил, ядерні міни інженерних формацій і морські вертольоти, вживані до дій проти підводних човнів. Як бачимо, досить широкий діяпазон ядерної зброї.

Коли в конвенційній війні існує велика різниця між ворожими збройними силами, для слабшого противника вживання тактичної ядерної зброї для збалянсування сил є дуже спокусливим. Чим більша асиметрія сил, тим більша спокуса вжити ядерну зброю.

Думаючи про „деескальцію", російські стратеги чомусь хочуть вірити, що коли вони перші вжиють тактичну ядерну зброю проти американців, ті, щоб не провокувати ґльобальної ядерної війни, відступлять. Тут вони можуть помилитися так, як помилився Гітлер, коли по Мюнхенській конференції був переконаний, що Велика Британія не вмішається у війну задля якоїсь там Польщі. Про „де-

ескаляцію" росіяни думають серйозно, і у військових маневрах беруть її до уваги.

І так, у червні 1999 року „деескаляція" була темою великих територіяльних маневрів названих „Запад-99". Це були найбільші маневри по розпаді Радянського Союзу, в яких брали участь головні квартири і командні структури п'ятьох військових округ: Санкт-Петербурзька, Московська, Кавказька, Транс-Волґова і Волґова. Участь також брали три фльоти: Північна, Балтійська і Чорноморська. Разом понад 50.000 вищого і нижчого командного персоналу. Темою маневрів була симульована атака проти Росії, включаючи 450 бойових літаків стратегічного і тактичного літунства і 120 керованих ракет, які заатакували Білорусь. Ця атака ослабила російські конвенційні сили і Росія зареаґувала „ограниченими ядерними силами". У цьому сценарії Росія вжила ядерні ракети типу „круїз", вистріляних з бомбовиків типи ТУ-95 і ТУ-160, проти держав, з яких НАТО розпочало аґресію. Маневри „Запад-99" були пляновані у 48-му річницю німецької аґресії проти Радянського Союзу, і зараз перед висланням Росією свого континґенту до Прістіна, як спробу не допустити військ НАТО до розгорнення бойових дій в Косово. Ті маневри слугували як щось в роді перестороги для держав НАТО.

По приході на пост президента Владіміра Путіна дискусія над вживаннам ядерної зброї не зупинилася, навпаки, продовжується далі. В жовтні 2000 року Міністерство оборони опублікувало й передало до дискусії проєкт воєнної доктрини, який глибоко обговорює вживання так стратегічної, як і тактичної ядерної зброї. Доктрина каже, що Росія застерігає за собою право вжити ядерну зброю на випадок атаки противника на її збройні сили, або на випадок атаки на її союзників, без огляду чи атака наступила конвенційними чи ядерними засобами.

Дехто, а саме генерал-полковник Віктор Копилов, критикував проєкт як невистачаючий. Він вважав, що НАТО перейшло від „укритої" аґресії до „відкритої фази аґресії", де мета виправдовує дію.

Інші стратеги, такі, як: Станіслав Воронін, Владімір Сіволоб і Міхаїл Сосновський, посунулись так далеко, що аж випрацювали альґоритм для вжиття стратегічної і тактичної ядерної зброї. Вони вважають, що можуть виникнути три ситуації, в яких Росія буде мати право вжити ядерну зброю: вжиття противником зброї масового знищення або підготовка до її вжиття, атака противника на стратегічні об'єкти Росії, навіть не військового характеру, небезпека порушення стабільности стратегічної оборони Російської Федерації.

Ініціятива США розвинути оборону проти балістичних ракет– загострила дальший інтерес російських стратегів у розвитку тактичних ядерних сил. Полковник С. В. Крєдін вважає, що протилежно до американців, Росія не повинна розбудовувати оборону проти балістичних ракет, яка на його думку руйнує ґльобальну стабільність, але повинна протиставитися американській „спробі осягнути ядерну гегемонію" і зосередити всі свої ресурси на розбудові ядерної зброї, зокрема тактичної. Він вважає, що Росія не може вести довговинищувальної війни, і тому єдиним виходом із такої ситуації є ядерна зброя. Він продовжує свої роздуми так: розвиток точної зброї так, як це було в Косово і перед тим в Іраку, становить перехід до іншого типу воєн, типу який він називає „шостою ґенерацією воєн". Через нерівність економічного, наукового і технологічного розвитку держав, деякі держави зможуть „вскочити" до „шостої ґенерації воєн" відразу. Зате менше розвиненим державам це займе багато більше часу, а деякі держави ніколи до такого розвитку не дійдуть. Він твердить, що для найбільш розвинених держав, таких як США, ця „шоста ґенерація воєн" стане знову, як казав Клявзевіц, інструментом політики.

Дискусії на тему вживання тактичної ядерної зброї на випадок війни, навіть льокальної, не тільки не закінчилися, але чуємо дедалі більше голосів між тими, що творять російську воєнну доктрину й державну оборонну політику, що ядерна тактична зброя є виходом з оборонної ділеми Росії. Ідея ця випливає зі зрозуміння того факту, що російська армія–це не та армія, яка існувала за часів Радянського Союзу. Від неї відстало ряд бувших республік, які колись були нерозлучною часткою „Вєлікой Рассєї", а зброя будована до іншого типу війни стала перестарілою. Щоб заступити її новою, модерною зброєю, треба багато грошей, яких Росія не посідає. В такій ситуації ядерна зброя, зокрема тактичного характеру, стає тим чинником, який балянсує сили слабшого і спокушує його її вживати.

ПРОФ. ВАЛЕРІЯН РЕВУЦЬКИЙ–АКАДЕМІК

Ґратулюємо проф. Ревуцькому за звання академіка, надане 15 травня 2001 року за заслуги перед Україною. Він автор багатьох праць і редактор книг про український театр, а тепер редаґує 2-ий том збірника „Ріміні".

Рівночасно бажаємо Йому кріпкого здоров'я з 90-ю річницею народження. На все добре!

Братство кол. вояків 1-ої УД УНА
Редакція і адміністрація „Вістей комбатанта"

ПРОПОНУЄТЬСЯ СКОРОЧЕННЯ ЗСУ ДО 2005 Р. ДО 295 ТИС. ОСІБ

Київ. УНІАН. – ВР розглянула внесений президентом України відповідно до частини 1 статті 93 Конституції проєкт постанови „Про чисельність Збройних Сил України на 2000-2005 роки", в якому, зокрема, пропонується скорочення Збройних сил України до 2005 року до 295 тис. осіб. За даними генерального штабу ЗСУ, на 1 лютого 2000 року чисельність ЗСУ становила 422 тис. 91 особу, в т. ч. військовиків 319 тис. 117 осіб.

З доповіддю виступив міністер оборони, генерал армії Олександер КУЗЬМУК, який зазначив, що при проведені розрахунків чисельности ЗСУ на 2000-2005 роки міністерство оборони врахувало те, що Україна має статус без'ядерної та позабльокової держави; середній показник щільности військ на довжину кордону для европейських країн становить 1 тис. осіб на 14 км, і щоб вийти на цей показник, ЗСУ повинні мати чисельність близько 500 тис. осіб. Але у зв'язку із зменшенням чисельности Збройних сил сусідніх держав, він не відіграє вирішальної ролі при стратегічному плянуванні.

Третім чинником міністер назвав те, що Україна підтримує відповідний балянс сил із сусідніми країнами, орієнтовне скорочення збройних сил яких становитиме до кінця 2010 року від 5 до 20%. Тобто штатну чисельність ЗСУ до кінця 2005 року можна зменшити до 295 тис. осіб. Від комітету ВР з питань національної безпеки та оборони виступив його голова Борис АНДРЕСЮК (СДПУ(О), який зазначив, що „прийняття зазначеної постанови сприятиме створенню опимальних за чисельністю мобільних, добре озброєних і всебічно оснащених ЗСУ та виконанню Державної програми реформування та розвитку ЗСУ на період до 2005 року". Профільний парляментський комітет рекомендував парляментові ухвалити зазначену постанову в цілому.

За даними генерального штабу ЗСУ, наведеними в обґрунтуванні постанови, на 30 грудня 2000 і 2001 р. ЗСУ мають налічувати 400 тис. осіб, в тому числі до 310 тис. військовиків; на 30 грудня 2003 р.– відповідно 390 тис. і 305 тис., і на 30 грудня 2005 р.–375 тис. і 295 тис. З них генералів і офіцерів 73.250, прапорщиків і мічманів–39.200, військовиків строкової служби–117.050; будуть проходити службу за контрактом–50.000, курсантів військових навчальних закладів–15.000. Потрібно на утримання особового складу ЗСУ у 2000 році коло 3,340 млн. грн. Потреба на проведення організаційних заходів у 2001-2005 рр. 240 млн. грн., при цьому заощадження виноситиме починаючи з 2006 р. понад 175 млн. грн. щорічно.

Петро ГРИЦАК

„ІСТОРІЯ ПОВТОРЮЄТЬСЯ" СВІТЛА Й ТІНІ НАШОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Український культурно-визвольний рух спочатку досить поволі, але потім, десь при кінці XIX ст., почав приспішено розвиватися, на диво і злість усіх ворожо настроєних сторін. Тут одначе не треба забувати, що до ориґінального, так буйного розвитку українського (спершу культурного, а потім вже політично заанґажованого руху), сильно причинилися самі наші противники. Вони назагал оперували наскрізь примітивними арґументами та методами протиставлення, так як: нема окремої української мови, існує тільки якийсь польсько-німецький жарґон, в найкращому випадку „іспорчений" руський язик. Це, супроти цілком протилежних опіній тодішних дійсних мовознавців. Український народ: українці–це польсько-німецько-австрійська інтриґа (твердили росіяни), чи тільки австрійсько-німецька (говорили поляки), тоді коли багато інших поневолених народів себе еманципувало, як: словінці, словаки, чехи, і т. д. Навіть Ленін сказав у 1917-му р.: „Такими методами українців не спиниш, тільки озлобиш".

З бігом часу, ті, ориґінально такі примітивні методи боротьби із українством, почали дуже сильно загострюватися через широкий вжиток поліційно-каральних підходів, провокацій, інфільтрації усякими аґентурними елементами та підкупства. Проте українство остаточно себе затвердило через такі потягнення: устійнено український правопис (викиненням твердого знака й букви „ять", головна заслуга Е. Желехівського. Прийнято нову національну назву–нарід: українці, край: Україна (головна заслуга М. Міхновського). Вкінці, великим поштовхом було утворення катедри української історії у 1894-му р. у Львові, під керівництвом проф. М. Грушевського. Українці (тоді офіціяльно ще „рутенці") стали одною із одинадцяти урядово визнаних національних груп в Австро-Угорщині. Велике піднесення духа принесли змагання за незалежність після 1-ої світової війни. На жаль, незалежности тоді Україна не отримала, головно через велику матеріяльну й дипломатичну допомогу, яку одержували від Альянтів поляки.

Але, мабуть, найбільшим ударом була для українців подія, коли Рада Амбасадорів передала 15 березня 1923 р. суверенність Сх. Галичини Польщі, яка дотепер мала тільки права окупанта на 25 р.

Було це зроблено на підставі польських інтриґ та польонофільських членів Ради. Був це перший крок до ревізії Сен-Джерменського мирового договору між державами Антанти та Австро-Угорщиною. Українці Галичини сподівалися кращого трактування, під враженням гучнопроголошуваних Альянтами гасел про „самовизначення народів", та були цією децизією Ради Амбасадорів спеціяльно розчаровані. У противагу до метод парляментарної боротьби тодішних українських політичних активістів, почала переважати, головно серед молодшого покоління та підростаючої молоді, ідея збройного протистояння та одчайдушних терористичних актів.

Це мало бути щось у роді тоді відомих активностей анархістів в Італії чи Франції, ірляндських терористів в Англії, чи недавніх соціял-революціонерів у Росії. Рівночасно створилася Українська Військова Організація (УВО), членство якої складалося головно із вибраних ветеранів колишніх українських військових формацій. Вони, учасники визвольних змагань, тішилися немалим військовим, політичним і життєвим досвідом. Була це свого роду елітарна організація з обмеженим членством. Автор, виростаючи у 20-их чи 30-их роках у Перемишлі, де активності УВО нераз концентрувалися, мав нагоду чути від старших про різні дії УВО та про судові процеси над ними. Слухав від учасників про особисті переживання засуджених за протидержавну діяльність на важкі в'язничні кари. Авторова власна хресна мама, п-ні Совган, була матір'ю синів Івана (відомого активіста УВО) та Славка, пізнішого активіста УПА, Совганів. Того роду боротьба („на далекий приціл", мовою артилеристів) до певного степеня доповняла роботу тодішних „леґальних" політиків.

В УВО були тоді люди, які розуміли конечність утримувати якісь мінімальні політичні контакти з польською владою, щоб запевнити українцям під польською займанщиною принайменше ті права, які вони мали ще за австрійських часів. Тим часом Польща була все таки до певної міри демократичною державою, хоч досить авторитарного типу, на границі військової диктатури, після перевороту Й. Пілсудського у 1926 р. Потягнення польської влади були нераз дуже нефортунними супроти українців та щораз більше їх озлоблювали. До того долучилися тяжкі господарські умовини, що тоді запанували в Польщі, та ще прийшла у 1929 р. відома світова криза. Це діялося саме тоді, як виростало нове повоєнне покоління, сповнене охотою до боротьби за свої політичні та національні права. Воно, повне одчайдушної віри у власні сили, було переконане про власну евентуальну повну перемогу!

В таких то умовинах постала в січні 1929 р. нова організація українських націоналістів–ОУН, яка, м. ін., „адоптувала"УВО. На відміну від УВО, ОУН була організацією не елітарного, але масового характеру. Спочатку видавалося, що активності ідеологічно-виховного характеру, на які настоювала ОУН, доведуть до посилення престижу і впливу ОУН на українське зорганізоване політичне життя, одначе показалися зараз слабі сторони масовости нової організації. Це були: (1)труднощі ефективно керувати активністю в Ґаличині, коли провід (на загал) перебраний від УВО сидів за кордоном, та (2)польська поліція та інші подібні групи (НКВД, ҐПУ) почали серйозно інтересуватися активністю ОУН. Також серед масового членства почали виринати одиниці з власними амбіціями, власними „прекрасними" ідеями та навіть (хоч зрідка) інклінаціями кримінального характеру–як зрештою це трапляється в кожному суспільстві. Навіть такий великий знавець українського політичного життя і суспільних справ, як митрополит А. Шептицький, був переконаний що ОУН у 30-их роках була контрольована провокаторами, а політики В. Мудрий та Д. Паліїв гостро критикували тактику Проводу Українських Націоналістів (ПУН-у) та краєвий провід українського підпілля в Польщі. Це за їх революційно-терористичні акції, які ніби перешкоджали їм осягнути певні полегші в конструктивно-леґальній площині.

Крім того, особисте прямування до поширення власної освіти чи до вищих студій–що були колись характеристичними для української молоді, почали поволі займати друге місце серед амбітних прихильників чи молодших членів ОУН. Типовим було „щось зробити для України" вже для 15-16-літних ентузіястів, яким імпонували романтичні аспекти кар'єри майбутнього безстаршного боєвика-активіста ОУН. Читаючи біографії багатьох, пізніше знаних, провідних членів ОУН, власне, бачимо, як вони з гордістю стверджують саме таке раннє прив'язання до Організації. Деякі чільні провідники були навіть „без матури", тобто свідоцтва зрілости. Як згадує дослідник тих часів, Дж. Армстронґ, із активістів ОУН, яких він мав нагоду інтерв'ювати, один тільки А. Мельник мав вищу освіту!** Тимчасом, одною із оригінальних характеристик українського культурно-політичного відродження був саме факт (до тепер), що українські ентузіясти та активісти мали, на загал, кращу

*Є. Ляхович: „Діяльність ОУН у Лондоні в 1933-35 роках", ст. 907-925, у *Є. Коновалець та його доба*, Фунд. ім. Є. Коновальця, Мюнхен, 1974.
**J.A. Armstrong: "Heroes & Humans–Reminiscenses Concerning Ukrainian Leaders in 1941/44", in *Ukrainian Quarterly*, Summer-Fall 1995, pp. 231-227.

освіту та загальне знання, як їхні противники. Це добре відчував Т. Шевченко, коли казав своїм землякам „учітеся, брати мої, думайте, читайте!" Але „Intra arma silent musae" (серед зброї затихають музи), те все забувалося в тих гектичних 30-их роках, коли ОУН масово поширялася серед української молоді.

Молоді амбіціонери не мали охоти слухати власний провід (ПУН), маючи власні ідеї–як, наприклад, акція „палення стирт" у 1930 р. Це спричинило дуже сильну реакцію польської влади (пацифікацію), яка завдала українцям в Галичині великої шкоди. Зліквідовано руками поляків основно 10 літ відбудови українського господарського життя після воєнного знищення, заборонено Пласт і закрито кілька гімназій з українською мовою навчання. Слідували такі контроверсійні акції, як: вбивство директора І. Бабія, Т. Голувка, невдалий напад на пошту в Городку. Навіть вбивство міністра внутішніх справ Польщі, Б. Пєрацького, було зроблене в некорисний для української справи час. Чекіст Судоплатов у своїх споминах згадує ту подію, як спеціяльний приклад непослуху краєвого проводу супроти вказівок ПУН-у.* Такі різниці поглядів були спеціяльно пригожими для інфільтрації ворожими аґентами, з яких ще навіть усіх незідентифіковано. Одним з них був на переломі 30-их р. Р. Барановський, якого діяльність вчасно зліквідовано. Багато більше небезпечними були аґенти ҐПУ-НКВД, яких багато крутилося серед українських еміґрантів та залюбки серед закордонних кругів ОУН. Більше знані серед них є пізніше відомий вбивник Коновальця, Судоплатов (перед тим знаний як Валюх чи Вельмуд) і аґент більшого маштабу, Полуведько, який в ОУН працював роками на відповідальних постах. Вони, як і ще інша дуже контроверсійна/фатальна особа, Р. Ярий, роздмухували існуючі різниці думок серед членів ОУН про правильність діяльности ПУН-у. Спеціяльно закидалося Коновальцеві дрібничковість та невміння чи неохоту до більше аґресивних терактів, які були пляновані проводом у краю. В дійсності, Коновалець хотів, щоб активність краєвої ОУН була більше ідеологічно-політичного характеру, ніж типові терористичні акти, які нераз утруднювали ширше закроєні акції українських парляментаристів, спеціяльно на форумі Ліґи Націй. Знаємо сьогодні, що польська влада дуже таких українських міжнародних виступів боялася.

Одначе, певна неосторожність в безпосередніх контактах із большевицькими аґентами довела до смерти Коновальця від бомбового атентату, виконаного Судоплатовим, який цей інцидент док-

* *Sudoplatov*, see below, pp. 15-16

ладно описує у своїх споминах.* Із тих споминів виринає враження, що це була наскрізь примітивна людина, з поверховним тільки знанням української мови. Читача споминів С. дивує, як оточення Коновальця в ПУН не здемаскувало такого примітивного чоловіка, як ніби мнимого представника українців-активістів на рідних землях. Рівнож, з другої сторони, дивує толерантність до другого аґента, Полуведька, який провадив свою диверсійну роботу в ОУН аж до лютого 1942 р., коли був викритий вже німцями в Харкові. Багато людей з оточення остерігало Коновальця перед особистими контактами з большевицькими аґентами, як Судоплатов, навіть сам Полуведько. В такий спосіб, брак повного довір'я до проводу серед молодших активістів довів врешті, під впливом підшептів ворожих інфільтраторів, до евентуального розколу ОУН після смерти Коновальця. Здавалося би, була це подія тільки на периферії українських політичних активностей, характеристична для молодих людей, без більшого політичного досвіду, надмірно амбітних і повних віри в себе. Одначе, через воєнні події обставини так склалися, що традиційні політичні партії себе поліквідували. В те політичне вакуум вступила, вже розколена, ОУН. В умовинах розпаду Польщі та її окупації інтереси українського народу почали захищати також харитативно-суспільні „допомогові" комітети, які діяли на підставі Ґазької і Женевської міжнародних конвенцій. Але, згідно з міжнародними законами, були це чисто добродійні, а не політичні організації (так, як Червоний хрест, для прикладу). Тут спеціяльно відзначився проф. Кубійович, як голова Українського Центрального Комітету, з точки збереження тяглости українського суспільства, як це спеціяльно підкреслив відомий американський історик, Дж. Армстронг.**

Як вищезгадано, ОУН розкололася на ОУН (М), головно із колишніх членів УВО під проводом полк. А. Мельника, заслуженого військового та політичного діяча, та ОУН (Б), під номінальним прводом С. Бандери. Він здобув собі розголос і славу як 24-річний краєвий провідник–організатор атентату на міністра Перацького. Здавалось би, що організація, яка розкололася з досить об'єктивних причин на дві „фракції", могла би із того навіть скористати: щоб одна фракція займалася більше ідеологічними проблемами (на еміґрації), а друга–справами боєвого характеру в краю. Так одначе не сталося, бо обидві фракції присвятили дуже багато енерґії якраз для взаємного протистояння й самопоборювання. Саме цей аспект тої дивної справи каже застановитися, для кого такий стан

*P. Sudoplatov and J. & L. Schecter, Special Tasks, Little, Brown & Co., New York, Boston, Toronto 1944, pp. 24-29

**op. cit., U. Q.

речей був би найбільше вигідним. Ясно, що для ворожих інфільтрторів, для яких одна сильна ОУН була сіллю в оці. А ті всі справи, які виринули на світло денне тому 60 років, ще сьогодні не втратили своєї актуальности: український визвольний рух, який так гарно розвивався, ідучи від одної перемоги до другої, на розпач наших ворогів та надію на краще майбутнє цілого українського народу, ввійшов у ситуацію дуже важкої кризи. Повторилася ситуація подібна до відомої „Руїни" 60-их та 70-их років XVII ст., яка довела до упадку тодішньої української державности. Всі здобутки (тоді) за останніх 100 років існування українських військових і політичних сил у формі козаччини, були доведені близько до повної ліквідації! Сягаючи знову до порівняння з історією „Руїни", тут можна порівняти так тих нових провідників: одного–з гетьманом Дорошенком, досвіченим полководцям, якому вороги (свої і чужі) не дали можливости виконати своєї місії, а другого, що стояв десь по середині між гетьманом І. Брюховецьким і кошовим І. Сірком. Цей останній був завзятим борцем за свою справу і Україну (на свою власну думку), коли Брюховецький був готовий приймати нові зобов'язання, щоб зайнятися власними амбітними проєктами. Був вибраний на відомій „Чорній Раді", яку так влучно описав П. Куліш. Тут можна додати, що історія вчить нас, що ми нічого не вчимося від історії.

На щастя, поміч прийшла з найменше очікуваної сторони, від діяльности УЦК під проводом проф. Кубійовича. Тяжкі роки німецької окупації використано для вислання дослівно тисяч української молоді на студії до німецьких університетів, які тоді стояли на дуже високому рівні. Сталося це можливим через організацію комісії Допомоги Українським Студентам, яка заключала відповідні договори з німецькими університеттами й давала на ті студії стипендії. Це удогіднення для українців зроблено на підставі ствердження, що їм поляки усякими адміністративнини шиканами не давали доступу до вищих студій. В той спосіб виховано кадри високоосвічених молодих людей, що пізніше (ще навіть сьогодні!) стало для української справи дуже корисним у діяспорі.

Другою такою важною акцією УЦК була організація Української Дивізії у 1943-му році. Хоч, як відомо, Дивізія мала великі втрати під Бродами, велике число молодих людей-дивізійників, їх рідних та взагалі української інтеліґенції в той спосіб врятувалися від більшовицьких репресій і ліквідації фізичної. Дивізійники створили в діяспорі через свої заінтересування й діяльність важливий великий вклад, що разом із українськими професіоналістами й бізнесменами давали приклад і заохоту для українських активістів в

УРСР боротися за кращу будучину. Це, безперечно, довело вкінці до проголошення Незалежности України. Але все має свої світла й тіні. В дечому діяспора давала і злий приклад, часом „тому, що так було політично коректно", як відома монографія проф. Г. Грабовича про Т. Шевченка, ідея вислати українських добровольців до Св. Землі у 1967 р., хитро-мудра ідея, що краще було би для України не підписувати Берестейського миру, прийняття Українським Дослідницьким Гарвардським Інститутом „совєтизованого" українського правопису і т. і.

В теперішній ситуації протистояння в Україні з причини зникнення Г. Ґонґадзе й виникнення ініціятивної групи „Україна без Кучми", діяспора дотепер займала становище потреби елементарної стабільности та кваліфікованої підтримки президента Кучми та теперішнього українського уряду. Так, зрештою, висловилися СКУ, УККА та українські часописи, які виходять в Америці. Як ці рядки пишуться (квітень 2001) маємо надію, що це буде також позитивна контрибуція для української історії зі сторони діяспори! Згадаймо нашу історію та ту страшну „Чорну Раду", як початок „Руїни", якраз 360 років тому! „Масові" демонстрації, одночасно під совєтськими червоними прапорами молодих розаґітованих людей та активістів УНА-УНСО під блакитно-жовтими, дають багато до думання, як і та очевидна охота до фізичних конфронтацій тих демонстрантів, показують їх охоту підкопати авторитет теперішнеої української влади за всяку ціни! Що може після того прийти–анархія, дальші заворушення–та, не дай Боже,–„братня" допомога від „старшого брата", дещо подібно, як то вже сталося яких 5-6 років тому у Білорусі. Припустім, що на місце Кучми (меншого зла!) прийде сам інстиґатор тих протистоянь, Мороз, чи Симоненко–то яка би це була користь для України? Можливим був би цілковитий кінець української незалежности, повна дискредитація України на міжнародньому полі–нова неволя на довгі століття. Не треба забувати, що тепер маємо знову до діла з наскрізь примітивними, атавічними москалями, які дальше не визнають існування окремого українського народу з власною мовою та культурою, а думають категоріями царської Росії із 200 років тому, на початку XIX ст. Коли такі погляди має представник теперішньої найкращої російської інтеліґенції, нагороджений з літератури Нобелівською премією–то чого можна сподіватися від інших „співвітчизників" Солженіцина?*

*A. Solzhenitsyn: *Rebuilding Russia Reflections and Tentative Proposals*, Farrar, Straus and Giroux, New York 1991, p. 14.

Левко ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ

1941 РІК – ТРАГЕДІЯ УКРАЇНИ

Шістдесят літ тому, недільного ранку, 22 червня 1941 року, над Україною знялися дими війни: німецьке військо почало бойові дії проти Червоної армії.

Війна вже від 1939 року була присутня в українських теренах. Москва, поділивши з Берліном ролю зачинателів нового переділу Европи, ще у 1939 році вивела своє військо в Західню Україну, країни Балтії, Басарабію.

Населення Західньої України зазнало жахливих репресій, які впали на невинних людей з такою силою, немовби більшовики поспішали надолужити той час, який вони мали для збиткування над східньою Україною. Насправді ж Сталін „розчищав" майбутній пляцдарм для наступального походу до Европи.

Сталінові було мало здобутого у 1939 році на засадах угоди з Гітлером і він вирішив обдурити сого союзника. Велетенська країна потаємно готувала напад на нього. Тривало переозброєння війська сучаснішою технікою наступального характеру, з молоді були створені запасні сили у вигляді так званих трудових резервів, жінки вчилися водити трактори і авта, мільйони в'язнів безупинно працювали на оборонних заводах, на прокладанні нових транспортних магістралей.

В лютому 1941 року почалося формування двадцяти нових механізованих корпусів Червоної армії–на додаток до дев'яти корпусів, які формувалися з літа 1940 року. У кожному корпусі танкове оснащення було збільшене проти колишніх з'єднань з 560 до 1030 машин. Того ж місяця було затверджено мобілізаційний плян „Гроза", за яким на західньому кордоні вже через 6 годин після оголошення мобілізації мали стати війська першого ешелону наступу–114 дивізій, 34 артилерійських полків, авіяція, десантники. Ще 58 дивізій мали вступити в бої на другу добу, а 131 дивізія–впродовж наступного тижня. Ці війська мали бути зформовані переважно з місцевого, тобто українського населення.

У травні 1941 року новозформована 19-та армія під командуванням Івана Конєва, яка не входила до складу Київського військового округу, була таємно зосереджена між Черкасами і Білою Церквою і почала готуватися до наступу у напрямі Балтійського моря.

Німецьке військо значно поступалося за чисельністю цій масі (3,3 млн. німецького війська проти 4,1 млн. вояків Червоної армії) і

мало бути легко розбите. Успіх мали забезпечити 1475 новітніх танків Т-34 і КВ. Сім армій другого стратегічного ешелону, що налічували близько мільйона вояків, чекали своєї черги.

4 червня 1941 року почалося комплектування 238-ої стрілецької дивізії з осіб польської національности і тих, хто знає польську мову. До 1 липня ця дивізія мала бути зформована, щоб після початку наступу узяти участь у встановленні у Польщі комуністичного режиму „руками поляків". Вторгнення призначалося на 6 липня. Але Гітлер 22 червня ударив першим, і Сталін не спромігся мобілізувати своє військо на повну силу, втратив засереджену на заході країни бойову техніку.

Після кривавого знищення Сталіном у 1937 році більшости командного складу Червона армія не мала достатнього числа старшин, а її вище командування теж не відзначалося військовою освітою і вмінням стратегічних передбачень. 22 червня, після початку війни, Кремль видав директиву військам „розгромити ворога на чужій території і до 24 червня захопити Люблин".

На заході України німецьке військо зустріли як визволителя від жорстоких репресій. 30 червня у Львові було проголошено незалежну Україну. Проте цей чин німці зустріли вороже і розпочали репресії проти українських патріотів. З'ясувалося, що українці мусять вести боротьбу на два фронти–проти комуністичного і націоналсоціялістичного ворогів.

Командування Червоної армії, яка панічно відступала на схід, замість виведення і переформування війська, вдалося до організації численних контрударів, які обернулися великими втратами. 22 липня за наказом Сталіна були страчені за провал оборони генерали Павлов, Климовських, Григор'єв, Коробков та інші.

Фронти котилися крізь українські села, несучи мирному населенню смерть, руїну і злидні.

Наприкінці липня поблизу Умані були оточені і знищені 6-та і 12-та армії, в полон потрапило близько 100 тисяч вояків. За усі сталінські авантюри довелося платити життям вояків, серед яких українці посідали відчутну частку. З перших днів війни „особливі відділи НКВД" у війську і в тилу розпочали масові розстіли вояків і цивільних людей за необережні розмови, які вважалися проявом зради.

Німці наближалися до Києва, який Сталін наказав утримувати за будь-яку ціну. У вересні німці зайняли місто. Численні великі будівлі в центрі Києва, що мали значну архітектурну цінність, були знищені потужними вибухами. 1 листопада було зруйновано будинок міської Думи. 2-го–поштампт, 3-го–Успенський собор у Лаврі. Вибухівку бу-

ло закладено перед відступом Червоної армії і підірвано радіосигналами. Німцям вдалося виявити плян мінування і почати знешкодження зарядів. Командир зондеркоманди 4а доповідав своєму командуванню, що тільки з Будинку вчителя було вилучено 3500 кг вибухівки.

Війна збирала криваве жниво. Впродовж 1941 року втрати радянського війська вбитими, пораненими і полоненими сягнули 8 млн. осіб–не менше двох третин його чисельности на початку війни. Німці за цей час втратили 831 тисячу вояків. Червона армія втратила також 20.5 тисячі танків (90 відсотків їх числа), 101 тисячу гармат і мінометів з 113 тисяч їх загального числа. 10 тисяч літаків були знищені до 10 серпня–практично уся авіяція на заході країни. Вермахт втратив 3,730 танків і 4,643 літаки, але частина з них була пізніше відремонтована і повернута в стрій.

Червона армія, відступаючи, такої можливості не мала. Сталін був заклопотаний безсиллям Червоної армії в оборонних боях, масовими переходами у полон її вояків. 13 жовтня 1941 року у підрозділах зачитали наказ, у якому говорилося: „Боягузів і панікерів, які покидають поле бою, відходять без дозволу зі зайнятих позицій, розстрілювати на місці". Цей наказ, відомий за його заключними словами „Ні кроку назад!", викликав величезні жертви.

Великою кров'ю, не цінуючи людського життя, зі застосуванням примусу, командуванню Червоної армії вдалося зупинити німецьке військо, а згодом розпочати наступ. Бездарно спляновані наступальні операції 1942 року під Харковом і в Криму обернулися червоними поразками і великими втратами.

Комуністичні правителі, налякані німецьким наступом, вдалися до символів і гасел, які самі ж відкидали у минулі роки. Знову було повернуто до ласки Православну церкву, війну з німцями проголошено Великою Вітчизняною, встановлено ордени на честь відомих полководців минулого, серед яких був і гетьман України Богдан Хмельницький. Комуністичні ідеологи розгорнули діяльну пропаґанду, на яку не шкодували грошей. Обдаровані композитори і поети творили патріотичні пісні, кіномистці знімали фільми про війну, письменники видавали численні твори, у яких оспівували героїв.

Ще й досі уцілілі учасники війни не збагнулу жорстокої правди про 1941 рік і перебувають у полоні давніх стереотипів. Газета українських соціялістів „Товариш" у кожному числі друкує спогади свідків про 1941 рік. Василь Загорний з Черкас, який зустів війну у складі мотострілецького полку в Естонії, пише, що їхнім завданням стала у червні 1941 року боротьба „з націоналістичними бандами", тобто з естонцями, які повстали проти непроханих гостей зі Сходу.

Киянин Іван Артеменко служив у складі новозформованої 26-ої армії, яка зосередилася поблизу від кордону. За кілька днів до початку бойових дій він виїздив на розвідку до Перемишля, де переконався, що німці готові до бою. Чому Загорний опинився в Естонії, з яким завданням армія Артеменка вийшла до кордону? Колишні вояки й досі не запитали про це в істориків...

Впродовж 1941 року посилювали свою чорну діяльність в Україні особливі відділи НКВД і „Смерш" („Смерть шпигунам"), формувалися штрафні (карні) і штурмові батальйони, з цивільного населення творилася Трудова армія. Кого не вбили німці, тих вбивали або замучували більшовики. Загалом за роки війни Червона армія втратила, за оцінками російського історика Бориса Соколова, 26.4 мільйона вояків. Якщо до цього додати 17 млн. втрат серед мирного населення, то остаточне число жертв перевищить 43 мільйони. Найбільших втрат зазнала Україна, якою двічі прокотилися два великих фронти.

Історики визнали, що доля Другої світової війни була вирішена на Сході, тут сталися її найбільші події. Тим Сходом була Україна, її народ. Те, чого не встигли доконати репресивні органи комуністичного режиму, довершила війна. Тому 22 червня 1941 року має стати днем скорботи і плачу за тими, хто зі зброєю в руках був змушений захищати нелюдський режим, котрий завдав йому стільки горя. А також днем слави і пам'яти тих, які не скорилися і стали до безнадійної, а тому героїчної боротьби проти обох воюючих сил.

(*Свобода*, ч. 25, 2001)

Петро ТЕРЕЩУК

СПРАВА ГУТИ П'ЄНЯЦЬКОЇ І ДЖЕРЕЛА

З огляду на нові обвинувачення щодо знищення укріпленого польського села Гути П'єняцької, передруковуємо статтю Петра Терещука (редактора Олександра Матли), дослідника воєнних подій в Галичині, „Роздуми над однією книжкою (дивовижний „ребус" польських фальсифікаторів), відбитка з „Визвольного Шляху", Лондон, Англія, 1975/76. Накладом Товариства колишніх вояків УПА в Канаді і ЗСА. Торонто-Нью-Йорк, 1979.

Редакція

Щесняк і Шота пишуть (стор. 127), що 27-го лютого 1944 року відділ дивізії „Галичина" знищив населення польського села Ґута П'єняцька біля Бродів. Загинуло „біля 500 поляків".

Покликаються тільки на акти Делеґатури уряду (лондонського-екзильного,–П. Т.). Конфронтація джерел виявляє, що польське населення Ґути П'єняцької було добре забезпечене легкою зброєю, навіть кулеметами, як база совєтських партизанів у тому ж районі. Але, до джерел[1]:

Варшавські автори (стор. 152-153) пишуть таке: „У лісах, розкинених на південь і північний схід від Львова (Кам'янка Струмілова, Броди), в січні і лютому 1944 р. перебували групи і розпізнавальні відділи великих українських (?) рейдових з'єднань, між ними і Сидора Ковпака (командир Петро Вершигора), Житомирської партизанської дивізії ім. М. Щорса (відомої також як з'єднання С. Маліка), з'єднання партизанських кавалерійських відділів ген. М. Наумова, спеціяльний волинський відділ із з'єднання полк. Д. Медведева під командуванням Б. Крутікова та інші".

А далі: „Розвідка команди округи АК (Армії Крайової,–П. Т.) в одному з повідомлень подає, що 8-го лютого 1944 року 12 км від Бродів „появився большевицький десант, який знищив цілу німецьку залогу в одному з сіл, а згодом відійшов у напрямі Сокаля".

Скупчення совєтських партизанів у районі лісів біля Бродів не було випадкове. Верховне командування совєтської армії заздалегідь плянувало наступ, що згодом відбувся у т. зв. брідському кітлі. Одночасно на західноукраїнських землях діяла кремлівська аґентура, яка в 1944 році виступала вже як „Організація партизанського руху західних областей України". Керівним її органом була Військова рада, яка робила заходи пов'язатися з ЦК КП(б) України та урядом УССР. Коли до Військової ради дійшли вістки, що в брідських лісах появилися совєтські групи, десантні і партизанські з'єднання, вона 19-го лютого 1944 р. вислала зі Львова 14-особову групу „ґвардійців" під проводом Й. Куриловіча, щоб нав'язати з ними контакт. 20-го лютого Й. Куриловіч зустрів у селі Ґута П'єняцька Б. Крутікова із „спеціяльного відділу Медведева", два дні пізніше відбув розмову з Б. Кореневським, командиром 9-го партизанського батальйону ім. Чкалова із з'єднання С. Маліка, а 7-го березня у селі Ґута Брідська зустрівся із ген. Наумовим. Ще того самого дня комендант з'єднання партизанських кавалерійських відділів через радіо повідомив ЦК КП(б)У і уряд УССР про нав'язання контакту з аґентурою–Військовою радою.

Мечислав Юхнєвіч також розшифрував історію Ґути П'єняцької та інших польських сіл. Між іншим, він пише: „Ґута П'єняцька, велике польське село (мало 488 постійних мешканців), подібно як інші польські села в тій околиці (між ними, Ґута Брідська і Ґута Верхобуська), розположене в лісах на схід від шосе Золочів–Броди, було добре зорганізоване, як сильна самооборонна станиця. На переломі 1943-1944 рр. в ній згромадилося польське населення з кільканадцяти навколишніх сіл брідського району (загально, біля 1000 осіб), у яких від 28-го лютого до 22-го березня 1944 року українські націоналісти вчинили погроми. Станицею самооборони в Ґуті П'єняцькій командував Казімеж Войцеховський, вона була по-

в'язана з інспекторатом АК у Бродах, співпрацювала із золочівським партизанським відділом А. Кундіюса та з місцевими групами ҐЛ (Ґвардії людовей,–П. Т.), в тому із брідською бойовою групою Б. Гидзіка. Із січня 1944 р. співпрацювала також із 9-им партизанським батальйоном ім. Чкалова та спеціяльною групою Б. Крутікова. Приєднавши до себе кількадесят людей із самооборони, група Н. Крутікова перетворилася у великий партизанський відділ. Самооборона в Гуті П'єняцькій восени і взимку 1943-1944 років відбила кілька наступів сильних банд (?) українських націоналістів. Проте вона не могла захистити себе від реґулярних військових частин. Співпраця села із совєтськими партизанами викликала репресії окупанта. 27-го лютого 1944 р. Гуту П'єняцьку оточили підрозділи української дивізії СС „Ґаличина" і дощенту спалили село, а кілька соток її мешканців... розстріляли або живими спалили".

У брідських лісах були відділи УПА, які зводили бої не тільки з совєтськими партизанами, а також із їхніми базами та поляками, які плянували реалізувати на західньоукраїнських землях плян „Бужи" себто–повстання, щоб „приєднати" ті землі до Польщі. Мечислав Юхнєвіч, як бачимо, виявив не тільки куліси співпраці польського населення Гути П'єняцької із большевицькими партизанами, а й підкреслив, що саме ця співпраця була основною причиною знищення її населення.

Вуличне назовництво М. Юхнєвіча („банди" українських націоналістів) свідчать про його особисту некультурність.

Картину тодішньої дійсности подав також інший польський автор, Чеслав Мадайчик[2].

З'ясовуючи причини „малої польсько-української війни" на Волині й у Галичині, Чеслав Мадайчик (стор. 473) підкреслює, що українські автори тогочасних споминів обвинувачують поляків за співпрацю з большевицькими партизанами. Він пише: „Спочатку вбивства поляків на Волині траплялися спорадично, були викликані бажанням пімсти за вислуговування німцям, а не раз були вимушені самим становищем тих, які виступали проти інтересів місцевого неселення (адміністратори маєтків, лісові й дорожні службовці), або особистими порахунками".

Далі (стор. 475) він стверджує, що не зважаючи на пересторогу крайової (польської,–П. Т.) делеґатури, поляки пішли на службу в поліції, підпорядкованій німцям, і брали участь у репресійних акціях, себто в акціях т. зв. „збірної відповідальности, чим спричинилися до погіршення ситуації". Як відомо, більшість української поліції на Волині не хотіла вислуговуватися німцям і пішла в ліс, до УПА.

Одночасно автор пише, що „поляки, в порозумінні із совєтсь-

кою партизанкою, зверталися до німецької влади по допомогу, а отримавши зброю–не раз переходили до партизанів, вдаючи, що попали до них у неволю".

З оповідань деяких дивізійників, членів поліційного відділу, який разом з іншими німецькими поліційними частинами наступав на Ґуту П'єняцьку, знаємо, що з вежі костьола їх засипали кулеметним вогнем. Опір місцевої польсько-совєтської бази був сильний, але вогнемети зробили своє–згоріли костьол і будинки, в бою впало жертвою зовсім невинне цивільне населення. Провокатори–совєтські партизани–„відійшли на заздалегідь приготовані позиції", себто втекли, довідавшись від своєї розвідки, що до села наближаються німецькі поліційні війська, між якими були й частини пізніших вояків Першої дивізії „Галичина".

Польське екзильне міністерство внутрішніх справ у Лондоні видавало (як „таємні", „тільки для службового користування") за підписом міністра В. Баначека рапорти про ситуацію на східних землях"[3]. У числі 15/44 (стор. 24) є довша інформація про криваві події у Ґуті П'єняцькій. Тут мова про німецькі частини, які спалили село. Вуличним стилем-лексиконом змальована знищення польського населення, але зовсім промовчано те, про що пише Мечислав Юхнєвіч. Наїзд на Ґуту П'єняцьку нібито викликала станиця української поліції у Підгірцях, яка повідомила, що в селі „переховують жидів, підтримують совєтських партизанів, мають зброю і т. п." Далі читаємо таке: „Коли прибули українські СС-мани провести обшук, поляки... обстріляли їх", тоді їм на поміч прийшов більший відділ із Підгорець і почався бій. Загинуло понад 500 поляків, урятувалося тільки 49 мешканців села. В той час у Ґуті П'єняцькій було–як пише М. Юхнєвіч–біля 1000 осіб, з них–згідно з рапортом польського екзильного міністерства внутрішніх справ у Лондоні–500 загинуло, 49 врятувалося, а що сталося з рештою? Відповіді нема. Натомість, міністер Владислав Баначек узяв собі за „свідків" події найбільших злочинців. У „рапорті" сказано, що „5-го березня це бачив сильний відділ совєтських партизанів, який переходив через Ґуту П'єняцьку". Так міністер В. Баначек покликав на свідків саме тих, які спровокували криваві події у Ґуті П'єняцькій. Видно, що екзильного міністра в Лондоні нічого не навчили ні Катинь, ні заслання поляків, ні арештування вояків АК, добровільно розконспірованих перед большевицькою армією.

Не зважаючи на те, хто був автором звідомлень із західньоукраїнських земель, відповідальність за їх зміст, зокрема за їх „барокковий" стиль, спаде на міністра В. Баначека. На 27-ій сторінці цього звідомлення бачимо ще таке твердження: „Фактом є те, що німці

загально дозволяли концентрацію, толерували польську самооборону, тут і там навіть давали полякам трохи зброї, амуніції і т. п. Коли мова про українців, то хоч безпляново, хаотично і завжди запізно–до них застосовували не раз пацифікації, різні репресії, їх розстрілювали..."

Ми коротко передали різні польські голоси про події у Гуті П'єняцькій, що дуже різняться одні від одних у суттєвих справах. На жаль, не можемо покористуватися українськими матеріялами та з'ясуваннями, що саме привело до трагічного фіналу в Гуті П'єняцькій, бо їх нема або вони нам невідомі.

Зацікавлених причинами, які викликали „малу польсько-українську війну", відсилаємо до праці Л. Шанковського[4]. Крім цього, автор цього огляду також з'ясував тло і причини, які викликали польсько-український конфлікт[5].

Щесняк і Шота присвятили чимало уваги дивізії „Галичина". Загально їх насвітлення неґативне, тенденційне–під смак хлібодавців і комуністичної доктрини.

Одночасно вони, здійснюючи директиви „аґітпропу" з 1973 року, за всяку ціну намагаються погіршити жидівсько-українські взаємини, тому постійно приписують українцям антисемітські вчинки, злочини, службу в німецьких концтаборах тощо. Про власних земляків-коляборантів, поляків-фолькедойчів, ґранатову поліцію, про співпрацю численних поляків із совєтськими партизанами і т. п.– навіть не згадують. Вони немов не читали споминів М. Куніцького, як його партизансько-большевицький відділ, перебраний в мундири УПА, палив українські села, вбивав людей, розстрілював, а навіть живих закопував у землю. Грабіж українського населення провокаторами мала за завдання викликати в нього ненависть до вояків УПА і членів ОУН. Щесняк і Шота навіть не відважилися подати уривків із першого видання споминів М. Куніцького-„Мухи" і пояснити, чому в другому виданні всі ті деталі цензура викреслила?

---

[1] Підполк. мґр. Мечислав Юхнєвіч: „З дзялальносці орґанізаційно-бойовей Ґвардії людовей в обводзе львовскім".

[2] Чеслав Мадайчик: „Політика III Жеши в окупованей Польсце", том 1, Варшава 1970 р., Паньствове видавніцтво наукове.

[3] Міністерство справ вевнентшних, видзял сполечни–„Справоздане ситуацийне з зем всходніх", квітень-травень 1944 р., Лондон.

[4] Лев Шанковський: „Спогади Д. Шумука в світлі фактів", „Визвольний Шлях", кн. IV, 1975, розділ 16, стор. 431.

[5] Див. Петро Терещук: „Нариси з найновішої історії", „Визвольний Шлях", кн. IX, 1960, стор. 987; кн. X, 1960, стор. 1155; кн.XI, 1960, стор. 1219; кн. XII, 1960, стор. 1337.

РОМАН ШУХЕВИЧ І УКРАЇНСЬКА ДИВІЗІЯ „ГАЛИЧИНА"

Коли мова про відношення Р. Шухевича до Української дивізії „Галичина", то треба починати від питань, що виникли у зв'язку з її створенням на початковій стадії після її проголошення. У квітні-червні 1943 року йшли суперечки між політиками Галичини про доцільність утворення дивізії в рамках німецьких збройних сил. Було це після поразок німців під Сталінградом і в Африці, коли їх армії були у відступі на всіх фронтах, і Україна стояла на порозі повторної окупації московсько-більшовицькими силами. На Волині і Поліссі творилась Українська Повстанська Армія (УПА), а у Львові 28 квітня 1943 р. проголошено творення дивізії „Галичина". Про військову доцільність і потребу українських збройних сил у тій ситуації сумнівів не було. У зв'язку з цим митрополит Андрей Шептицький сказав проф. Володимирові Кубійовичу, голові Українського Центрального Комітету (УЦК): „Не має майже ціни, яку не треба б дати за створення української армії."[1]

Одначе на початковій стадії творення дивізії „Галичина" виникли суперечки щодо <u>політичної</u> доцільности створення української військової формації в рамках німецьких збройних сил. З української сторони за створення дивізії стояв перш за всіх голова Українського Центрального Комітету (УЦК) проф. Володимир Кубійович, що вів переговори у цій справі з губернатором Галичини д-ром Отто Вехтером. Він пробував домовитись також з усіма українськими політичними силами, але не всі його підтримали. На його боці були комбатанти визвольних змагань 1918-1921 років і вони стали фактичними творцями дивізії, та ні ОУН-Б, ні ОУН-М не дали згоди В. Кубійовичу на свою участь у її творенні.[2]

Одначе не мають рації автори, що твердять нібито ОУН-Б категорично була проти творення дивізії. Як відомо, Степан Бандера і Ярослав Стецько сиділи тоді у німецькому концентраційному таборі, а керував організацією Микола Лебідь, що підписувавсь „урядуючий провідник Рубан". Він дійсно був проти творення дивізії, та не всі в організації були з ним згідні у всьому і остаточно.

Ось що пише у своїй статті „УПА і Дивізія" проф. Лев Шанковський[3]: „В ім'я правди треба сказати, що коли погляди на <u>концепцію</u> Дивізії були в колах підпілля менш-більш однозгідні, то щодо справи набору до дивізії такої однозгідної опінії не було. Колишні „Дружинники" (вояки Дружин Українських Націоналістів–Б. С.) на

чолі зі сл. пам. ген. Тарасом Чупринкою, які самі отримали військовий вишкіл у рядах німецької армії, заступали думку, щоб наборові не противитися, а навіть, щоб значну кількість військовоздатної молоді з кіл підпілля вислати на вишкіл до Дивізії."

Отже, в діючих керівних колах ОУН-Б ішов обмін думок між тими, хто за, і тими, хто проти творення дивізії.

Дальше проф. Л. Шанковський пише: „Узгіднювання становищ довело до компромісового рішення. Однозгідно рішено поборювати концепцію Дивізії,... але рівночасно рішено не проводити бойкоту набору до Дивізії, а, щобільше, відіслати певну кількість кадрів ОУН до Дивізії..." І дальше: „В справі дивізії оголошено статтю в „Бюлетені" (ч. 11 за 1943 р.) п. з. „Довкруги СС Дивізії Галичина", яка виступала, головно, проти концепції Дивізії, і на цьому акцію „поборювання" Дивізії закінчено". (Всі підкреслення мої–Б. С.). Автор статті В. О. Хоролець, а повний її текст є у праці проф. Т. Гунчака „У мундирах ворога".[4]

Крім цієї статті немає ніяких документів рішень Проводу ОУН відносно дивізії „Галичина" і навіть у постановах Третього Надзвичайного Великого Збору ОУН у кінці серпня 1943 року ні слова немає проти дивізії „Галичина", хоч перші ешелони добровольців від'їхали на вишкіл ще 17 липня.

У протоколі засідання Військової Управи „Галичина" 27.08.1947 року читаємо виступ знаного політика, колишнього командира куреня УГА, члена Військової Управи сот. д-ра Любомира Макарушки таке: „ОУН рішила, що не буде ставитися неґативно до дивізії. Я сам у червні 1943 р. провів дві розмови з сот. Шухевичем у присутності д-ра Ґижі, як свідка. Тоді Шухевич висловився, що вони мають сумніви щодо політичности творення Дивізії у тому часі, але признавав рацію деяким наводженим арґументам, і тому в тій справі хотів порозумітися ще з деким (з Проводом ОУН–Б.С.). По кількох днях відбуто другу розмову. Шухевич мав тоді рацію побоюватись, що дивізія в модерній війні може мати занадто великі втрати. Від ОУН він заявив, що вони цеї справи не будуть піддержувати, але й не будуть шкодити".[5]

Ось вам правдива позиція сот. Романа Шухевича: застереження мав, але проти створення дивізії „Галичина" не виступав.

ОУН, побудована на засадах військової дисципліни, і Р. Шухевич як військовий референт рішав, кого з вищої і середньої ланок організації, особливо тих, що мали вищу або гімназійну освіту, направляти до дивізії „Галичина", а кого ні–тут самоволі не могло бути. Фактом є також, що деякі з місцевих керівників ОУН на свою руку

вели певну акцію спротиву зголошенням своїх членів до дивізії. Одначе це не вплинуло на кінцевий результат набору, бо зголосилось за один місяць травень понад 81 тисячу добровольців, з чого понад 52 тисячі здатних до поборової комісії. Якщо був би організований спротив ОУН, то такого масового напливу добровольців не могло бути.

Серед діючого тоді у Львові Проводу ОУН-Б його військовий референт сот. Р. Шухевич був єдиний, що мав бойовий фронтовий досвід і фаховий військовий вишкіл. Він відразу визначив суть справи, відділив політичні дискусії від військового значіння першої української дивізії у складі сучасної реґулярної армії з її можливостями професійного вишколу не тільки вояків, але передовсім старшин і підстаршин різних родів військ з вивченням модерного озброєння, включаючи найдосконаліші на той час кулемети з їх кланим обладнанням, радіостанціями і всякими технічними службами. Він усвідомив, що проф. В. Кубійович–це політично-громадський діяч, а дивізія–це реальне збройне реґулярне формування, що дає нам шанс зменшити цей недостаток, що так заваджали нам у визвольній боротьбі: військове неуцтво, професійна військова неграмотність. Він як професіонал зумів оцінити, яка це прекрасна нагода здобути військові спеціяльності на сучасному рівні, розумів, що ті хлопці, які їдуть на вишколи до дивізії, це наші вояки, що підуть у бій зі смертельним ворогом України московсько-комуністичним окупантом. Серед них сотні, або й більше, будуть добре вишколеними старшинами і підстаршинами.

Роман Шухевич направив до дивізії чимало підлеглих йому, як військовому референтові, членів ОУН. Для тернополян прикладом може бути Григорій Ґоляш. Він був вишколений у дивізії „Галичина" і в ранзі хорунжого брав участь у липні 1944 року в боях проти Червоної армії. Потім перейшов до УПА, був командиром сотні УПА на Бережанщині, а в роках 1947-1950 виконував у Львові важні спецдоручення Проводу ОУН, ген. Тараса Чупринки. Служили у дивізії і 9 старшин Дружин Українських Націоналістів. Це все були бойові друзі Романа Шухевича. Особливе завдання дав він кільком видатним членам організації: Богданові Підгайному, Мирославові Малецькому, Святославові Левицькому, Михайлові Качмару. У своїх споминах „Два шляхи–одна мета" Б. Підгайний пише, що ці старшини дивізії мали зв'язок з ген. Тарасом Чупринкою.[6]

Коли дивізія стала фактом доконаним, тобто вишколеною і озброєною 14-ою ґренадирською дивізією військ СС, навіть Микола Лебедь зрозумів її значіння і вартість та напрявляв сот. Б. Підгай-

ному свої вказівки.

Чи принесла українська дивізія „Галичина" якусь користь для УПА, як це сподівавсь Р. Шухевич? Ось що пише історик А. Боляновський у своїй книжці: „Чимало вояків дивізії, які поповнили лави УПА у другій половині 1944 р., стали видатними діячами і командирами бойових загонів українського національного руху Опору в Галичині... Після приходу вояків дивізії до українських повстанських з'єднань боєздатність групи „УПА-Захід" зросла, оскільки звичайно „хребет" у кожному її відділі становили колишні дивізійні військовослужбовці. Згідно зі свідченням колишнього командира батерії артилерійського полку дивізії, згодом поручника УПА Святослава Левицького, після боїв під Бродами серед з'єднань групи „УПА-Захід" не існувало жодного відділу, в якому не перебувало б хоча кількох людей, які свого часу були дивізійними вояками." [7]

Згадаємо хоч деяких знаних старшин (в дужках псевдо в УПА):

Андрійчук Іван (Вихор)–сотник УПА,

Гальо Михайло (Коник)–майор УПА,

Гвоздецький Богдан (Емір Бен Кора)–хор. ГВШ УПА, дипломат,

Гошка Володимир (Мирон)–сотник командир сотні УПА,

Голяш Григорій (Бей Шолом)–командир сотні УПА,

Карванський Дмитро (Кер)–сотник УПА,

Козеринський Іван (Бір)–командир сотні УПА, у складі якої було 30 вояків дивізії „Галичина",

Коржак Михайло (Крилач)–поручник УПА,

Кучер Михайло (Яр)–поручник УПА,

Левицький Святослав (Міко)–поручник УПА,

Лукашевич Маріян (Ягода)–сотник УПА, командир куреня,

Рембалович Іван (Кропива)–полковник УПА,

Свістель Данило (Веселий)–поручник УПА, командир сотні УПА,

Хома Осип (Боксер)–поручник УПА,

Чайковський Роман (Трач)–поручник, згодом сотник УПА,

Загальне їх число встановити неможливо, але за доступними матеріялами це були сотні професіоналів військової справи старшин, підстаршин та інструкторів, що підвищили професійний рівень кадрів УПА. Не можна не згадати хірурга дивізії пор. Яромира Олесницького, що поранений у бою під Бродами перейшов до УПА, де організував медичну службу і курси медсестер УПА. Загинув в лавах повстанців на Бережанщині у березні 1945 р.

У згаданій вище книжці історик А. Боляновський робить висно-

вок: „Отже, з усією певністю можна ствердити: сподівання головнокомандувача УПА Р. Шухевича на те, що дивізія поповнить лави УПА кваліфікованими українськими кадрами, цілковито виправдались".[7]

У боях під Бродами був тяжко поранений колишній підполковник армії УНР Іван Рембалович–учасник Другого зимового походу 1921 року, а у 1944 році старшина дивізії „Галичина". В архівній довідці Івано-Франківського Управління СБУ № 13729 від 14.10.1998 читаємо про нього між іншим таке: „В 1943 році на Станіславівщині вступив до дивізії „Галичина". Після закінчення саперної школи одержав звання „гавптштурмфюрера" (сотника–Б. С.), командував ротою та батальйоном. В липні 1944 року під м. Броди був поранений, після чого прейшов на нелеґальне становище, де підтримував зв'язок з керівниками ОУН". Був він розстріляний 8-го вересня 1960 р. Подумайте, з якими-то керівниками ОУН міг мати зв'язок пполк. І. Рембалович? Не може бути сумніву, що в першу чергу з ген. Чупринкою-Шухевичем. Саме за його завданням він під псевдо полк. „Кропива" організував у Карпатах старшинську школу УПА, що дала три або чотири випуски. Ніхто у школі не знав його правдивого прізвища крім ген. Чупринки і ще декого з вищого керівництва ОУН-УПА.[8]

Інший, дуже цікавий випадок описаний у статті відомого письменника Юрія Тис-Крохмалюка. У відділі УПА, до якого долучились після боїв під Бродами дивізійники, Р. Шухевич побачив хорунжого Богдана Гвоздецького, якого добре знав зі Львова з Української академічної гімназії. Командувач УПА негайно взяв його до Головного військового штабу. Серед повстанців він знаний як Емір Бен Кора (не плутати з псевдо „Кора"). Наприкінці 1944 р. польська Армія Крайова після опанування Люблінського воєводства Червоною армією не уявнилась, як цього вимагала нова влада, а далі вела бої проти більшовиків. Коли Р. Шухевич про це довідавсь, негайно запропонував частині АК на Любачівщині перемир'я і співпрацю у боротьбі проти московсько-більшовицьких сил. Лев Шанковський пише про це у своєму листі до автора: „Для цієї мети Шухевич вислав від себе... Юрка Лопатинського („Калину") і Богдана Гвоздецького („Еміра Бен Кору")–двох львів'ян з львівським акцентом, щоб нав'язати контакти з поляками і почати переговори". Хорунжий дивізії „Галичина" Б. Гвоздецький мав юридичну і дипломатичну освіту, працював перед Другою світовою війною у польських консульствах у Трієсті і Римі. Був він, отже, дуже корисним старшиною у ГВШ УПА, не тільки вояком, але і дипломатом.

Загинув у 1947 році під час прориву відділу УПА на Захід.

У своїй книжці д-р Петро Мірчук подає частину статті Р. Шухевича „До ґенези УГВР", у якій говориться про групу В. Кубійовича–Дм. Палієва: „Ця група,–писав Шухевич,–особливо її частина складена з комбатантів, душею яких був Дм. Паліїв, дуже заактивізувалась у зв'язку з пляном німців утворити з галицьких українців дивізію „Галичина". Комбатанти колишньої УГА задумали в цьому випадку повторити експеримент з першої світової війни і так, як тоді через формацію Українських Січових Стрільців, так тепер через дивізію „Галичина" дійти до утворення української військової сили, яка при сприятливій обстановці могла б повести боротьбу за Українську Самостійну Державу. Вся їхня ставка була фактично поставлена на німців."–кінець цитати слів Шухевича про творців дивізії „Галичина", але не про дивізію.

Дальше на тій самій сторінці проф. П. Мірчук пише: „До вояцтва дивізії „Галичина" Шухевич-Чупринка поставивсь з пошаною, як до щирих українських патріотів, які вірили, що саме в рядах дивізії вони зможуть в існуючій ситуації найкраще служити Україні й українському народові. З його доручення (Р. Шухевича) багато членів ОУН пішли до дивізії, щоб здобути там військовий, головно підстаршинський і старшинський вишкіл і заправу й при відступі німецьких військ з України перейти в УПА. Виразним бажанням ген. Чупринки-Шухевича було, щоб між членами УПА і Дивізії панувала дружба." [9]

Так і було. Вояки Української Повстанської Армії і Української дивізії „Галичина", де тільки могли, всюди допомагали собі зброєю, амуніцією, розвідними даними про ворога і врешті людьми. Вже згадувавсь ряд славних вояків, що служили і воювали в обох формаціях: УПА і дивізії „Галичина". Нині ця дружба продовжується, як і колишнє своєрідне переплетення кадрів. Наведу приклади. Голова Київського Братства кол. вояків УПА Орест Васкул служив у дивізії „Галичина" і воював потім у лавах УПА. Вояками обох формацій були також голова Львівського Братства УПА Олесь Гуменюк та голова Івано-Франківського Братства кол. вояків 1-ої УД УНА Володимир Малкош. Добрі побратимські стосунки між нашими Братствами у Дрогобичі і Тернополі, членами яких є також такі, що воювали в обох згаданих військових формаціях.

Ми, вояки, не ділились, коли воювали, ми не ділимось і нині так, як заповідав нам Роман Шухевич–ген. Тарас Чупринка.

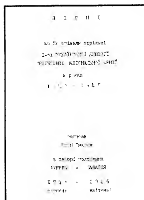
1. Кубійович В. *Мені 70.* Париж-Мюнхен. Вид. НТШ, с. 61.

2. Колісник Р. *Військова Управа та Українська дивізія „Галичина".* НТШ в Канаді, с. 36, 63-64.
3. *Вісті* ч. 7-8 (45-46). Мюнхен 1954, с. 9.
4. Гунчак Т. *У мундирах ворога.* Київ „Час України" 1993, с. 184.
5. Крохмалюк Р. *Заграва на Сході.* Торонто-Нью-Йорк 1978, с. 290.
6. *Броди.* Збірник статей і нарисів. Мюнхен 1952, с. 60.
7. Боляновський А. *Дивізія „Галичина".* Історія. Львів 2000, с. 242-243.
8. *Вісті Комбатанта*, ч. 3/1998 і ч. 1/1999 р. Торонто.
9. Мірчук П. *Роман Шухевич (Ген. Тарас Чупринка).* Нью-Йорк-Торонто-Лондон 1970, с. 122.

Богдан СТАСІВ
підстаршина дивізії „Галичина"
голова Тернопільської станиці
Братства кол. вояків 1 УД УНА („Галичина")

Юрій ГНАТЮК

ПІСНІ В УКРАЇНСЬКІЙ ДИВІЗІЇ

П І С Н І

в таборі полонених

Ідея запису пісень, що їх співали вояки Дивізії „Галичина", пізнішої 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії, зродилась наприкінці 1945 року в таборі для військовополонених коло містечка Ауербах, в американській зоні Баварії.

Мала група ентузіятів цього задуму, серед них хор. Олекса Горбач (філолог й етнограф, пізніший професор славістики в державних університетах Німеччини), дес. Володимир Козак (диригент духових оркестрів, брат мистця Едварда Козака), запропонувала хор. Юрієві Гнатюку реалізувати ідею запису пісень, що їх співали дивізійники підчас вишколів, в маршових колонах, на постої в кадрі та дозвіллі.

Із-за браку паперу з нотоносцями, хор. Юрій Гнатюк рисував голкою через кальку п'ятилінійні системи і так записував пісні, пристосовуючи найменше складні тональности, бо й інструменту для провірок не було під рукою. Він був і дириґентом одинокого в таборі хору полонених дивізійників „Бандурист", з яким дав ряд успішних півторигодинних концертів для чужинецької публіки в таборі з програмами до понад 20 пісень. Партитур не було, тому дириґент відтворював поодинокі партії з пам'яті, записував їх і розучував з хором. Це забирало багато часу, а в додатку треба було

приготовити 4-голосові частини Богослужб, співів на Різдво, Йордан і Великдень.

Поодинокі листки з записом передавалося до таборової канцелярії („шрайбштуби"), у якій працював дивізійник Петро Стасів. Він дописував решту строф на друкарській машинці латинською абеткою, бо української не було. Треба зазначити, що таборовий режим не сприяв проводити додаткові редакції та справлювання, хіба тільки у виїмкових випадках.

Були причини, що Українська Дивізія, котра проіснувала неповних два роки, не могла спромогтися на творення своєрідної дивізійної пісенности. Жахливі умовини, спричинені воєнними діями двох тоталітарних окупантів, аж ніяк не сприяли творчому вияву. На чужині, туга за рідним краєм, виснажуючий вишкіл, трагедія боїв під Бродами і знову чужина,–все це створювало радше песимістичний настрій серед вояцтва. Найбільшою розрадою для стрільців були пісні, що їх принесли з собою ще з рідного краю. Були це пісні народні, любовні, жартівливі, а в маршах–історичні, стрілецькі з часів Першої світової війни, патріотичні–з періоду поміж двома світовими війнами, пісні УПА та декілька вже сучасних. Спів дивізійних маршуючих відділів захоплював і чужинців, інколи вітали його оваціями, а стрільцям наче б пригадував про наше приречення, бо– „тільки зброя волю родить...!" Бо пісня єднала дивізійників в одну велику родину, наставляла протистояти перепонам і небезпекам, зігрівала у фронтових боях за нашу правду. Після війни в таборах полонених за дротами вона була розрадою стрільцям, нагадувала родину, Україну.

Перші спроби творити дивізійну пісенність ще за часів існування Дивізії розпочав мистецький ансамбль „Веселий Львів", але Брідська кампанія, втрата Львова і дальший розвиток фронтових дій здержували і врешті перервали їх працю. Після війни питання дивізійної пісенности почало оживати. Почали творити композитори, спершу в таборах для військовополонених, а по звільненні з полону–в розсіянні по різних континентах. Взялися заповняти цю прогалину і композитори України і Галицьке Братство кол. вояків 1-ої УД УНА.

Зібраний у співаннику пісенний матеріял неповний. Багато популярних маршів і пісень, як „О, Україно, о, люба Ненько" й інших не вписано через часті переїзди до інших таборів полонених (Реґенсбурґ, Дармштадт, Людвіґсбурґ) і через брак технічних засобів (паперу). Його треба по можливості доповнити піснями, що бракують, проаналізувати цілість, зависокі або занизькі ладові уклади транспонувати, угрупувати за жанром, оформити і видати повною збіркою.

Такий збірник був би нев'янучим вінком тисячам героїв-дивізій-

ників, котрі впали на полі слави. Бо ж і пісня гартувала їхнього духа на змаг за найвищі ідеали–волю і самостійне життя нашого народу. Вони співали:

„З піснею на устах
Ми йдем до бою
І згинемо,–або
Здобудемо волю!"

СПИСОК ПІСЕНЬ

А в неділю вранці
А за лісом
Бо війна війною
*В Карпатах сум і жаль настав
*В Закарпатті радість стала
Впився козак, впився
*В степу під Херсоном
В Україні дзвони дзвонять
Ґей-гу, гей-га!
Ґей на горі там женці жнуть
Ґей, не дивуйтесь
Друга чота
За вільне жниво
*Зоріла золота заграва
З піснею на устах
Їхав стрілець на війноньку
Калино, малино
Коло млина, коло броду
Летів орел
Літає ворон
Ллється пісня
*Машерують добровольці
*Ми зродились
*Ми по таборах
Ми у вічі сміємося смерті
*Ми українські партизани
*Не плачте, не сумуйте ч. І
*Не плачте, не сумуйте ч. ІІ
Ой, там на горі високій
Ой, на горі на Маківці
Ой, на горі терен
Ой, на ставі
Ой, помер стрілець
Ой, їхав, козак з міста
Пісня про Ґалю
*Пісня про Лопатинського
Повстаньте браття українці
*Подай дівчино
При каноні стояв
*Розпрощався стрілець
Розпрягайте хлопці коні
*Сміло браття не теряйте
Ставаймо браття, як один
Там на горі корчмина
*Там під лісом темним гаєм
Там під лісом цигани стояли
Ти юначе живи сам собою
*Цього року сумні свята
*Чи то буря, чи грім
*Чуєш сурми заграли
Як вийшов я з войська
Як нас в сині штани вбрали
Як я їхав з Дебречина

---

* Пісні позначені * є у книзі *Пісні УПА*, літопис Української Повстанської Армії, том 25, Торонто-Львів, 1996.

Редакція

ПЕТРО СКОБЕЛЬСЬКИЙ

Спомин сестри

Спомин записала рідна сестра лікаря Скобельського Марта Цегельська у 1997 р.

Петро Скобельський–лікар–хірурґ, народився 1914 року в м. Золочеві Львівської области. Його батько–Атаназій Скобельський, був надрадником краєвого суду в Золочеві, а мати–Анна Бачинська. Обидвоє походили зі старих галицьких родів. Залишившись молодою вдовою, виховала Анна троє дітей. Найстарший Петро–здібний і розважний–був у всьому опорою матері. Після закінчення у Львові гімназії він поступає до університету і 1939 року закінчує медичний факультет. Його спрямовують на роботу лікарем-хірурґом в Окружну лікарню в Золочеві. В 1941 році як медичний експерт (фізик) очолює комісію, яка викриває жахливі звірські злочини і садистські знущання більшовицьких окупантів над золочівською інтеліґенцією в тюрмі золочівського замку. Саме тоді Петро приймає остаточне рішення: „Ні одного дня, в разі повернення окупантів,–краще смерть". Як перспективного хірурґа золочівської лікарні його посилають на вишкіл до Ґрацу, де в 1942 році він одережує диплом хірурґа з відзначенням. В надії порятунку і визволення України добровільно зголошується до Дивізії „Галичина".

Петро пройшов тяжку військову підготовку, закінчив військову Академію в Ґрацу, одержав старшинське звання. Останню поштову листівку одержала я від нього з-під Олеська, де був військовий шпиталь дивізії, в якій писав: „Щодня стою на Маркіяновій горі і дивлюся на Золочів". Далі сліди пропали.

Арешт мого мужа, о. Артемія Цегельського, у 1946 році і заслання мене з мамою й трьома малими дітьми на Сибір унеможливили його розшук на довший час. Хоча весною 1946 року, вже після арешту мого мужа, але ще до нашого виселення на Сибір, я отримала від невідомої мені жінки листа, де повідомлялося: „Ваш брат загинув в нашому селі і там він похований". Прочитавши цього листа, я тут же його знищила, бо не хотіла, щоб про це довідалася

мама, яка жила надією, що син є живий. Тільки тепер, в останні роки, на Україні з'явилася можливість розшуку, який я розпочала, давши оголошення про це у Львівській газеті „Поклик сумління" і в Золочівській газеті „Народне Слово". У відповідь одержала листа від дивізійника п. Ґупаловського, який тепер живе в с. Сасів, Золочівського району. Він детально описав важкі переживання в часі боїв в селі Почапи, де під час відступу дивізії зустрівся з моїм братом. В тому ж селі вони розійшлися. Наступною була звістка від члена „Братства УПА" п. Ярослава, який твердив, що мій брат перейшов в УПА. Він також повідомив, що знає людей, які мають докази, що мій брат загинув у 1945 році, 1 травня, в селі Словіта біля Золочева. І дійсно, пані Зварич зі села Чижки Перемишлянського району засвідчила, що брат її мужа–Іван Зварич („Цвіркун"), боєць УПА, був важко поранений, а лікар УПА залишився з ним в криївці біля Словіти, щоб надати йому допомогу, розуміючи, що це була майже вірна загибель. Інші бійці відступили. Пані Зварич показала мені також знимки двох застрілених юнаків, на одній з них я впізнала свого брата. Їм було тоді по 30 років. Петро мав наречену, що чекала його. Чекали його все життя мати-вдова і дві сестри. Він віддав своє життя за волю, добровільно і благородно. Люди зі Словіти поховали їх обох вночі, таємно, на краю цвинтаря. І тільки в 1993 році брат Івана Зварича, Богдан, поставив пам'ятник на місці його поховання з написом „Зварич Іван Тимофійович (1923-1945 рр.) і невідомий лікар–віддали своє життя за волю народу".

Могила П. Скобельського і вояка УПА Івана Зварича в с. Словіта біля Золочева

Я щаслива, що знайшла місце поховання мого незабутнього брата, і що люди можуть зберегти пам'ять про нього. Сучасний напис на могилі звучить так: „Іван Зварич, „Цвіркун", 1923 р. н. та Петро Скобельський, 1914 р. н.–лікар 1-ої української дивізії, загинули в рядах УПА 1.05.1945 р.".

„Спіть хлопці, спіть.
Про волю-долю сніть.
Про волю-долю вітчизни–
Чи можуть бути кращі сни?"

(Літопис УПА, т. 32)

Ро-Ко

ЯК ДИВІЗІЯ «ГАЛИЧИНА» ОПИНИЛАСЯ В «НАЦІОНАЛЬНОМУ ЦИРКУ» УКРАЇНИ?

Якось-то спитав мене задоволеним тоном, немов забив мені «політичного ґоля», мій приятель, той від спорту:

–Чим цирк і Верховна Рада у Золотоверхому подібні?

Я тільки усміхнувся, бо вже давно прочитав в одній київській газеті, як батько давав малому синкові, який вперше побачив Верховну Раду, відповідь на цю національну загадку. Однак, вдав, що не знаю, тому хотів йому трішки надокучити:

–Який цирк: китайський, американський, російський?

–Український цирк і українська Верховна Рада, обі славні столичні будівлі, –заговорив він, реагуючи на моє наївне запитання гостро, якби сперечався з суддею на футбольній площі.–Перша подібність–це та, що цирк і Верховна Рада мають куполи.

–А друга?–я уже зацікавився.

–Друга–це те, що в цирку виступають кловни, а у Верховній Раді–нардепи.

–І?

–Третя подібність–це те, що в цирку клонам дано волю поводитися, як завгодно, бо вони на арені недоторкальні. Деякі нардепи поводяться, як кловни, бо вони теж недоторкальні.

Ми проходилися в парку й я глипнув на вивірку, яка стала на задні лапки, й здавалось мені, що вона дивилася на нас, як на клоунів.

–Хочеш доказу?–спитався з насмішкою.–Намацального? Ось!

І тицьнув мені в руки газету «Молодь України». На першій сторінці великим друком блищав, мов криклива рекляма на цирковому афіші, заголовок: «На закон і порядок уже просто...плюють».

Сів я на лавку. Читаю.

«Підчас парляментської сесії 23 вересня, нардеп Михайло Бродський, відомий у вузьких колах бізнесмен-політік, вмостив своє огрядне тіло у спеціяльне крісло з Гербом України, сідати в яке, за існуючим порядком, має право тільки законно обраний голова держави. Це був його протест проти відмови виконавчої влади транслювати сесію у прямому телеетері. І за це звинуватив неприсутнього на сесії „ґаранта" Конституції президента Кучму.

Більшість нардепів підсміхалися, якби на виступі кловнів у цирку. Але не всі. Депутат Ярослав Кендзьор з Руху Удовенка не стримався і сказав, що такої поведінки, мабуть, ніде не зустрінути на світі, і не можна собі уявити, щоб у крісло голови Ізраїлю міг самовільно всісти хтобудь інший, в тому числі українець.

„Недоторкальний" нардеп Бродський зірвався з „доторкального" президентського крісла, назвав репліку Кендзьора „атисемітизмом", образився до краю і кинувся на „недоторкального" депутата Кендзьора з кулаками. Коли його силою інші нардепи зупинили, М. Бродський вжив свою „таємну зброю"–слину, обплював свого опонента, а при цих нецільних „снарядах" попалося й іншим гілкам влади.

Звичайно, цей акт почав „ланцюгову" реакцію, як при атомному вибуху в Чорнобилі, й депутатський суд видав вирок: позбавити обпльованого Кендзьора брати участь у пленарних засіданнях на один тиждень. У діях законодавців України, як у виступах кловнів у цирку, є своя логіка. Правда, після довгої нової кловнади „великодушно" дозволено обом опонентам брати участь у нарадах–але обом тільки на своїх депутатських стільцях.

Згодом нардеп Бродський не дав за виграну, оприлюднивши заяву: «Мене як народного депутата, громадянина України, єврея за національністю, вкрай непокоять питання міжнаціональних відносин і національних меншин в Україні, які загострилися останнім часом, зокрема, проблема антисемітизму, яка дедалі частіше й настійніше пробуджується в Україні...

Вихватка націонал-соціяліста Кендзьора ганьбить український народ і повертає до життя міфи про український генетичний антисемітизм. Ці міфи народжувалися з часів Богдана Хмельницького, в громадянську війну, в період існування дивізії СС „Галичина" з метою вбити клин між українцями і неукраїнцями, що живуть на одній землі»...

Пригадав я собі, як кілька років тому нардеп Сємоненко Пйотр Міколайовіч, голова Комуністіческой партії України, виступив у Верховній Раді–чи може в цирку?–з вимогою: ...«как извесно, в последние годы в Канаде получили пристановище тысячи нацистких военных преступников, серди них–сотни бывших бандитов ОУН и вояк 14 ВАФ МСС Добровольческой гренадерской дивизии „Галичина"...– і горлав: ...зажадати документів і депортації їх в Україну на покарання... і це буде служити інтересам українського і канадського народів...–закінчив свій виступ офіційною мовою.

Мені стало сумно й заразом смішно. Поглянув на вивірку, яку

годував горішками мій приятель. Вона задерла хвостик й підстирбнула акробатично. Я глянув на свого приятеля, котрий, виглядало, тішився актом вивірки, мов дитина в цирку:

– Чому наші «воріженьки», – почав я свої виводи, здавалося б, говорячи на вітер, – обпльовують дивізію ,,Галичина" більше, ніж Бродський свого опонента у Верховній Раді, злобними й нерідко фантастичними наклепами? Тяжко зрозуміти, але вони мусять мати свою скриту мету. Але як виправдати безпідставні напади у Верховній Раді незалежної, вільної, демократичної, справедливої неньки України, за державність котрої дивізійники проливали кров...

– Тому, – несподівано перебив він мій хід думок, – бо у Верховній Раді, як у цирку, грають найважливішу ролю кловни!

І розреготався так «акустично», немов би почув найсмішніший жарт, аж перестрашена вивірка притьмом видряпалася на високого клена.

Верховна Рада працює...

Я назбирав потрібну суму грошей і прийшов до високої установи, щоб дати хабаря корумпованому чиновнику. Без цього, як мені пояснили компетентні люди, моя справа ніколи не зрушить із місця.

Охоронник, що стояв на вулиці біля будинку, ретельно вивчав мій паспорт, для чогось витягував його з обкладинки, трусив і нарешті повернув:

–Не дійсний!

Я довго йому пояснював, що маю домовленість про зустріч, але він тільки хитав головою. Внутрішній голос підказав слово, яке могло стати паролем в даному випадку:

–Скільки?

–П'ятдесят,–не кліпнувши оком, відповів він.

Я відрахував потрібну суму–і двері переді мною відчинились. Охоронник, що стояв у вестибюлі, теж зажадав документа. Мій паспорт йому також не сподобався і тільки сімдесят гривень розтопили його серце.

Шлях до ліфта був вільний. Ліфтер спитав, на який мені поверх, і дізнавшись, що на сьомий, сказав:

–А туди ліфт не йде.

–То, може, я пішки?–спитав я.

–Пішки у нас не ходять,–пояснив він.

–А скільки треба, щоб ви мене туди довезли?–поцікавився я.

Сховавши гроші, ліфтер висадив мене на потрібному поверсі і вказав на кімнату референта, який готував відвідувачів до зустрічі з високим чиновником. Референт не виявив до мене бодай найменшого інтересу доти, поки я не вручив йому грошову купюру. Тільки тоді він дав мені папірець із номером кабінету, де я міг би одержавти потрібну інформацію.

У кабінеті я познайомився з молодшим помічником, який за винагороду представив мене старшому помічникові начальника відділу по підготовці відвідувачів до зустрічі з відповідальним чиновником...

Коли вже в приймальні ще одна купюра перекочувала з моєї кишені до сумочки симпатичної секретарки, я раптом зрозумів, що йти мені до відповідального чиновника нема з чим...

Я вийшов з високої установи і попрямував до Головного антикорупційного управління, прямо в департамент по боротьбі з хабарництвом серед відповідальних чиновників. Сам начальник вислухав мою розповідь і радісно промовив:

–Так усе правильно, шановний! Оце ж і є новий метод боротьби з хабарництвом! Оскільки відучити відповідальних чиновників брати хабарі ми не можемо,то пішли іншим шляхом. Ми вирішили створити такі умови громадянам, щоб їм не було чим ці хабарі давати. І, як бачите, певних успіхів таки досягли!

(„Перець")

„З МОЇХ ЖИТТЄВИХ ДОРІГ"

(Друга частина книги д-ра Володимира Боднара)

Д-р Володимир Боднар

До рук читача надійшла з друку у Львові від упорядника Василя Лаби друга частина книги д-ра Володимира Боднара „З моїх життєвих доріг". Перша частина була видана у 1999 році і отримала схвальні відгуки в українській пресі та в широкого кола читачів. Друга частина починається вступом до читачів автора д-ра В. Боднара і упорядника В. Лаби, який про автора висловився так: „Хочу зазначити, що д-р Володимир Боднар на схилі років виконує велику патріотичну працю, співпрацюючи з пресою. Тим самим він бере участь у вихованні української молоді в діяспорі, бо дає свої оцінки тому, що відбувається в світі з української точки зору. Він є речником старшого покоління, яке пережило багато на своєму віку і має сформовані та усталені політичні погляди. Його спогади просякнуті вболіванням за кращу долю України".

Матеріяли у цій книзі тематично об'єднані в шістьох розділах. Перший розділ має назву „З хроніки подій". З нього довідуємося, як проходило відзначення 50-ліття Пластової Станиці Великого Клівленду, соборне святкування українським громадянством величавого ювілею 2000-ліття від народження Христа та інших відзначень і ювілеїв. Пригадує нам автор і про зустрічі з видатними людьми з України та діяспори, зокрема, з президентом Києво-Могилянської академії Вячеславом Брюховецьким та Владикою Української Католицької Церкви Пармської Дієцезії єпископом Робертом. З царини культурно-мистецького життя подано інформацію про виступи піяністів, бандуристів, оперних співаків та про виставку картин мистця Богдана Божемського.

У другому розділі під назвою „Жмутки спогадів" автор ділиться спогадами про свого батька о. крилошанина Євгена Боднара, про о. декана Михайла Жеплинського, про історію мощів св. Йосафата Кунцевича, про свої роки навчання у Жовківській гімназії, де вчив його професор Іван Крип'якевич. В одному із спогадів автор з по-

зицій національного світогляду розкриває історичну місію батальйонів-леґіонів „Нахтіґаль", „Ролянд" і „Буковинського куріння" для користи України на початку Другої світової війни. А в іншому спомині описує історію діяльности Станиці Братства колишніх вояків 1-ї Української Дивізії УНА в Клівленді, Огайо, в 1951-2000 роках. Тут поміщено спомин про композитора д-ра Богдана Весоловського і баритона-соліста Антона Дербіша. У цьому розділі читач знайде надзвичайно цікаву розповідь про туристичну подорож автора по країнах Европи в 1988 році.

Морально-етичні проблеми автор розглядає у третьому розділі книги. Тут можна ознайомитися з думками про моральні та етичні вартості людини в публікації під заголовком „Шкідливий матеріялізм і еґоїзм, як причина занепаду людини і народів". Автор висвітлює також питання професійної етики і значення музики та пісні в житті людини. А в статті „На порозі старости" дається характеристику людині, яка переживає у своєму життj різні фази розвитку в духовному і фізичному аспектах.

Четвертий розділ присвячений рецензіям на книги, в яких висвітлюється суспільно-політична діяльність і національно-визвольна збройна боротьба Українських Січових Стрільців (УСС), Української Військової Організації (УВО), Організації Українських Націоналістів (ОУН), Української Повстанської Армії (УПА), дивізійників Української Національної Армії (УНА) та інших українських політичних і військових формацій, які боролися проти всіх ворожих сил за волю України.

Про економічні і політичні огляди можна прочитати у п'ятому розділі книги, де аналізуються світові події за 1994 і 1995 роки, деякі цифри і факти розвитку світової економіки в 1997 році. Автор велику увагу приділяє аґресії Росії в Чечні, російській шпигунській системі та російській мафії, наступникові Бориса Єльцина Володимиру Путіну, відносинам США і Росії та українсько-російським взаєминам.

І останній розділ книги присвячений некрологам. Прощальні слова автор виголошує в пам'ять архиєпископа, рятівника і опікуна 1-ї Української Дивізії УНА Івана Бучка, видатної революціонерки національно-визвольної боротьби ОУН-УПА Катрусі Зарицької-Сороки, відомого українського співака діяспори Антона Дербіша, дивізійника і зноного в діяспорі письменника та журналіста Олега Лисяка, упіста і довголітнього редактора української радіопрограми в Клівленді Степана Зорія.

В кінці книги автор подає свій життєпис, в якому показує, які

труднощі він переборював, щоб утвердити себе життєздатною людиною і потрібною для української громади діяспори та й для Батьківщини–України. Книга є цінним джерелом національно-культурного і суспільно-політичного життя українських громад в США на теренах міста Великого Клівленду і штату Огайо. Вона стане яскравим прикладом і наукою, як треба зберігати українську національну ідею і дух українства на чужині. І, нарешті, ця книга повинна дати стимул тим українцям-еміґрантам, які хочуть залишити нащадкам власні спогади.

Книга ілюстрована численними фотографіями, видана на доброму папері, у твердій палітурці і має 196 сторінок. Книгу можна набути в ціні $10 у всіх українських крамницях Парми, Огайо, в Dr. Volodymyr Bodnar, 2631 Robinhood Dr., Parma, Ohio 44134.

Петро Твардовський

Д-р Володимир БОДНАР

ДИВІЗІЯ „ГАЛИЧИНА"-ІСТОРІЯ
Автор: Андрій Боляновський

Надруковано за ухвалою вченої ради історичного факультету Львівського Національного університету ім. Івана Франка. Львів, 2000.

Багато видано вже книжок і спогадів на дивізійну тематику, як, наприклад, майора німецьких військ Вольфа–Дітріха Гайке, Юрія Тиса-Крохмалюка, Василя Вериги, Романа Колісника, проф. Т. Ґунчака, Г. Лазурка, Є. Загачевського та ін. Багато писалося в українських журналах і часописах, як „Львівські вісті", „Краківські вісті", „Вісті комбатанта" в Канаді і США.

Ґоловою Світового Братства дивізійників є д-р Мирослав Малецький з Торонта, Канада.

Слід також згадати мемуарні видання проф. В. Кубійовича, Костя Паньківського, інж.М. Хронов'ята, генерала П. Шандрука, полковника Е. Побігущого та інших. Метою створення дивізії було постання Української держави на руїнах двох воєнних титанів–Радянського Союзу і гітлерівської Німеччини. Дивізія і УПА стануть початком української армії. До дивізії „Галичина" зголосилися 81 тисяча добровольців, а прийнято до асентерунку 50 тисяч. Під Бродами з 12 тисяч дивізійників не повернулося до Дивізії біля 7 тисяч. Під час бою під Бродами німецькі частини відступали і створили небезпечний казан, у якому опинилися наші дивізійники.

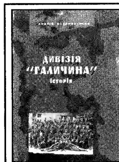
Автор цікаво і логічно висвітлює політичну ситуацію створення

і підготовки дивізії. Наприклад, з німецьких гітлерівських бонз тільки міністер Розенберґ позитивно ставився до створення дивізії і взагалі до незалежности чи якоїсь автономії України, а всі інші, як Гіммлер, Ґерінґ, Ґеббельс, а особливо Гітлер противилися. Гітлер не довіряв українцям і військовим українським формаціям, як і взагалі слов'янам. Називав їх „унтерменшами", нездібними щось творити. Німецька армія (Вермахт) теж неприхильно ставилася до змагань українців до незалежности і створення дивізії. Російський генерал Власов, організатор російських антикомуністичних військових сил, т. зв. РОА, хотів підпорядкувати дивізію „Галичина" своїй команді. Але українська дивізія на це не згодилася.

У контексті творення нашої дивізії як націоналісти з-під стягу Бандери, так і Мельника, а також гетьман Павло Скоропадський солідаризувалися. Хочу навести прикладний факт. Коли ґестапо почало звільняти з тюрем і концтаборів українських патріотів, то обидві фракції націоналістів як „кондіціо, сіне ква нон" ставили звільнення без огляду на партійну приналежність. Такої ж думки був і гетьман Скоропадський. Ще коли організовували дивізію, то українська делеґація поставила умови: звільнення всіх політичних українських в'язнів, а дивізія має воювати тільки проти більшовиків, а не західних союзників.

Наприкінці війни незавидною і дуже непевною стала доля дивізії. Бо козацький корпус разом з генералом Красновим, англійці передали біля міста Лієнцу, Каринтія, більшовикам. Дивізія здалася англійцям, а вони тих 10 тисяч тримали в таборах Італії (Річчіоне, Белярія, Ріміні).

Книжка читається цікаво, вона є значним внеском в історію наших визвольних змагань у Другій світовій війні. Автор також підкреслює знаменний факт, що старшини Дивізії і УПА між собою співпрацювали і таємно спілкувалися з метою боротьби проти комунізму.

Ціна тільки 25 кан. долярів.

Замовляти, залучаючи чека
або грошовий переказ
у секретаря Крайової Управи:
Mr. C. J. Kohutiak
1508-45 Kingsbridge Garden Circle,
Mississauga, ON L5R 3K4, Canada
Замовник отримає книгу з України
через деякий час.

ДОВІДНИК ПРО ГАЛИЧИНУ ВОЄННИХ РОКІВ

Видавництво Канадського Інституту українських студій видало довідник про Український Центральний Комітет, що працював як представництво українського населення Ґенеральної губернії (Галичина й землі південно-східної Польщі) за німецької окупації під час Другої світової війни.

Довідник має заголовок „The Correspondence of the Ukrainian Central Commitee in Cracow and Lviv with the German Authorities, 1939-1944" (Листування Українського Центрального Комітету в Кракові й Львові з німецькою владою, 1939-1944 рр.).

У ньому видано фоторепродукції значної частини німецькомовного листування з архіву УЦК, що зберігається у Канадському національному архіві в Оттаві. Упорядник і автор передмови д-р Василь Верига.

Документи у довіднику були написані в головному управлінні УЦК у Львові (та Кракові 1944 р.) та чотирьох секторах Ґенеральної губернії, в яких жили українці: на Підляшші і Холмщині в Люблінському дистрикті (окрузі); вздовж ріки Сян у Краківському дистрикті, в т. ч. в містах Перемишль та Ярослав; на Лемківщині вздовж польсько-словацького кордону, і в дистрикті Galizien (Галичина), який був заснований в 1941 році після німецького нападу на СРСР. Українське населення Ґенеральної губернії до 1941 року нараховувало більш як пів мільйона людей.

У складних воєнних обставинах, не раз наражаючи себе на небезпеку, працівники УЦК намагалися охороняти українське населення від арештів і надмірних харчових і трудових вимог окупаційних властей.

Документи у довіднику віддзеркалюють проблеми, які УЦК розв'язував, та становлять необхідне першоджерело до історії німецької окупації України.

Довідник (2 томи), можна набути за 100 долярів (в долярах США поза Канадою) у CIUS Press, 352 Athabasca Hall, University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada, T6G 2F8.

Замовлення і оплату у формі чека, грошового переказу або кредитної картки (VISA, Mastercard) приймаються поштою, телефонічно (780-492-2972) або факсом (780-492-4967). Кошти пересилки становлять 10 долярів.

Канадські покупці зобов'язані додати 7 відсотків до загальної суми за державний податок на товари і послуги. Замовлення з-поза Канади приймаються тільки в долярах США.

КІУС

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 10 червня до 17 серпня 2001 р. надійшли такі вплати на пресовий фонд журналу:

Степан Кобасовський–Рочестер, у світлу пам'ять брата Теодора (нар. 28.I.1922. помер 18.VIII.2001 в м. Петрівка Дніпропетровської обл.), кол. воїна 1 УД УНА, котрий під Бродами поранений попав у полон, на засланні в копальнях працював до 1968 року **100.00**

Любомира Мичковська–Клівленд, в четверту болючу річницю смерти мужа св. п. хор. 1 УД УНА Мирослава, (1909-1997) **50.00**

Юрій Кекіш–Чікаго, в пам'ять друга і побратима д-ра Анастазія (Нася) Ґорчинського, котрий помер в Чікаґо 1-го квітня 2001 р. **50.00**

В пам'ять св. пам'яті Івана Рихвіцького пожертви зложили: Станиця Братства в Лігайтоні–50 дол., Марія–дружина покійного–30 дол. і Роман Стеблій–10 дол. **разом 90.00**

Володимир Малинович–Франція **115.00**

Українська Стрілецька Громада в Торонто **50.00**

Отець митрат Володимир Андрушків–Стемфорд **35.00**

Микола Мельник–Торонто **30.00**

по дол. 20 .00: Євген Костюк–Монтреаль, Володимир Мазяр–Ґлен Спей **разом 40.00**

по дол. 15.00: Іван Бекерський–Ютіка, Теодор Переймибіда–Торонто, Ярослав Дутка–Торонто, Микола Ґайда–Монтреаль, Євген Михайлів–Бетлегем, Теодор Повідайко–Монтреаль, д-р Роман Дражньовський–Меквинон, Роман Ваврів–Пуерто Ріко, Павло Божик–Торонто **разом 135.00**

по дол. 10.00: Юрій Ракобовчук–Монтреаль, Богдан Матияшек–Петерсон **разом 20.00**

Василь Буртник–Фронтана **5.00**

Пересилаємо наше щире співчуття родинам, приятелям та знайомим світлої пам'яти хорунжого Мирослава Мичковського, д-ра Анастазія Ґорчинського та Івана Рихвіцького.

Дякуємо всім нашим читачам, котрі не забувають про піддержку журналу.

Многих ще літ бажаємо нашому, по віці, другому найстаршому читачеві ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА, о. митр. Володимирові Андрушківу, родом із славної Богданівки–Львова. Отцеві Володимирові минає „щойно" 96 рік.

Одначе найстаршим нашим читачем є інж. Степан Куропась із Чікаґо. Він без великих напружень перескочив сто перший рік бурхливого життя.

Адміністрація журналу В.К.

ВІВЧАР ПАВЛО
ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ВЕТЕРАНІВ

Павло Вівчар народився 16.08.1926 р. у с. Мшанець, Теребовлянського району Тернопільської обл. Вчився у сільській початковій школі м. Теребовлі та Тернопільській українській гімназії.

З квітня 1944 року по листопад 1945 року служив у радянській армії. Був ранений, інвалід III групи. У 1946 р. закінчив середню школу у Львові, а в 1951 р.–Львівський політехнічний інститут. Працював інженером у Нафтопроєкті, начальником сектора у Проєктно-конструкторському технологічному інституті, начальником відділу у Київському „Промбудпроєкті". Брав участь по розробці тяжкої води.

З 1964 р. працював доцентом у Львівському політехнічному інституті, де отримав наукову ступінь, кандидата технічних наук та вчене звання доцента. З 1978 р. і досі працює доцентом Львівського державного аграрного університету, займав посади завкафедри, заступника декана будівельного факультету.

Павло Вівчар–автор понад 100 технічно-наукових праць, вніс значний вклад в українську технічну науку і практику. Учасник багатьох міжнародних, республіканських та місцевих наукових конференцій.

Один з організаторів Львівського товариства „Теребовлянщина" ім. Князя Василька. Брав активну участь у підготовці святкування 1100-річчя м. Галича, 900 років заснування м. Теребовлі, науково-теоретичних конференціях м. Теребовлі та Тернопільської гімназії.

Підтримав ініціятиву створення самостійної, добровільної, громадської організації „Українського об'єднання ветеранів Другої світової війни". Організація об'єднує всіх ветеранів Другої світової війни, ветеранів Збройних Сил України, Військово-Морського Флоту, що проживають в Україні та діяспорі.

28 квітня 1995 р. Установчою конференцією Українського об'єднання ветеранів Другої світової війни Павла Вівчара обрано головою конференції та першим заступником голови об'єднання.

28 квітня 1998 р. його обрано головою Львівського обласного відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів.

Завдяки активній праці Павла Вівчара діяльність об'єднання успішно поширюється на території України та за її межами. 13-14 жовтня 1996 р. у м. Києві організував з'їзд Всеукраїнського об'єд-

нання ветеранів Другої світової війни.

Багато сил, енергії, організаторських здібностей вклав для проведення у Львові 18-23 липня 1997 р. Всесвітнього з'їзду українців-ветеранів 37 країн світу, де його теж обрано першим заступником голови даного об'єднання.

11.09.1997 р. рада ВОВ довірила йому очолити оргкомітет з відзначення 80-ої річниці бою під Крутами. Під його керівництвом споруджено у Крутах та Києві на Аскольдовій могилі пам'ятні таблиці Ґероям Крут від кожної області, Символ Скорботи і карту України з бронзи.

Павло Вівчар очолив організаційний комітет з відзначення 350-річчя початку Визвольної війни українського народу під проводом гетьмана Б. Хмельницького, 80-ї річниці ЗУНР та 50-ї річниці утворення Карпатської України.

Всеукраїнську акцію „Витоки наших перемог" Павло Вівчар розпочав з Суботіва, куди з'їхалися делеґати з усіх областей України та діяспори. 08.05.1998 р. маршрут делеґатів акції пройшов через Микитинський ріг, Жовті Води, Чигирин, Корсунь, Канів, Пилявці, (14.10.1998 р.), Львів, Городок, (21-22.08.1999 р.), Зборів, (11-17.09.1999 р.), Збараж. У 1998 році сприяв в упорядкуванні могил: Є. Петрушевича, Д. Вітовського, Ю. Чучмана у Берліні, українських вчених у Празі, Січових Стрільців та УГА у Кракові. У цих акціях взяла участь вся Україна та діяспора

Завдяки заходам Павла Вівчара у Львові на Високому Замку буде споруджено пам'ятник полковнику Максиму Кривоносу та на вул. Пасічній Ґероям Крут.

За відданість ідеям держави, науці й демократії, за великий внесок у здобуття і розбудову Української Держави Павло Вівчар нагороджений Грамотами та пам'ятними знаками, відзнакою Президента України–орденом „За мужність".

Торонто, 4 серпня 2001.

До Президії Львівського обласного відділення
Всеукраїнського Об'єднання Ветеранів

Хвальна Президіє!

Щиро й сердечно вітаємо вельмишановного п. Вівчара Павла Івановича з 75-річчям з дня його народження. Бажаємо йому кріпкого здоров'я та успіхів у його праці.

На все добре!

За Головну Управу:

Ст. Климців, секретар *д-р М. Малецький, голова*

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ТЕЛЕФІЛЬМ ПРО ДИВІЗІЮ

За ініціятивою Христини Маців, котра вже 8 років працює в Києві, Алла Андронова, журналіст-телепродюсер Телерадіокомпанії „Студія-Плюс" у Києві, запропонувала створити документальний телефільм: справжнє обличчя українського патріотизму, присвяченого 1-ій Українській Дивізії Української Національної Армії.

Алла Андронова висловилася про потребу такого фільму:

–Ми, начебто, отримали незалежність, але разом з нею, автоматично не отримали усвідомлення себе, як нації. Україна, як писав Олександр Довженко: „Здається, єдина країна у світі, де не викладають і не вивчають власної історії, а за інтерес до неї карають в'язницею". Зараз в'язницею не карають, у школі, як-небудь, вивчають–от і все. Люди більше дивляться телевізор, старші не мають грошей або часу на періодику, а молодші мало чим цікавляться. А як ввімкнеш телевізор, то крім новин, музики і американських фільмів не побачиш нічого. Історія і культура стали невигідними, за них не платить ні уряд, ні держава, ні бізнесмени. Перед Днем Перемоги я брала інтерв'ю на вулиці, так хлопчик 12 років на запитання: „Що святкуємо?", відповів (по-російськи)–„Здається, перемогу над Америкою". Без коментарів, як кажуть пани американці.

–Тому сьогодні так важливо зробити серію програм, або телевізійний документальний фільм „Справжнє обличчя українського патріотизму", присвячений Першій Українській Дивізії Української Національної Армії. В українській, такій недавній історії, це найболючіший, найяскравіший приклад самопожертви, на яку пішли наші батьки й діди заради державности України. Ці люди йдуть від нас, час невблаганно плине, і завтра нікому буде розказати. А тоді, наче нічого й не було, залишиться десяток книжок та газетні добірки, а віриш більше очам, обличчю, голосу.

–Подивіться в обличчя своїх друзів-вояків, їм є що розказати сучасному поколінню. Вони не хочуть виправдовуватись, вони праві і потребують правди. Розповідь кожного вояка–стане документом їх життєвої позиції. Наш фільм стане справжньою антологією подій, що складатиметься з свідоцтва вояків-очевидців, документів та відеоархіву. Але це не фільм-архів для внутрішнього користування, це мають бути очі і вуста усіх живих, що розкажуть справжню правду про Дивізію.

–Сьогодні нашою метою стало зняти фільм про історію створення та мотиви, якими керувалися молоді хлопці, що добровільно пішли на цю страшну війну. Але не фільм–історичну довідку, а фільм–заклик до усвідомлення сучасниками власної позиції, щодо

цієї сторінки історії так і власної позиції до незалежности України.

Пані Андронова з своїм оператором прибула до Канади й США (травень-червень 2001 р.) на даровий літунський квиток компанії „Міжнародні Авіялінії України" й взяла інтерв'ю з кол. вояками Дивізії. В Галичині теж проведено інтерв'ю з дивізійниками.

У межах України „Студія-Плюс" взяла на власний рахунок транспортні витрати, монтаж, розміщення на Першому національному каналі, що покриває 90 відсотків території України, й який письмово заґарантував показ цього фільму, та по реґіональних каналах (Студія має зв'язок з 20 каналами).

Крайові Управи Братства США і Канади взяли на себе обов'язок профінансувати решту коштів фільму–у мінімально низькій сумі 10 тис. ам. долярів. Галицьке Братство ентузіястично підтримало цей проєкт.

Подав Роман КОЛІСНИК

ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ БРАТСТВА

Пропозицію видати *Ювілейний альманах* з нагоди 50-ліття існування Братства подав Евген Шипайло, голова КУ США, у 1999 році. На жаль, Е. Шипайло помер уже 2 липня того ж року.

На пленарному засіданні Головної Управи в 1999 році запропоновано на редактора д-ра Романа Дражньовського, який написав передмову. Дальшу працю над збиранням матеріялів та їхньою редакцією зайнялися Роман Колісник і Лев Бабій. У цьому допомагав Іван Падик, а Маркіян Комар набрав даром частину матеріялу на комп'ютері.

У *Ювілейному альманаху* подано загальний нарис діяльности Братства в діяспорі й Україні на протязі 50 років, ілюструючи світлинами, щоб майбутній дослідник мав загальну картину пророблені праці. Як читач довідається з *Альманаху*, діяльність Братства широка й не мала, й коли ще взяти до уваги, що члени працювали в інших громадських організаціях, а у Братстві виконували роботу на громадській базі–Братство ніґде не мало ані одного повноплатного працівника ні в організаційній, ні в видавничій ділянках. Крім цього, у Великобританії, де поселилося найбільше дивізійників, Братство домовилося з Об'єднанням б. Вояків Українців, що не буде творити своїх відділів, щоб сконсолідувати ветеранську діяльність в одній організації.

У фінансовій діяльності Братство радше підтримувало загальноукраїнські проєкти, ніж свої внутрішні, тому Братство не набуло жодної посілости.

В *Альманаху* зібрані історії всіх крайових управ: Австралії, Арґентини, Канади, Німеччини, США, України; всіх станиць та уповноважених. Крім цього, поміщено бібліографію видань Братства, поодиноких дивізійників та головніших книг з дивізійною тематикою.

Альманах матиме 300 ст. тексту та понад 200 світлин з життя Братства у цілому світі. Друкується в Торонті. Кошти покривають Крайові Управи Канади і США. Наклад 500 прим. у твердій оправі.

„ВІДКИДАЄМО НАКЛЕПИ НА 1-шу УД УНА!"

Збірник матеріялів

НАКЛЕПИ на Українську Дивізію спонукали Головну Управу Братства зібрати матеріяли, які опрокидують й заперечують багатословні, безпідставні наклепи-дефамацію на Українську дивізію, поширювані головно Центром Візенталя та його відділами. В останній час до цього долучилася *Yorkshire Television Station,* яка випустила телефільм *SS in Britain*. Цей фільм з маніпульованими інтерпретаціями та „свідченнями" показано спершу в Канаді на History Channel, а згодом у Британії на Independent TV. Показ фільму попередила шалена кампанія в засобах масової інформації (ЗМІ) проти українців, зокрема проти дивізійників, які живуть в Англії. Їх найбільше й найширше повторювали польські ЗМІ, додаючи від себе відповідні дероґативні коментарі.

У збірнику є документи канадського уряду з 1951 року, коли дивізійникам дозволено еміґрувати до Канади, частина звіту Комісії для досліду перебування воєнних злочинців у Канаді під головуванням судді Жуля Дешена, що відноситься до Дивізії, протестні листи Об'єднання Українців у Великій Британії та Конґресу Українців Канади на наклепи Центру Візенталя й фільму *SS in Britain*, як теж інші документи.

Включено відгуки ЗМІ у світі, головно в Україні. Слід підкреслити активну ролю в цій акції Майкела Мельника з Англії, Михайла Лоґуша з США та Андрія Боляновського, трьох авторів великих праць про Дивізію. Особливу подяку складаємо академікові Миколі Мушинці в Словаччині за його наукову експедицію на місце побуту вояків Дивізії й докази маніпуляції фактів процудентами фільму. Його статтю з Інтернету використали ЗМІ в Україні, Польщі, Америці.

Збірник надрукований ксероксовим способом, має 220 ст. великого формату. Ціна 15 кан. дол. плюс 5 дол. на поштову оплату. (В США–15 ам. дол., включно з поштовою оплатою).

Замовляти у „Вістях комбатанта" або у Крайової Управи.

ДИВІЗІЙНИКИ ДОСІ ВОЮЮТЬ ЗА СВОЄ ДОБРЕ ІМ'Я

22 липня у 57-му річницю закінчення битви під Бродами–її учасники уже за щорічною традицією знову повернулися на поля й пагорби, на яких 1944 року вони протистояли в нерівному двобої червоноярмійцям.

Панахида на могилі дивізійників на горі Жбир поблизу села Ясенів Бродівського району.

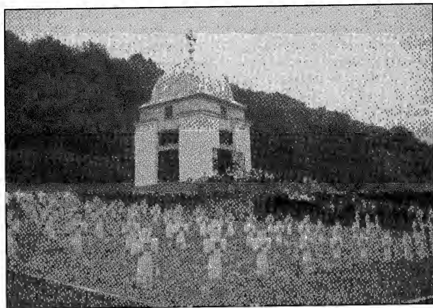
Автор навмисно вжив у слові „червоноярмійцями" літеру „я": дивізія „Галичина" воювала тоді не стільки з червоноармійцями, чимало яких (а особливо мобілізовані на Вінниччині й Тернопільщині) переходило на бік оточених (!) дивізійників, скільки проти тих, хто свідомо ніс у Галичину червоне ярмо. Якби понад 50 тисяч галичан не пішли 1943 року в дивізію, їх після „визволення" Червоною Армією також виловлювали би облавами частини НКВС та гнали би без артпідготовок на німецькі позиції, щоб винищити як потенційних вояків УПА. Адже в спільному наказі наркомів внутрішніх справ та оборони Лаврентія Берії й Костянтина Жукова за № 0078/42 від 22 червня 1944 року ворожими до радянської влади були проголошені всі без винятку українці, які перебували під німецькою окупацією.

Втім, щоб позбавити ворога „гарматного м'яса", перед своїм відступом гітлерівці також цілком могли б відправити галичан призовного віку в Німеччину й заморити непосильною працею на шахтах чи підставити під англо-американські бомби, як тих близько 10 тисяч українських юнаків віком від 14 років та дівчат віком від 16-ти, яких насильно забрали у німецьку протиповітряну оборону.

Майже 82 тисячі галичан зголосилися до дивізії, близько 50 тисяч одягли її однострої й близько 32 тисяч взяли участь у бойових

діях в її складі не лише з тих причин. Розпитуючи дивізійників про спонукальні мотиви їхнього вступу в „Галичину", автор дізнався, що всі вони були освіченими людьми. Зокрема, як і мої співрозмовники. Стефан Яськів закінчив Вищу торговельну школу у Львові, а Олекса Волошин–гімназію ім. М. Шашкевича в Коломиї. Непогано знали історію й те, що ядром війська, яке відродило Річ Посполиту 1919 року, стали польські леґіонери, які воювали перед тим у складі австро-угорської армії. А ядром збройних сил ЗУНР–Української галицької армії–був Леґіон українських січових стрільців. Відтак і дивізійники сподівалися пройти в „Галичині" необхідний вишкіл, щоб у майбутній війні між СРСР та її західними союзниками стати ядром регулярної української армії.

Багатьох із них, за словами С. Яськіва, спрямували з цією метою в дивізію провідники ОУН. І не їхня вина, а радше, біда, що, розгромивши Гітлера, США та Великобританія не взялися за наступного розпалювача Другої світової–Сталіна. Проте безрезультатним вступ галичан у дивізію вважати все-таки не варто. Адже завдяки їхній участі у війні на боці Німеччини союзники визволили з тюрем та концтаборів немало політв'язнів та дозволили евакуюватися на Захід десяткам, якщо не сотням (хто їх, зрештою, рахував?..) тисяч цивільних біженців з України. Доробившись за кордоном статків,

Каплиця меморіяльного цвинтаря дивізійників у селі Червоне на Золочівщині.

вони охоче діляться нині зі своєю Батьківщиною. Як і ті дивізійники, які прорвалися 1944 року з Брідського котла і 1945-го склали зброю перед британцями.

А ті їхні побратими, які потрапили під Бродами в полон та відпрацювали по кількадесят років на каторзі по ГУЛАҐах за „зраду” не своїй Батьківщині, збираються прислужитися Україні й нині. Помолившись на панахидах за однополчанами на їхніх могилах на горі Жбир (поблизу села Ясенів на Бродівщині) та неподалік Підгірців, а також на меморіальному дивізійному цвинтарі в селі Червоне(останні два населені пункти на Золочівщині), ветерани закликали один одного повсякдень застерігати своїх земляків від нових котлів, якими, на їхню одностайну думку, вже наступного року загрожують усім українцям парляментські вибори.

Треба було бачити, як задивлялися дівчата з Тернопільської станиці Спілки української молоді на військову виправку досі струнких ветеранів Другої світової війни, наймолодшим із яких уже за 75 літ. З хвилюванням вислуховував їхні настанови депутат від виборчого округу, поля якого скропили своєю кров'ю дивізійники, Олег Тягнибок. Він запевнив автора цих рядків, що слова дивізійників– не порожні для нього звуки. Хоча б тому, що брат його бабусі служив у дивізії „Галичина” в медичній службі, а дід загинув у травні 1945-го в Підкамені.

Довелося депутатові похвилюватися. Хоч і нема його особистої вини в тім, що „мисливці” за кольоровими металами зірвали мідного лева з пам'ятного знака на могилі дивізійників на горі Жбир, а все ж ніяково було перед ветеранами, адже злодіями та вандалами цілком могли бути й представники його покоління. Й, мабуть, уже несила виправдовуватися законодавцю перед дивізійниками за те, що Верховна Рада ніяк не визнає їх учасниками Другої світової війни...

Багатьом ще треба втлумачувати, що союзниками фашистів були 1939 року й „визволителі” Західної України. Й що неможливо збудувати справедливу державу, відмовляючи у справедливості тим, хто жертвував за цю державу найдорожчим–власним життям.

Ігор КАМІНЕЧНИЙ

Фото Мирона МАСЛЮКА

(„Високий Замок”)

ШЛЯХАМИ ДИВІЗІЇ

Тернопільська міська організація Спілки Української Молоді (СУМ) організувала 27 травня мандрівку молоді автобусом шляхами боїв української дивізії „Галичина" під Бродами. Всього учасників було 37, молодим комендантом мандрівки друг Святослав Липовецький. Крім молоді СУМ-у, участь взяли три семінаристи Духовної семінарії ім. Й. Сліпого і два ветерани дивізії „Галичина".

Перша наша зупинка була на Меморіяльнім цвинтарі вояків УД „Галичина" у с. Червонім (Ляцькім) біля Золочева, де вже поховано 400 тлінних останків вояків, що загинули в боях під Бродами. Молодий о. диякон відправив поминальну панахиду у цвинтарній каплиці і виголосив гарну проповідь, у якій відзначив геройство наших вояків, що стали до смертного бою з ордою московсько-більшовицьких окупантів.

Учасник боїв дивізії „Галичина" під Бродами Богдан Стасів у своїм виступі розповів чому і як творилась дивізія, про її тяжкий бій під Бродами з ворогом, що мав семикратну перевагу в людях і таких родах зброї, як артилерія, танки, а особливо повне панування у повітрі авіяції. Коротко згадав також про дальший бойовий шлях дивізії, що у березні 1945 року стала 1-ою Українською дивізією Української Національної Армії.

Дальшими точками нашого маршруту були: хата-музей М. Шашкевича у Підліссю та замок в Олеську. Потім автобус зупинивсь у селі Ясенові, а всі учасники мандрівки пішли пішки на гору

Богдан Стасів (2-ий справа) й Михайло Гарас з двома сумівцями.

Жбир, де могила воякам УД „Галичина". Там відправлено панахиду і покладено вінок. Молодий семінарист виголосив палку патріотичну промову про непросту долю українського народу, його безупинне прагнення до свободи, боротьбу за свою незалежну державу. З промовою до молоді звернувся ветеран УД „Галичина" Михайло Тарас, що розповів про патріотичний порив української молоді у роках 1943-44, коли утворилась і воювала за краще майбутнє, за волю свого народу дивізія.

Наступною зупинкою у нашій мандрівці було село Підгірці, де помолились спільно і поклали вінок на могилу вояків дивізії.

Повертаючись до Тернополя затримались ще у Золочівському оборонному замку з 16-го століття.

Молоді хлопці і дівчата дякували ветеранам „Галичини" за участь у мандрівці та цікаві розповіді про події 1943-44 років, про дивізію та її бойовий шлях. Зі своєї сторони голова Тернопільської станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА подарував молодим хлопцям кілька книжок про бій під Бродами та пам'ятні значки. Молодь, а також ветерани, були раді, що відбули таку цікаву і дуже корисну мандрівку.

Богдан СТАСІВ
Святослав ЛИПОВЕЦЬКИЙ

Перед каплицею на Меморіяльному цвинтарі.

Роман ГАВРИЛЯК

ВІСТІ З ДИВІЗІЙНОЇ СТОРІНКИ НА ІНТЕРНЕТІ

http:www.infoukes.com/galiciadivision/

(Див. „Правда–наша зброя", *Вісті комбатанта* ч. 1, 2001)

Завдяки комп'ютеризації нашого життя та появи і розповсюдження Інтернету в останніх роках, можливість назріла помістити відповідну „сторінку" на Інтернеті для інформації про Українську дивізію.

В порозумінні з проводами Братства дивізійників в США і Канаді, я написав і помістив дивізійну „сторінку" на Інтернеті, котру можна оглянути під адресою:

http://www.infoukes.com/galiciadivision/

Адресу сторінки треба було формулювати так, щоб читач з західного світу міг її легше відшукати в нетрях Інтернету, вживаючи узвичаєні терміни.

Тепер, нарешті, назріла можливість опублікувати правдиву інформацію про Дивізію „Галичина", поміщуючи її на Інтернеті, котрий є доступний для всіх в цілому світі і не має ніяких редакторів ні цензури, і має величезне число читачів, котре йде в десятки мільйонів. Тут можна дати відсіч всім нападам і наклепам наших недругів. Кожний, хто має комп'ютер та доступ до Інтернету, може цю сторінку оглянути, прочитати та скопіювати її зміст. На Інтернеті, на деяких інших сторінках, теж дальше поширюється неправда про Дивізію, котра базується на джерелах, котрі прийшли з неіснуючого вже Совєтського Союзу, повна лайки, очорнень та очевидної брехні. Для нас тепер найвищий час, щоб опублікувати правду на тому самому форумі, де знаходиться теж ця брехня.

Електронна почта, адресована до дивізійної сторінки від тих, що її оглядали, приносила вислови признання; теж надійшло декілька запитів від істориків за дальшими інформаціями, але також і ворожі коментарі. На ці коментарі я відповідав селективно в міру потреби. За три роки існування дивізійної сторінки відвідало її понад 11.400 (червень, 2001) зацікавлених і їхне число зростає щодня.

Ця сторінка є на World Wide Web (WWW) від 31 травня 1998 та вміщує, крім кількох фотографій та відзнак, наступні матеріяли:

1. Statement of Purpose

2. Excerpts from the Report of the "Commission of Inquiry on War Crimes" by Honourable Justice Jules Deschenes, Commissioner, Ottava Dec. 30, 1986 pertaining to Galicia Division.

3. Essay, An Analysis

4. Essay, Division Galicia, M. O. Logusz

5. Bibliography

6. 1-ша Дивізія Української Національної Армії (Дивізія „Галичина") (д-р М. Малецький, в українській мові).

Виглядає, що для ветеранів Дивізії „Галичина" 2-га світова війна ще не закінчилася! Треба боротися далі. Напади наших недругів на ветеранів Дивізії продовжуються безперебійно. Вони тягнуться без кінця і не перестануть, навіть тоді, як усі ветерани зійдуть з цього світу.

Останніми часами я доклав зусиль до збільшення англо-мовної бібліографії про дивізію „Галичина", бо вона досі була досить скупа. Михайло Мельник, син дивізійника, зацікавившися минулим свого батька, написав добру історію дивізії. Я йому допомагав інформаціями, перекладами німецьких документів та порадами. Зв'язок ми вдержуємо електронною почтою (e-mail). Книжка Мельника має незабаром появитися. Я поробив теж багато заходів, щоб опублікувати працю історика проф. Тараса Гунчака про дивізію, котра появилась недавно і була видана видавництвом American University Press, престижне видавництво наукових праць на академічному рівні.

Деякі відгуки тих, що відвідали нашу інтернет-сторінку одержані е-почтою в 2001 р.:

• Були голоси з признанням для нас, де один написав: "The 1st Division of the Ukrainian National Army has a great and noble history. I will pass it on... Fred Frankville".

• Відізвалася теж якась „Катюша", котра сказала, що ми були „зрадники родіни" і самостійна Україна повинна чимскорше вернутися до „матушки Росії", де є її правове місце.

• З Польщі: Polska pyta W. Brytanie o zyjacych zbrodniarzy z SS "Galizien" 5.1. Warszawa (PAP)–Polska pyta W. Brytanie, czy zyja tam poszukiwani przez nasz kraj zbrodniarze wojenni z ukrainskiej dyvizji SS "Galizien". Jesli tak, Polska wystapi o ich ekztradycje–zapowiada Instytut Pamieci Narodowej.

• Голос з Польщі про чужоземні дивізії Waffen SS: Przypominam tez, ze sprawa ta byla przedmiotem osadu Trybunalu w Norymberdze, gdzie uwolniono formacje Waffen SS od rarzutow. Na naszej liscie jest hisotryk Michal Wollejko, ktory swojego czasu byl wspolautorem cyklu artykulow "rehabilitujacych" lotewskie Waffen SS. Ciekaw jestem, jakie jest jego zdanie na temat SS-Galizen? Przypominam tez o tym, ze jeden z czolowych dowodcow SS-Galizien, Pawlo Szandruk, zostal po wojnie odznaczony madalem za odwage... przez polski rzad emigracyiny w Londynie. Oczywiscie–nie za SS-Galizien, ale za udzial w... kampanij

wrzesniowej... po polskiej tronie... Czy polski rzad emigracyjny odznaczalby zbrodniarza? Nie jestem przeciwko temu, aby zajmowac sie sprawami ukrainskich zbrodni. Ale po co "walkowac" srpawy ktore juz wielokrotnie byly przedmiotem badan historycznych i prawnych... i... czemu nikt sie w koncu OFICJALNIE nie zajmie zbadanie banderowskich zbrodni z 1943 roku?

Pozdrawiam, Klaudiusz

• З Англії:

Dear Sirs,

Just a general comment that, on the balance of the historical evidence, I believe you are correct in your general premise that the Galicia Division's mission was not the commission of war crimes against civilians, but rather the engagement of Soviet forces and the objective of an independent Ukraine. If I had been a Ukranian at the time, I would have probably shared these objectives. I think that general observations that the Division was collectively involved in crimes against civilians are to date unproven.

I would like to see more about veterans of the Division on your website biographies of the more prominent members of the Division and also on some of the "ordinary" soldiers. I recently read a book entitled "Moving Worlds–Personal Recollections of 21 Immigrants to Edindurgh" and this included a short biography of Jaroslav Bobak who served in the 14th Division after the Battle of Brody. This was very interesting and I think stories like this would counteract against the negative propaganda of Cesarani and his like.

Anyway, that is enough for now but I would congratulate you on a very interesting website.

Herojam Slava! James Donald McLEOD

• Hello,

I am in the midst of researching the topic of the SS Division Galizien and I was just wondering whether you could tell me whether or not they were completely innocent of commiting any second world war crimes? If you could write back that be great as they do seem to have been rather hard done by, and also could you possibly tell me what happened to the SS after the 2nd world war?

Thank you ever so much.

• Від BBC журналіста:

Dear sir/sirs

I have read with interest your response to the recent TV documentary, "SS in Britain". I'm currently looking at a story on the subject of

Galizien Division members in the UK and the subsequent calls for War Crimes investigations as a BBS news item.

With your co-operation, I hope I can give a fair and accurate report reflecting fairly the concerns of your members and those seeking a War Crimes investigation. As a BBS journalist I would hope that anything broadcast would be as fair and as accurate as possible. I believe there are members in the East Midlands and would be grateful of any contacts you could pass on to me or the contact details of a spokesman in this area (Leicestershire, Nottinghamshire, Lincolnshire, Derbyshire).

Please feel free to call me on 0115 9021932/ 0115 955 0500/ 07968 258913

All the best.

Clive Lewis

• Thanks for the wonderful information on the Division which I used myself to counter some misinformation. It would be helpful if the reputable scholar's name be included along with who he interviewed. This way no one could say it was made up by the imaginations of the writer of this item.

Ed Drebot

М. ТКАЧУК

ПОКЛІН ВОЯКАМ ДИВІЗІЇ В АВСТРІЇ

Так, як 270 років тому, українські козаки боронили Відень перед турецькою облогою й відіграли головну ролю у перемозі західних військ і збереженні християнства перед мусульманством, так у другій світовій війні ранньою весною 1945 р. важкі бої зводили вояки Української Дивізії з московсько-більшовицькими військами на полях Австрії в околицях Фельдбаху. Їх сотні полягли–відомі і невідомі. Їхні побратими по зброї спорудили їм пам'ятники. Члени Братства дивізійників Канади, Америки, Німеччини та ОбВУ Англії від багатьох років приїжджають на їх могили, правлять Панахиди, складають вінки-квіти, віддають поклін: вічна їм пам'ять, співають „Видиш брате мій..."

В цьому році прибула наша делеґація ОбВУ з Англії (5 осіб), Німеччини (2), Австрії (4): П. Цісарський, М. Ткачук, М. Климчук, Я. Душний, І. Прихідко, Д. Сенів, Дух, А. Софінський, С. Кельнер і два отці з Відня–о. Віктор Курманович і молодий священик з України.

23.5.2001 р. Прибули ми до Мюнхену–до інтернату „Рідна школа", де вітав нас голова Братства дивізійників в Німеччині Б. Шарко й передав вітання Головній Управі ОбВУ та голові май. д-ові М. Фостунові. Увечорі зустрілися з І. Равлюком і іншими.

24.5 Виїхали до Австрії, проїжджаючи попри озеро Хімзе мальовничими Альпами та довгими тунелями під вечір приїхали до Фельдбаху, де нас дожидали побратими з Австрії та Німеччини. Привітали нас представник австрійського „Камерадшафтбунду" Франц Керн і власник готелю п. Шварц.

25.5 П'ятниця. Вранці прибули отці з Відня, які перший раз брали участь у таких урочистостях у Фельдбаху. Отець В. Курманович розказав про свойого хрестного батька генерала військ УГА В. Курмановича, що коротко був секретарем військових справ ЗУНР. Він був почесним головою Військової управи, заарештований у Відні більшовиками, помер 1945 року в тюрмі в Одесі.

Відправили Панахиди на могилах у Ст. Штефан, Бірбавмі, Ґнасі, Трансмансдорфі, Бад-Ґляйхенберґу і Фельдбаху, на яких з словомсалютом виступали: М. Ткачук, А. Софінський, М. Климчук, С. Кельнер, Цісарський і о. В. Курманович.Увечорі завітали до нас австрійські ветерани з „Камерадшафтсбунду"–голова Аут Франс, бувший посадник міста Фельдбаху п. Гармтодт, Франц Керн та інші. Передали вони вітання членам ОбВУ та Братства в Німеччині, гостили вином, а згодом запросили нас до їхньої квартири у Фельдбаху, де зберігаються історичні пам'ятки та світлини; багато світлин із спільних відзначень з минулих років. Довідалися про несподівану смерть пані Теодори Фльок, що була співачкою у хорі проф. Гнатишина у Відні. Вона приїжджала до Фельдбаху на вшанування пам'яти полеглих вояків Дивізії.

У суботу вранці поклали вінок у стіп головного пам'ятника на площі міста Фельдбаху, а на цвинтарі–букет квітів для нашого приятеля Сепа Маурера. Теж поклали квіти на горі під високим пам'ятником німецьким спадунам.

Ми, колишні вояки, з великою честю плекаємо культ пам'яти тих, що життя своє віддали за кращу долю свого народу.

Мал. дивізійника Яреми Дубицького (помер 2001 р. в Стрию)

ЗАГАЛЬНІ РІЧНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ ТОРОНТО

Загальні Збори Станиці відбулися 6 квітня в приміщенні школи св. о. Миколая, присутніх членів було 52.

Збори відкрив голова Станиці П. Дем'янюк, привітавши присутніх попросив хвилиною мовчанки віддати пошану померлим членам підчас минулої каденції: Петро Микуляк, Юліян Борущак, Остап Стецьків і два, хоча не члени, але добрі приятелі Б-ва–Богдан Осадца з Емерсбургу, що біля Віндзору, і Іван Мухаїр з Торонта.

До Почесної Президії гол. попросив: заступника гол. Головної Управи А. Коморовського, від Крайової Управи–д-ра В. Веригу і капеляна Братства о. митр. П. Стецюка, який започаткував Збори молитвою „Христос Воскрес".

Зборами провадила президія в складі: Р. Колісник–голова, М. Комар і В. Любка–секретарі. По затвердженні порядку нарад і відчитанні протоколу з попередніх Зборів слідували звіти.

Зі звіту прот. секр. В. Любки довідуємось, що в минулому році відбулось 10 засідань Управи, одержано 176, а вислано 35 листів. Станичний Обіжник виходить 4 рази в році.

Станиця взяла участь у спільних Панахидах: Зелено-святочній, Брідській і Незнаному Воїнові.Члени Станиці помагали вдержувати порядок на панахидах чи святі Незалежности на оселі Київ в Овквіл. Брали активну участь у бенкетах української громади Торонта, як: з нагоди 89-ліття Преос. Владики Ізидора, Кредитової Спілки „Союз", 70-ліття Організації Українських Жінок, бенкеті КУК 12 травня, у пленарному засіданні ССУК, в прощальному вечорі від'їжджаючих в Україну офіцерів ЗСУ і т. п.

На Коляду, яка є призначена потребуючим побратимам в Україні, члени зложили $5.785, на Осередок Сусп. Служби в м. Маріюполі $300 (ам.), для Т-ва „Броди-Лев" $305 та інші.

Обширний звіт з діяльности хору „Бурлака" прочитав Олекса Масликевич. Найбільшим осягом була участь в урочистому збірному концерті з нагоди 9-ої річниці самостійности України в Палаці Культури в Києві. Перед тим хор відбув успішне турне в Західній Україні, де всюди тепло зустрічали їх наші люди.

Звіт скарбника М. Мельника показує: приходи $12.454.85, розходи $11.748.87. Сальдо на 31.3.2001 р. $13.263.43.

Заходи для створення Фундації ім. ген. П. Шандрука , згідно з рішенням вибраної Комісії, відложено.

Видання „Історії Торонтонської Станиці" закінчено. Книга складається з двох частин. Перша, 250 сторінок, включає, в хронологіч-

ному порядку діяльність Станиці до 2000 р. і окремі секції про хор „Бурлака", Стрілецький гурток, „Залізний Фонд", визначних членів, медсестри УД, генералів, цвинтар, СТ „Україну" і інші цікаві моменти з життя Станиці.

Друга, теж 250 ст.–це всі одноднівки й видання з нагоди різних відзначень чи ювілеїв. Впорядник–К. Когутяк.

Голова теж повідомив, що 29 вересня, в залі Інституту св. Володимира відбудеться бенкет по закінченні XIII-го Головного Делеґатського З'їзду Братства.

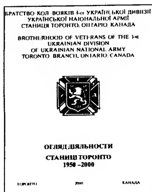
Після схвалення абсолюторії уступаючій Управі, на внесок голови Номінаційної Комісії побр. Р. Тицького, обрано, чи радше, переобрано Управу на 2001 р. в складі: П. Дем'янюк–голова, Кушніренко Іларій, Когутяк Корнелій, Падик Іван, Комар Маркіян, Любка Володимир, Мельник Михайло, Дутка Ярослав, Грицишин Михайло, Чамбул Богдан, Засідко Микола, Радевич Василь, Чупринда Василь, Когут Маркіян, Кудла Петро, Бекесевич Лев, Крупка Іван, Бурда Іван, Василик Михайло, Левицький Любомир і Тицький Роман. Капелян Станиці–о. митрат Стецюк Петро. Контрольна Комісія: Бочан Євген, Рудзік Михайло і Пазій Мирон.

Теж обрано на однорічну каденцію і правління „Залізного Фонду" в складі: Бігус Мирослав, Колісник Роман, д-р Василь Верига, д-р Малецький Мирослав, Кушніренко Іларій, Бабій Лев і, автоматично, як голова Станиці, Дем'янюк Петро.

Від Головної Управи Б-ва Збори привітав А. Коморовський. Д-р В. Верига зложив привіт від Крайової Управи та побажав Управі успіхів. Збори закінчено молитвою „Богородице Діво" і „Ще не вмерла Україна".

М. К.

„ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТИ СТАНИЦІ ТОРОНТО"

#1. (Люксусове видання). Книжка має 516 сторінок великого формату (8.5x11 ін.), в тому 185 ст. з кольоровими знімками та 331 ч/б ст. тексту, тверда оправа з написом золотими буквами. Кошт 272 дол.

#2. Як #1, 165 ст. з чорно-білими знімками і 20 ст. з кольоровими. Кошт 94 дол.

#3. Як #2, м'яка оправа(laminated). Кошт 64 дол.

Замовлення вислати до:

C. J. Kohutiak, 1508-45 Kingsbridge Ga. Circle
Mississauga, ON. L5R 3K4
Тел. (905) 712-9144

Відійшли у вічність...

ВОЛОДИМИР ШКІЛЬНИК

1925 – 3.VII. 2001

У вівторок, у власному домі біля Акрону, Огайо, по прийнятті св. Тайн, які уділив О. Крупка, парох УКЦеркви Св. Духа в Акроні, д-р Володимир Шкільник заснув навіки. Покійник, як лікар, знав про безвихідний стан своєї недуги, але ніс свій хрест гідно і побожно. Був людиною добрячою, побожною, товариською, радо служив своїми порадами і був активним парафіянином УКЦеркви Св. Духа.

Покійник народився в Перемишлянах, в родині д-ра права Михайла і Марії Саломонів. Батько був повітовим суддею в Перемишлянах, а в часах 1918-20 рр. працював в міністерстві торгівлі закордонних справ УНР. Закінчив народню школу в Перемишлянах, а гімназію–Головну у Львові. Влітку 1944 року вступив до Дивізії „Галичина". Медичну старшинську школу почав ще в Празі, а згодом в Ґіссен (Німеччина). По війні жив у Мюнхені і студіював медицину в університеті ім. Людвіка Максиміляна, у якому і захи-стив докторат. Був активним в сту-дентському житті.

В травні 1952 р. прибув до США. „Інтерншіп" відбув в штаті Нью-Йорк, а резидентуру з анестезії, від 1954-57 рр., в шпиталях: Маунт-Авбурн, Кембріджі, Бостоні (Массачуссет). В 1956 р. одружився з Надією Кравців. В 1957 р. нострифікував свій диплом в штаті Огайо, а в 1958 р. почав приватну практику, як директор анестезії в шпиталі в Клівленд. У 1970 р. переселився до Акрону і працював у „Сейнт Томас Госпіталь". Був трикратно вибраний головою Українського Лікарського Товариства. 15 січня 1989 року пішов на емеритуру. В 1990 р. брав участь в Конґресі Світової Федерації Лікарів в Києві й у Львові, як теж у Львові 2000 р. В 1993 році був в Україні з нагоди відзначення 50-ліття створення Дивізії „Галичина".

Був меценатом Українського Наукового Інституту Гарвадського Університету та духовних семінарій в США і Україні. Оцінюючи успішну працю Львівської Богословії, створив „Залізний фонд" в сумі 50.000 дол. імені Володимира і Надії Шкільників.

Залишив в глибокому смутку дружину Надю, матір дружини Олену Кравців, і трьох сестер з їхніми родинами: Марію Лещишин, Анну Ґалуґу і Анастазію Кінґгам; Ігоря Кравціва–брата Надії.

Похоронено 7 липня на кладовищі св. Апостолів Петра і Павла в Пармі. В похоронних відправах взяло участь багато богомільного народу. Відійшла від нас людина релігійна, щирий український патріот та жертводавець на українські благородні цілі.

Д-р Володимир БОДНАР

З листів до редакції

ПРОВОКАЦІЯ ЧИ ШОВІНІЗМ ЖУРНАЛІСТКИ?

Хто спричинив так багато шуму довкруги проповіді о. митрата С. Дзюбини, виголошеної на українському військовому цвинтарі в Пікуличах підчас перепоховання останків воїнів УПА, які впали в атаці на польське військо, стаціоноване в Бірчі? Того дня о. митрат Дзюбина дав інтерв'ю газеті „Angora" ч. 31, а опісля на цю тему були друковані коментарі у різних газетах.

Ця подія дуже мене зворушила, знаючи Анну Карванську Байлак–„Рому", скільки труду вона вложила, заки отримала дозвіл на перепоховання тлінних останків її чоловіка та друзів.

Велика подяка належиться польським урядовим чинникам за гуманітарний підхід до трагічно болючої справи в пошані наших обох вже вільних народів–не було б окупації, не було б трагедії.

Після перепоховання я читав коментарі в крайовій польській пресі й мушу сказати, що загально не стрінувся з закидом, взглядно посудженням о. Дзюбини про якунебудь тенденційність чи говорення неправди, за винятком якогось „Kazimierza", слушно названого Ярославом Павліцьким „typowym pieniaczem o niskim poziomie wiedzy historycznej". Про такого стереотипа не варто навіть згадувати, але тому, що він покликується на інші особи у свойому пашквлі „Angora" з дня 6.VIII.2000 р. та на ухвалу „Sadu Naiwyzszego III. RP" з квітня 1966 р., я не маю найменшого сумніву, що вони насичені комуністичною пропагандою, дихають ядом ненависти до УПА. Я переконаний, що це є провокація. По-перше, в 1966 р. III RP не існувала, вона народилась щойно на руїнах „імперії зла", по-друге, можливо, що це зробив Суд комуністичний. Нічого дивного, що НКВД вішало українців і не щадило куль польським офіцерам в Катиню, і не тільки в Катиню. Зроджується підозріння, що подібної думки могла бути і журналістка, яка нетактовно на цвинтарі звернулася до о. Дзюбини з провокаційним запитом „Z jakiej bandy chowaja tu ludzi?"

Поважна редакція не повинна таких „журналістів" друкувати, бо вони роблять більше шкоди, ніж користи. Трудно зрозуміти, як можна писати про якусь організацію, не знаючи правди. Багато поляків уважали УПА за банду, бо так голосив комуністичний режим, але в режимовім судівництві того рода епітету не вживано. Я не політик, а тільки бувший вояк УПА, в рядах якої боровся не за якусь там партію, а тільки за Незалежну Україну та кращу долю нашого народу.

В році 1948, дня 20 грудня, польський комуністичний Wojskowy Sad Rejonowy w Lublinie Nr. akt. Sr. 1285/ 48 засудив мене на кару смерти, не за бандитизм, а з артикулу 85 Kodeksu Karnego Wojska Pols-

kiego (де написано) Sad orzekl: „oskarzonego Aleksandra Bilewicza s. Marcina uznaje sie winnym ze od pazdziernika 1944 r. do dnia zatrzymania tj. do 23 sierpnia 1948 r. na terenie woj. lubelskiego i szczecinskiego pod ps. "Borsuk" jako sanitariusz bral czynny udzial w nielegalnej organizacji UPA zamiezajacej do oderwania obszaru Panstwa Polskiego".

В телефонічній розмові із одним нашим еміґраційним політиком тут в Америці, я запитав його, чи знає о. Дзюбину? Він відповів: „Так знаю, але він зле зробив, що дав інтерв'ю газеті, яку видає бувший убек, того покрою люди не хотіли і далі не хочуть, щоб дійшло до поєднання між поляками та українцями, і завжди будуть шукати нагоди щоб добросусідські відносини між нашими народами не були успішні та стабільні". Натомість я вважаю: якщо ми будемо говорити собі правду й буде в нас добра воля обосторонньо співпрацювати, тоді жодна провокація не буде нам страшна. Ми знаємо з історії, що в минулому така співпраця між нашими народами існувала і була успішна, але чомусь мало писалось про це, а саме: рік 1920–війна польсько-більшовицька, перемога під Варшавою. Немалу ролю в обороні Польщі відіграла тоді армія Української Народної Республіки в боях під Замосцем. Наведений приклад доводить, що правдива дружба між нашими народами є не тільки можлива, але і конечна–погляньмо на сучасну Чечню, де малу країну, багату нафтою, замінено в руїну. Великоросійський імперіялістичний шовінізм не скоро замінить демократія.

Ол. Білевич-Борсук

До історії УД

ОПЕРАЦІЯ „СКОРПІОН"

Полковник (СС-штандартерфюрер) Ґунтер д'Альквен, редактор партійної німецької газети „Чорний корпус" (Das Schwarze Korps) був командиром полку репортерів військ СС. 26 червня 1944 року він прибув до квартири групи армій „Південна Україна" фельдмаршала Вальтера Моделя, щоб на його відтинку фронту провести акцію з закликом до червоноармійців, щоб вони перебігали до німців. Цю акцію він назвав „Операція Скорпіон".

Основою операції була відозва генерала Російської Визвольної Армії Андрія Власова. Його заступник Георгій Жіленков написав таку відозву й число перебіжчиків драматично зросло. Коли в попередніх місяцях таких перебіжчиків було близько 300 місячно, то на протязі кількох тижнів це число зросло до 4.500. Однак Російської Визвольної Армії насправді не було й на цьому фронтовому відтинку генерала Власова не було, і згодом довір'я червоноармійців зовсім зникло.

Українська Дивізія відрядила деяке число своїх вояків до цієї акції, але, як пише у своїх спогадах Вольф-Дітріх Ґайке, начальник оперативного відділу у штабі Дивізії, більше про них не отримала вістей.

Подав Р. К. за книгою Jürgen Thorwald *The Illusion.*

(Продовження із ст. 1)

ДИВІЗІЙНИКИ В УПА

ГУМОР І САТИРА

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

ВІСТІ ВЕТЕРАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ